

SVENSK VETERINÄRTIDNING

NUMMER 8 | AUGUSTI 2019 | VOLYM 71 | SVERIGES VETERINÄRFÖRBUND

TEMA:
**Våld &
Trauma**

Matthias Pruss

**"Man blir aldrig
fullärd som kirurg"**

**Annika - en
rusiskt bra
veterinär**

Sid. 46

**Lär dig känna
igen djur som
far illa**

Sid. 18

**SVF på
Pride 2019**

Sid. 56

LEARN TO READ THEIR SIGNS OF CANINE JOINT PAIN

Limping or stiffness

Hard time jumping or climbing

Can't play or moves slowly

Can't sleep or is restless at night

Changes in mood

Licks a limb frequently

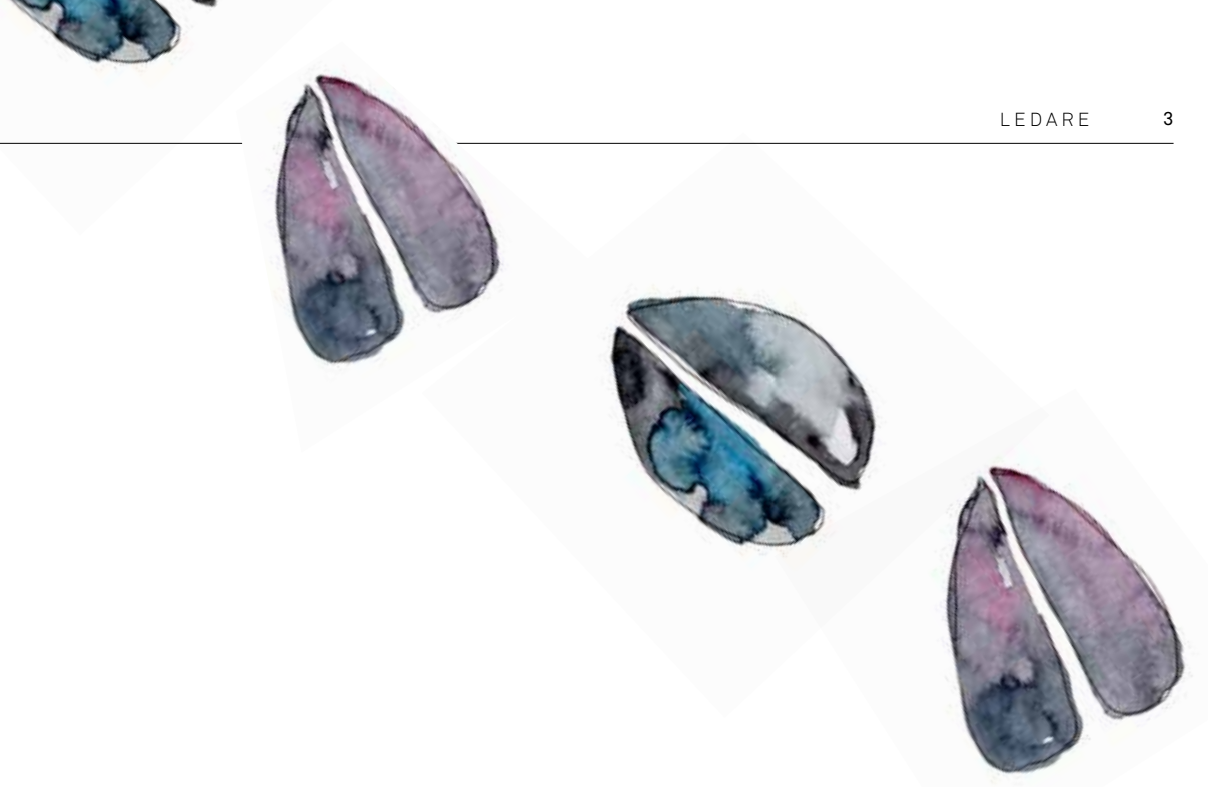
- ✓ Utvecklad speciellt för långtids-behandling av hundar* - Idealisk för behandling av artros
- ✓ Högsta COX-2 selektivitet för hund
- ✓ Snabb verkan som kvarstår i 24 timmar
- ✓ Enkelt doseringsintervall - bred säkerhetsmarginal

*Data från fältstudier om behandling längre än 90 dagar i föreligger inte. Behandling i mer än 90 dagar skall därför noga övervägas och regelbundet övervakas av veterinär.

PREVICOX (firocoxib) 57 mg och 227 mg tuggtablett. Rx. Selektiv COX-2 hämmare för smärtlindring och inflammationshämmning i samband med osteoartrit, mjukdel-, ortopedisk- och dentalkirurgi hos hund. **Kontraindikationer:** Använd inte till dräktiga eller lakterande tikar, djur yngre än 10 veckor eller som väger mindre än 3 kg, till djur med gastrointestinala blödningar, blodyskrasi eller blödningsrubbningar. Använd inte samtidigt med andra NSAID eller kortikosteroider. **Försiktighet:** Behandling av mycket unga djur, djur med nedsatt njur-, hjärt- eller leverfunktion och vid risk för GI-blödning kräver noggrann övervakning. Njur- eller leverfunktion rekommenderas därför testas innan och periodvis under behandling. Samtidig behandling med potentiellt njurtoxiska läkemedel bör undvikas. Undvik behandling av dehydrerade, hypovolemiska eller hypotensiva djur. **Interaktioner:** Vid förbehandling med andra antiinflammatoriska medel skall en behandlingsfri period på minst 24 timmar iaktas. Samtidig behandling med läkemedel som påverkar det renala flödet skall övervakas kliniskt. Samtidig behandling med andra substanser med hög proteinbindning kan konkurrera med firocoxibs proteinbindning och därmed orsaka toxiska effekter.

Datum för senaste SPC: 12/2014. För fullständig info om PREVICOX, se www.fass.se.

Djuren i människans tjänst?

FÖRR I TIDEN var folk på landet beroende av sina djur på ett annat sätt än idag. De fick slita hårt för brödfödan på åkrar, i skogen och genom andra verksamheter. Att ta hand om djuren på bästa sätt var nödvändigt för att dessa skulle kunna prestera. Barnen hjälpte till och fick tidigt kunskap i hur djuren skulle skötas och fodren hanteras.

De långa och hårda dagsverken som utfördes då skulle dock inte vara acceptabla i dag, varken för djuren eller för människorna.

Vissa djurägare i dag har dålig kunskap om djurens behov vilket kan leda till lidande. Okunskapen kan vara farlig men det finns skyddsnet i samhället med länsstyrelser, djursjukhus, kliniker och anmälningsplikt om det upptäcks något avvikande. På vissa sätt är det till och med mer reglerat att äga djur än att ha barn.

VAD ÄR DET DÅ OK att använda djuren till och vem bestämmer det? Varje aktivitet vi gör innebär ett riskmoment och olyckan kan vara framme. Vinstpengar kan i vissa fall dessutom påverka folks omdöme. Å andra sidan

måste man aktivera sina djur, poängen är trots allt att djuren ska nyttjas/njutas av. För moment med tävlingsinslag finns regler att rätta sig efter och kontroll på plats, annars får man lita på djurägarens sunda förnuft.

SOM DISTRIKTARE I SJÖBO i slutet av 1990-talet kom jag till en paresko sent en kväll. Kon var randig och blodig över bakkdelen och bakom henne stod en grep. Jag förstod att den hade använts för att försöka banka upp henne. Lätt oförståelig och som "djurens enda hopp" gick jag friskt igång med att ifrågasätta och mannen blev ursinnig. Samtidigt såg jag en kvinna med son som smög hukande längs väggarna och jag insåg vem som var familjens överhuvud. Då kände jag mig ensam och utsatt. Det är en balansgång på vilket sätt och i vilka sammanhang man ska påpeka fel och brister. Det kan man bara avgöra själv och ta tips från kollegor när man blir osäker. Det hade kanske varit smartare att bara göra jobbet med kon och se till att länsstyrelsen kom dit, vilket den även gjorde.

MEN FRUN OCH SONEN DÅ? Det finns en organisation, Se Sambandet, som arbetar med dessa frågor. Du kan läsa mer om dem och sambandet i detta nummer av Svensk Veterinärtidning och på www.sesambandet.wordpress.com.

Avslutningsvis var jag på Falsterbotävlingarna förra året och såg Grand Prix-hoppningar. En av ryttarna kom fel på en stor oxer och rappade till hästen ordentligt. Mirakulöst klarade de hindret utan krasch. Det gick irriterade sus genom publiken och det busvisslades. Detta hade jag aldrig upplevt tidigare. Att försvara ett piskrapp känns bakvänt men om det fick hästen att samla sig och rädda situationen var det kanske ett bra beslut av ryttaren.

ONEKLIGEN ÄR detta komplicerade ställningstaganden som är viktiga att belysa och diskutera. Åsikterna går säkert isär men det är Veterinärförbundets ansvar att i samråd med experter ta ställning i samhällsdebatten.

Anna-Karin Merin
Styrelseledamot och distriktsveterinär

Det här är inte bara en katt.

Det här är en britt som heter Smulan.

NYHET!
Nu kan du lägga till skydd mot TR (FORL) i din försäkring.

Nu har vi släppt en sisådär 86 nya kattförsäkringar. En av dem är precis rätt för dig och din katt. Efter som vår skadestatistik sträcker sig långt tillbaka vet vi att behov, risker och besvär varierar kattraser emellan. Det innebär att våra nya specialanpassade erbjudanden ger både vanliga och ovanliga kattraser just det försäkringsskydd som behövs. Samtidigt låter vi alla katter ta del av förbättringarna som kattförsäkringen innebär.

Vi gör det enkelt att vara trygg.

Vill du veta mer? Ring 0775-88 88 88 eller gå in på [agria.se](https://www.agria.se) för att hitta din lokala säljare.

Agria Djurförsäkring är Länsförsäkringsgruppens specialistbolag för djur- och grödaförsäkring.

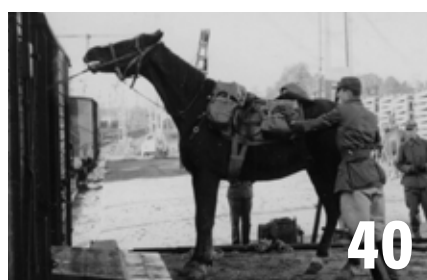
Agria
Djurförsäkring

14

18

40

46

TEMA

MATTHIAS PRUSS – MED KIRURGISK PRECISION S.6

VÅLD MOT DJUR OCH MÄNNISKOR

– SAMBANDET SOM VI INTE FÅR MISSA S.10

NY ROLL I SAMVERKAN MOT VÅLD S.14

LÄR DIG KÄNNA IGEN DJUR SOM FAR ILLA S.18

EN IHJÄLSPARKAD VALP

– FRÅN FALLRAPPORT TILL DOMSLUT S.22

ANSVARSÄRENDE

TRAUMATISK SÅRSKADA HOS EN HUND S.26

VETERINÄRMEDICIN

FALLRAPPORT: OKULÄR MELANOS OCH DESS

KONSEKVENSER HOS EN CAIRNTERRIER S.28

BIVERKNINGAR RAPPORTERADE HOS HUND FÖR

ANTIPARASITÄRA MEDEL OCH ANTIBIOTIKA S.32

VILKEN ÄR DIN DIAGNOS? FRÅGA/SVAR S.39/45

REPORTAGE

SVENSKA MILITÄRVETERINÄRSÄLLSKAPET

BESÖKER KAVALLERIKASERNEN S.40

RYTTARSKVADRONEN I VIKBOLANDSMANÖVERN

1964 – EN INKALLAD VETERINÄRS MINNEN S.42

ANNIKA – EN RUSSKIGT BRA VETERINÄR S.46

JUST NU

EN NORMGRUPP I HÄSTVÄG S.50

SEMINARIUM NATURKATASTROFER S.52

EPIZTEL - OM TUBERKULOS HOS ALPACKA

OCH AFRIKANSK SVINPEST S.55

SVF PÅ PRIDE 2019 S.56

MEDLEMSIDORNA

KURSKALENDARUM S.57

PLATSANNONSER S.58

OMSLAGSFOTO: Tove Särkinen

Allergi?

Vi erbjuder:
Väldokumenterade serumtester
Individuella provsvar
Dermatologisk rådgivning

dr baddaky
a nextmune company

Nyhet
Artuvetrin
onlinebeställning

Med kirurgisk precision

Som specialist i kirurgi på ett av Sveriges största djursjukhus får Matthias Pruss ta hand om hundar och katter med traumatiska, ortopediska och neurologiska skador. Med patienter från ett stort upptagningsområde varierar arbetsuppgifterna och utmaningarna från standardoperationer på korsband till avancerade kotfrakturer. Oavsett ingrepp, menar han, är ett professionellt tillvägagångssätt alltid lika viktigt.

Text: Mats Janson

Foto: Tove Särkinen

MATTHIAS PRUSS

Utbildning

Veterinärexamen 1993
Doctor medicinae veterinariae
Fachtierarzt fuer Kleintiere
Specialist i kirurgi hos hund
och katt

Specialområde

Ortopedisk kirurgi, avancerad
mjukdelskirurgi

Det är inte ovanligt att hundar och katter råkar ut för våldsamma trauman, till exempel i trafikolyckor, slagsmål eller fall från höga höjder. En del av dessa djur kommer direkt eller via remiss till Anicura Djursjukhuset Albano i Danderyd i norra Stockholm. Varje dag tar deras rutinerade kirurger hand om patienter med problem som spänner över allt från frakturer, diskbräck och ledbandsskador till artros, tillväxtrubbningar och neurologiska skador.

När det gäller trauma har hundarna och katterna, förutom de uppenbara fysiska skadorna såsom frakturer och sår, då och då andra tillstånd som kan vara akuta, såsom inre blödning, skadade lungor eller chock.

– Skador som exempelvis benbrott är sällan livshotande och vi väntar med att åtgärda dem till dess att vi har kunnat säkerställa att skador på inre organ eller större blödningar är under kontroll.

Det berättar en av Albanos tillika Sveriges mest rutinerade kirurger, Matthias Pruss som är legitimerad veterinär och specialist i kirurgi.

Som specialist på kirurgi hos hund och katt är det framförallt skador inom ortopedin som landar på hans operationsbord.

– Ungefär 90 procent av min arbetstid handlar om ortopedisk kirurgi och den resterande delen består av lika delar neuro- och mjukdelskirurgi, säger Matthias Pruss i vars yrkesbeskrivning det inte ingår mottagning.

– Att jag slipper kontakten med djurägarna gör att jag kan fokusera på kirurgin. Jag tycker mest om ortopedkirurgi. En anledning till det är att jag, efter utförd operation, direkt kan se vad jag har gjort bra – man får facit direkt och det finns ingen chans att dölja vad man har gjort.

De vanligaste fallen

Bland de vanligare sjukdomarna som drabbar vissa snabbväxande hundraser

hör osteokondros, en utvecklingsrubbning i skelettet som medför att brosket inte förbenas normalt.

– I förlängningen påverkar det leder när ledbrosket förtjockas och dess näringstillförsel försämras. Osteokondros kan leda till artros om den inte opereras, säger han.

En vanlig skada i knäleden hos hundar är ruptur av främre korsbandet som leder till instabilitet i knäleden och i förlängningen inflammation, broskskador och många gånger meniskskador. Matthias Pruss opererar korsbands-skador på daglig basis.

– Korsbandsskador är väldigt vanligt på enstaka raser såsom labrador retriever och rottweiler medan andra, som till exempel greyhound, nästan aldrig drabbas. Korsbandsskadorna kan uppkomma i samband med våldsamma trauman men på hund ofta till följd av en degenerering av kollagenfibriller eller en kronisk ledsjukdom som medför att ledbandet gradvis bryts ned. När korsbandet är tillräckligt försvagat räcker det att hunden råkar belasta leden för att korsbandet ska brista, säger han.

Att delar av meniskerna i knäleden ställer till problem och ibland måste opereras bort är liksom patellaluxation också relativt vanliga problem hos hundar.

Kirurgi i leder omfattar även höftledskirurgi och bogledskirurgi. Ett tillstånd som kan kräva det förstnämnda är när ledkulan på lårbenet hoppar ur höftleden och behöver reponeras. I vissa fall är det omöjligt att rädda leden och man kan behöva ta bort ledkulan helt och hållet. Vid höftledsbyte ersätts den förändrade höftleden med en höftledsprotes som tillåter hunden att leva ett fullgott liv.

Ibland förekommer tillväxtstörningar i bogledens ledbrosk som måste åtgärdas kirurgiskt. Det finns även några större senior i anslutning till samma led som kan bli inflammerade och göra ont. Även luxationer i bogleden kan inträffa, oftast

till följd av ett trauma.

Många av ingreppen kan åtgärdas med artroskopi vilket oftast leder till snabbare läkning och bättre prognos jämfört med ett motsvarande ingrepp där leden öppnas.

Orsaker till trauman

När det kommer till neurokirurgi handlar det för Matthias Pruss oftast om diskbräck och i mer sällsynta fall om hjärntumör som han kan operera katter för i händelse av god prognos, till exempel om hjärntumören är meningiom och utgår från hjärnhinnorna.

Traumaskadorna som Matthias Pruss behandlar har inte sällan uppkommit vid trafikolyckor och slagsmål.

– Upphovet till djurens skador skiljer sig åt mellan stad och landsbygd. I vårt närmaste upptagningsområde som är norra Stockholmsområdet är det ganska vanligt att hundar har blivit sparkade av hästar. På landsbygden är det inte ovanligt att de skadas av älgar i samband med jakt, säger Matthias Pruss som har erfarenhet av patienter som kan komma in från i stort sett hela Sverige och till och med från grannländerna.

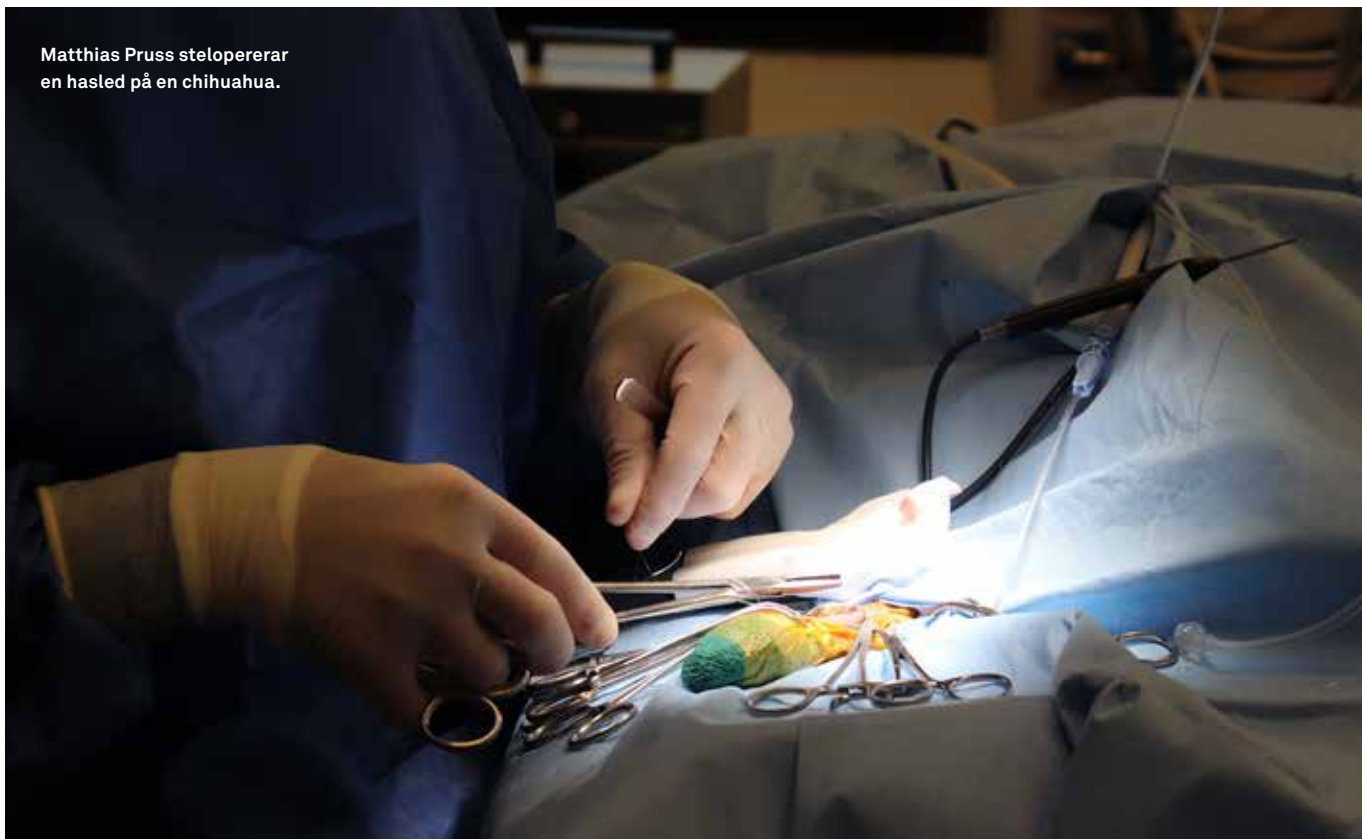
– Mindre hundar i stan, fortsätter han, kan komma in med frakturer efter att de har ramlat ur någons famn. Vad gäller katter med frakturer har de ofta fallit från träd eller balkonger.

Det händer förstås att hundar och katter råkar ut för olyckor när ingen ser det eller att bakgrunden till olyckan är oklar. Matthias Pruss menar att han endast en gång under sin kirurgkarriär har sett uppenbara tecken på att ett djur har utsatts för medvetet våld. Hunden i fråga hade attackerat en annan hund vars ägare sparkade den för att få dem isär.

– Det är förstås inte alltid så lätt att avgöra hur en skada verkligen har inträffat. Ofta finns det dock tecken på djuren som visar vad de har varit med om. Efter en bilolycka, för att nämna ett exempel, har djuren till exempel ofta grus i såren.

Eftersom många djur dessutom är bra

Matthias Pruss stelopererar
en hasled på en chihuahua.

på att dölja smärta av olika anledningar är det inte alltid lätt att upptäcka skador. Förutom uppenbara tecken, såsom synlig blödning, plötslig håltä eller medvetenlöshet, finns det andra tecken på att en hund eller katt kan ha varit med om en olycka. Det kan till exempel vara ovilja att röra sig, snabb och ytlig andning, skygghet, oro, hög puls, bleka/blåaktiga slemhinnor, ovillighet att äta, dricka eller utträtta sina behov.

Behandling och prognos

Vårdbehovet bestäms från fall till fall, alltifrån att hunden eller katten skrivs in på intensivvårdsavdelning till att den får stanna över dagen för observation. I en del fall får djuren gå hem för observation i hemmet och komma på återbesök till djursjukhuset för uppföljning. Även prognosen kan av naturliga skäl vara svårbedömd i det akuta skedet. Många gånger går det lättare att uttala sig om prognosen efter något dygns behandling och efter att vidare utredningar har gjorts.

– En sak som är klar är i alla fall att vi idag har stora möjligheter att ge djuren avancerad vård och goda chanser för tillfrisknande. Kirurgin har utvecklats väldigt mycket och gör det hela tiden. Till

exempel har det skett mycket inom artroskopin som ansågs vara avancerat för några år sedan men som i dag är vardagsmat. Implantat inom kirurgin har också utvecklats oerhört. I dag ser vi en hel generation av nya implantat, säger Matthias Pruss som samtidigt framhåller att vi också har sett operationsmetoder som inte har hållit vad de har lovat.

– Genom att arbeta med evidensbaserad medicin, som har blivit vanligare och vanligare under de senaste 20–30 åren, har vi både kunnat utvärdera metoderna mer effektivt och identifiera vilka som fungerar bäst. Genom opartiska bedömningar och genom att ta bort de som inte leder till resultat och de faktorer som bara bidrar till en tillfällig andel av behandlingsresultaten har vi kunnat se att vissa behandlingar är bättre än andra oavsett vilket sjukhus eller vilka kirurger det gäller.

På kirurgisidan, menar Matthias Pruss, är det lite mer komplicerat att utvärdera fallen eftersom många av dem är unika eller speciella. Å andra sidan, framhåller han, har det evidensbaserade tillvägagångssättet varit ett effektivt instrument för att förfinas behandlingen av vanligare skador såsom korsbandsskador.

Kirurgiintresset

Sitt intresse för kirurgi har Matthias Pruss burit med sig sedan första året på sin veterinärutbildning på högskolan för veterinärmedicin i Hanover: Die Stiftung Tierärztliche Hochschule Hannover som tack vare sin 240-åriga historia och sin självständiga status har en särskild ställning i Tyskland.

Efter sin veterinärexamen 1993 gick han direkt vidare till att jobba på operationsavdelning på lärosätets smådjursklinik. Det var också här han skrev sin doktorsavhandling om klassifikation och behandling av käkfrakturer hos hund och katt.

– Käkfrakturer ser vi regelbundet. Precis som vid många andra frakturer är de vanliga vid bilolyckor, slagsmål, bitskador och fall från höga höjder. I dag jobbar jag framförallt ortopediskt men tar självklart även käkfrakturer om det hamnar hos mig, säger han.

Efter tre år på smådjurskliniken öppnade han en egen klinik tillsammans med en kollega. De drev den tillsammans fram till 2003 då Matthias Pruss sålde sin del av verksamheten och flyttade till Berlin för att jobba på en större klinik.

Nästa flytt gick till Reutlingen i

Baden-Württemberg i södra Tyskland där han arbetade på en klinik mellan 2005 och 2006.

– Min fru är också veterinär och vi kände båda två att arbetsbördan stundtals var alldeles för hög på den tiden. Inte sällan jobbade vi 60–70 timmar i veckan. När jag 2006 såg att Djursjukhuset Albano annonserade efter en ortopedkirurg i en tysk veterinärtidning var vi överens om att det låt intressant, säger Matthias Pruss.

Förutom att han i dag arbetar 40 timmar i veckan ser han inga stora skillnader mellan arbetssätten i Sverige kontra Tyskland.

– Det är samma vetenskap som ligger till grund och det är bara småsaker som man gör annorlunda. En fördel i Sverige är att det är enklare att ta betalt eftersom fler djur är försäkrade här. Å andra sidan har mycket förändrats i Tyskland under de senaste åren. Veterinärbesök har blivit dyrare och arbetstiden har minskat som ett resultat av en ändring i arbetsmiljölagstiftningen, säger Matthias Pruss som fortfarande är medlem i en ortopedförening i Tyskland och håller sig à jour med utvecklingen i sitt tidigare hemland.

Etiska skillnader

En tydlig skillnad mellan länderna är att avlivning ännu är ett alternativ till behandling i Sverige.

– I Tyskland är det förbjudet att avliva ett djur utan särskilt skäl, som att man till exempel inte har råd med behandling. Det förvånade mig mycket att lagstiftningen såg så annorlunda ut i Sverige på den punkten när jag kom hit. Det faktum att de flesta ändå vill undvika avlivning i möjligaste mån har gjort att skillnaden mellan länderna inte har lett till några stora diskussioner.

– Dessutom, fortsätter han, är de flesta djurägarna i dag väldigt måna om att lägga pengar på sina djur. I och med datortomografi och andra moderna tekniker har det öppnats fler möjligheter.

Vidareutbildning

Precis som att tekniken utvecklas är Matthias Pruss av inställningen att man aldrig blir fullärd som kirurg. Han är

själv steg 2-specialist men har inte gjort någon residency eftersom diplomateutbildningen inte fanns i Hanover då det begav sig.

– I Tyskland börjar det bli allt vanligare men jag var för tidigt ute. Samtidigt är det så att oavsett vilka utbildningar man har så fortsätter kirurgin att utvecklas hela tiden, säger Matthias Pruss som alltid har ägnat en stor del av sin tid till att både uppdatera sina kunskaper, läsa artiklar och ta del av nyheter.

– Det finns alltid ny kunskap att tillägna sig och nya kurser att gå. En hel del är oförändrat sedan länge medan mycket är nytt när det gäller implantat och nya tekniker. Eftersom Sverige är ett litet land går jag de flesta kurserna utomlands, runt om i Europa eller i USA. Vi har en bra ortopedikongress i Sverige vart annat år som heter NOVOS Forum. Bortsett från den brukar jag alltid delta på de kongresser som anordnas av American College of Veterinary Surgeons och European Society of Veterinary Othopaedics and Traumatology. När man kommer högre upp, finns det inte så många utbildningsplatser, kanske bara två residence- eller steg 2-platser i kirurgi per år. Därför måste man både vara beredd på att lägga mycket energi på det och ha en god portion tur.

Sammanfattningsvis är Matthias Pruss tips till kollegor som vill utvecklas att läsa artiklar, gå på kongresser och söka sig till en större klinik med utvecklingsmöjligheter.

Rollen som utbildare

För Matthias Pruss är det en självklarhet att föra sin egen kunskap vidare till nya generationer kirurger. Det är en anledning till att han ingår i ESK-gruppen eller examinations- och styrkommittén för utbildningsprogrammet kirurgi steg 2.

– Vi har ett smidigt samarbete eftersom vi är tre kirurger i gruppen varav två av oss, det vill säga Annika Bergström och jag, arbetar på Albano. Vi pratar regelbundet i telefon med Ole Frykman som är den tredje medlemmen.

Matthias Pruss har i dag tre steg 2-adepter varav två har kommit väldigt

långt och kan gå upp i tentamen så snart som de är klara med sina artiklar. Den tredje har precis börjat.

Kunskap och utmaningar

Att jobba på en större koncern som Anicura ser Matthias Pruss varken som en för- eller nackdel när det kommer till kunskapsspridning.

– När det kommer till att dela med oss av kunskap är vi så få kirurger i Sverige att vi ger varandra råd oavsett vilken klinik vi tillhör. Det är alltid djurets bästa som kommer först.

En fördel med en stor arbetsplats är annars att det alltid finns kollegor kvar när jag går för dagen. Det gör det lättare att hålla en normal arbetstid.

Även när det gäller själva arbetsuppgifterna menar Matthias Pruss att arbetsplatsen har mindre betydelse.

– De vanligaste operationerna tränar jag mycket på och de blir därmed av naturliga skäl de enklaste. Utöver dem innehåller de flesta dagarna nya utmaningar. Det kan vara ett splittrat ben, en gammal hund utan tendens att läka eller en komplikation som kan vara svår att fånga upp. Vissa fall är så ovanliga att man inte får träna på dem alls och vissa frakturer är känsligare än andra. En kotfraktur, till exempel på en ländkota, kan var besvärlig då man förutom att få det stabilt måste vara så noggrann med att inte skada ryggmärgen.

Enligt Matthias Pruss är det överlag lättare att operera katter eftersom det är så få avvikelser. När det gäller hund kan det komma in en chihuahua på ett kilo eller en sankt bernhardshund på hundra kilo.

Det är sällan Matthias Pruss är med om en skada som är så allvarlig att den kräver amputation av ett ben.

– Det kan förekomma i händelse av mjukdelscancer eller om en hund får en tumör i skelettet. Då kan amputering vara en utväg med kompletterande cellgiftsbehandling. I andra fall kan blodförsörjningen vara så pass skadad att benet inte går att rädda. I övrigt kan vi laga så gott som alla frakturer. Oavsett vad jag gör är det viktigaste för mig att jag försöker göra det så bra som möjligt. •

Våld mot djur och människor – sambandet som vi inte får missa

När ett djur eller en människa utsätts för våld i hemmet är det troligt att även andra i hemmet är drabbade på ett eller annat sätt. Kunskapscentrumet Se Sambandet kämpar för att de som arbetar med våldsutsatta människor och djur ska samverka för att upptäcka och motverka våld i nära relationer.

– Ju fler som engagerar sig desto mer förändring kan vi åstadkomma. Det är framförallt det som krävs, säger Therese Lilliesköld som är vice ordförande på Se Sambandet.

Text: Mats Janson

NÄR DET GÄLLER våld i nära relationer används ofta husdjur som en del av våldet mot människor. Förövaren skadar eller hotar att skada djuren för att kontrollera, pressa och hota en partner eller en familj. Att hota att skada familjens djur kan till exempel vara ett sätt att få barn att inte avslöja sexuella övergrepp eller att tvinga en partner att stanna i en relation. Framförallt är det ett sätt att visa vem som bestämmer över liv och död. Det berättar Therese Lilliesköld, vice ordförande på Se Sambandet, ett nationellt kunskapscentrum som arbetar för att belysa sambandet mellan våld mot kvinnor/partner, barn, äldre och djur. Sedan 2016 har hon arbetat med centrumets samtliga frågor och håller regelbundet i utbildningar och föreläsningar.

– Där det finns våldsutsatta barn förekommer det ofta våld mot djur och vice versa, säger hon. För kvinnor och barn kan det ofta räcka med outtalade, underförstådda hot som får dem att förstå att djuren kan bli avlivade, skadade eller bortlämnade om de inte gör som de blir tillsagda.

Juridiskt svårt

När Therese Lillesköld skrev sin masteravhandling om barn och djur i familjer med våld intervjuade hon personal på skyddade boenden. De berättade om barnen och deras relation till sina husdjur och hon fick många och starka vittnesmål om barns upplevelser. Ett återkommande inslag handlade om problematiken kring att man oftast inte har kunnat ta med sig djuren till skyddade boenden, ett problem som bottnar i boendenas regler likväl som rent juridiska regler kring äganderätt till djuren.

– Eftersom djur är ägodelar skyddas de inte som brottsoffer. Det enda sättet att rädda dem undan våld kan därför vara att lyckas få med dem till ett skyddat boende som accepterar djur. Dessvärre är det väldigt komplicerat att omhänderta djur när det handlar om våld, inte minst när förövaren står som ägare till djuret. Då det saknas tecken på att djuren är skadade är det väldigt svårt att bevisa att djuren står under hot eller till och med dödshot, säger Therese Lillesköld och förtydligar:

– Om jag behöver lämna en relation och min partner hotar vår hund så kan

jag inte få hunden omhändertagen eller byta ägarskap på den om han står som ägare. Det kan jag inte ens om jag vet att han dödar hunden på ett grymt sätt om jag lämnar honom.

Då våldsutsatta ofta är traumatiserade har de, enligt Therese Lillesköld, i regel ännu svårare att både hitta vägar att gå vidare och att få folk att tro på dem.

Svårare med värdefulla djur

Om det dessutom kommer in ett ekonomiskt värde på djuren, som till exempel på hästar, så blir det än mer komplicerat.

– Tar du med dig en häst blir det sannolikt en rättstvist, säger Therese Lillesköld. Vilket är olyckligt för exempelvis tonårstjejer som lever med hot mot sin häst. Ofta vägrar de att lämna hästen eftersom de är så bundna vid den. Är det en hamster är det förstås lättare att bara plocka med den.

Dessutom, tillägger hon, tar en tvist lång tid och förövaren hinner utsätta djuret för mycket under den tiden som sedan inte går att bevisa. Det går till exempel inte ens att bevisa vem som äger en katt som inte är märkt.

Brister i Djurskyddslagen

Djurskyddslagen finns för att skydda djuren eftersom de inte är föremål. Rent juridiskt är de dock fortfarande ägodelar till människor. Det är alltså ett brott att plåga eller misshandla ett djur även om straffen är låga. Däremot finns det ingen lagstiftning mot att utsätta djur för psykiskt våld, något som de helt uppenbart lider av.

– Djur läser av människor och vad man utstrålar. Dels påverkas djuren av det, dels påverkas de av att se människor utsättas för våld. När det gäller barn kan hundar ofta bli enormt beskyddande och det kan vara traumatiskt för en hund att inte kunna skydda "sitt" barn, säger hon och tillägger:

– Uttalade dödshot mot ett djur där djuret inte är skadat, borde vara ett brott inom kvinnofridslagstiftningen. Vi har en rad fall där det är tydligt, däribland ett väldigt omskrivet fall där en kvinna slogs ihjäl på ett bestialiskt vis av en före detta pojkvän.

Fallet som hon syftar på gäller en kvinna som hette Lotta Rudholm. Hon hade gjort slut med sin våldsamme man som vägrade acceptera hennes beslut. Eftersom hon visste hur våldsam han

Snabba och tillförlitliga provsvar med hjälp av högklassig analysteknik

- Veterinärmedicinskt, klinisk kemiskt laboratorium med diagnostik för smådjur och stordjur
- Mer än 30 års erfarenhet i branschen
- Omfattande testmeny, hög analyskapacitet
- Snabba svar, öppen telefonservice och rimliga priser
- Över 1000 kunder i hela Skandinavien

Box 7065, 300 07 Halmstad
035-22 81 40 • info@canilab.se
www.canilab.se

Canilab-EquiLab

FORTSÄTTER PÅ NÄSTA SIDA ►

När det gäller barn kan hundar ofta bli enormt beskyddande och det kan vara traumatiskt för en hund att inte kunna skydda "sitt" barn

var sökte hon skyddat boende, något som hon också fick. Problemet var att det inte fanns något skydd att erbjuda hennes briard som hon älskade över allt. Eftersom mannen även hade dödshotat hunden stannade Lotta Rudholm kvar i bostaden när han kom dit.

Det visade det sig i förhören efteråt att briarden hade försökt stoppa honom, dock utan att lyckas. När ambulanspersonalen till slut kom till brottsplatsen levde Lotta Rudholm visserligen fortfarande, men enligt vittnesmål från ambulansskutskötarna var hon så svårt misshandlad att det inte gick att känna igen henne. Hon låg i respirator på sjukhuset en tid innan hon avled.

– Det skrevs mycket om det här fallet eftersom det var så brutalt, men det nämndes aldrig att det var hotet mot hunden som var anledningen till att hon inte befann sig på ett skyddat boende. Här är det tydligt att dödshotet mot hunden borde klassificeras som ett brott. Det var det som var orsaken till att hon dog. Hade hon å andra sidan fått hjälp med hunden är det troligt att hon hade levt idag.

Therese Lilliesköld nämner även exempel på fall där kvinnor har lockats tillbaka för att hämta en hund för att sedan bli brutalt misshandlade. I flera av de intervjuer hon genomförde berättades det också om barn som mår så psykiskt dåligt av att lämna sina djur att deras mammor föredrog att återvända hem till våldet.

– Som sagt är djur ett otroligt effektivt medel för att kontrollera sina närmaste.

Arbetet går framåt

Att det finns tydliga tecken på att djurens värde ökar i ägarnas ögon, håller Therese Lilliesköld med om. Djuren försäkras i allt högre omfattning och har tillgång till bättre vård. Dock finns det inga tecken, menar hon, på att våldet mot djur minskar.

– Det positiva, som jag ser det, är att det finns ett ökat intresse för de här frågorna som i sin tur kan leda till förbättringar. Samtidigt är våldsutsatta djur fortfarande oerhört utsatta. Brotten som begås mot dem i samband med våld mot människor kommer sällan fram eftersom det är så lågt straffvärde

på den typen av brott.

Det hon däremot ser är att det har hänt mycket sedan Se Sambandet startades 2012 när det gäller intresse och inställning.

– Då skrattade man åt sambandet och tyckte att det var befängt att ens prata om det. I dag finns det ett starkt intresse för forskningen kring det. Många fler kvinnojourer tar också emot djur och de ökar fort i antal. Samtidigt är det långt ifrån alla poliser och socialarbetare som känner till det.

Förra året var Se Sambandet inblandade i ett stort projekt tillsammans med Svenska Djurskyddsföreningen som riktade sig till veterinärer. Bakgrunden var att svenska veterinärer inte utbildas i att kunna skilja NAI, non-accidental injuries, från skador som har uppkommit på grund av en olyckshändelse.

– Vi satte upp en handlingsplan för att sprida kunskapen om NAI-frågor och utbildade helt enkelt veterinärer i detta med syftet att de ska kunna upptäcka om ett djur är utsatt för våld. Vi fick jättebra respons från alla distriktsveterinärer och djurkliniker som vi besökte.

Att vi inte kan komma ut till alla i landet är en finansieringsfråga. Vi erbjuder utbildningen men då vi saknar projektfinansiering måste djurkliniken själva stå för kostnaden. Materialet är dock gratis och går att ladda ned kostnadsfritt.

Ett annat projekt är att utbilda på kvinnojourer där många har eftersökt mer kunskap om djur. Det hänger på att de är kunniga om djur för att till exempel kunna ta emot aggressiva eller traumatiserade hundar.

– Utöver det jobbar vi politiskt med att lobba för lagändringar. Vid två tillfällen har vi varit i riksdagen och berättat om vår syn på nödvändiga lagändringar. Vi samarbetar också mycket med vår engelska systerorganisation som både är större och äldre än vår. De har varit med oss och föreläst på VeTA-dagarna och varit med i riksdagen. Sedan har vi löpande kontakt med motsvarande organisationer i andra länder.

Fortfarande motstånd

En av de största utmaningarna för Se Sambandet är finansieringen. Utan statliga bidrag har kunskapscentrumet inte möjlighet att ha fasta anställningar. Istället måste de jobba ideellt med att söka bidrag och medel när de vill starta och driva ett nytt projekt.

– Ännu svårare har det varit att rå på det motstånd som finns mot förändringar i samhället. Det är grundläggande inställningar som skulle behöva ändras när det kommer till djurs värde och att våga se mäns våld mot kvinnor utan att för den sakens skull lägga skuld på alla män.

Det har blivit bättre. Till exempel har vi sett hur #Metoo har bidragit till att ifrågasätta gamla normer och missförhållanden.

Olika typer av våld

Det finns ingen forskning på vilken sorts våld som är vanligast mot djur. Inte heller vilka djurarter som drabbas mest. Therese Lilliesköld upplever dock att det är katter som råkar värst ut framförallt eftersom det är lättare att komma undan med det. Som med

andra smådjur kan man dumpa dem någonstans. Hundar är alltid märkta och registrerade och hästar har ett högre ekonomiskt värde.

Det är heller inte ovanligt, berättar hon, att man tar med sig en katt till veterinären för att avliva den, till exempel för att hämnas på eller straffa en partner.

När det gäller förövarna är män kraftigt överrepresenterade när det gäller våld i nära relationer, så också mot djur. Däremot finns det typer av vanvård av djur där de kvinnliga gärningsmännen är fler. Ett av problemen som Se Sambandet försöker ringa in, och där kvinnor är överrepresenterade, är djursamlade. Här görs det, enligt Therese Lilliesköld väldigt lite i Sverige.

– I andra fall är det barn som utsätter djur för våld och då kan det vara för att bearbeta eller imitera det de själva har varit med om. Ytterligare andra utsätter djuren för att förekomma ännu grövre våld.

Enligt Therese Lilliesköld visar en studie från USA att så många som 37 procent av barnen som bor på skyddat boende, enligt deras mödrars utsagor, har utsatt djur för våld. Det är en väldigt hög siffra, säger hon.

– Statistik från USA är inte direkt översättningsbar till våra förhållanden. I Sverige har vi sedan länge haft en lag mot all form av fysisk bestraffning av barn som fortfarande inte finns i USA. Där förekommer det fortfarande i skolan på sina håll och barn upplever våld i högre grad än vad som anses vara ok i Sverige. Därmed inte sagt att det inte förekommer här bara för att man inte ser örffilar på stan som i många andra länder.

Enligt Therese Lilliesköld upplever ungefär 15 procent av barnen i Sverige upprepat fysiskt våld i familjen under sin uppväxt.

– Det motsvarar fler än vart tionde barn i varje klass men eftersom många tror att det är så extremt ovanligt bär det också emot att gå vidare eller orosanmäla om man ser något misstänkt. Man tänker att "nej, så kan det inte vara".

– Att det blir så dolt, fortsätter hon, gör också att det blir väldigt skamfylt

för de barn som är utsatta. De upplever sig ofta som helt ensamma trots att det inte är så ovanligt. Det samma gäller sexuella övergrepp, de är inte i närheten så ovanliga som många tror eller vill tro.

Therese Lilliesköld trycker på att alla som arbetar med eller överhuvudtaget möter människor bör vara insatta i detta. Möter man barn i grupp, menar hon, så kommer man att möta våldsutsatta barn. Kan man då känna igen tecknen på det kan man också gå vidare och orosanmäla till socialtjänsten.

Se sambandet!

Se Sambandet utbildar för att orosanmälningar ska göras för djurs räkning på samma sätt som för barns och tvärt om. En veterinär eller en djurskyddsinspektör som ser tecken på våld hos djur ska alltså automatiskt göra en orosanmälan för barnen i familjen. Så stark är alltså kopplingen eller sambandet, menar Therese Lilliesköld, så stark och man genom den kan hitta väldigt många utsatta åt båda hållen. •

THERESE LILLIESKÖLD

Gör: Vice ordförande på Se Sambandet sedan 2016. Genom sitt företag Empatia föreläser, utbildar och skriver hon inom ämnesområden som spänner över djur, människor och interaktionen dem emellan. Förutom hennes roll på Se sambandet inbegriper arbetet även kattskyddsfrågor och frågor kring vilda djur.

Bakgrund/Utbildning: Etolog med en master i antrozologi från Storbritannien.

Bor: I Gnesta.

Familj: Sönerna Ruben och Vidar, hunden Vera, Katterna Panter och Pocahontas, Marsvinen Lily och Juni samt salamandern Salomon.

Intressen: Allt som rör djur givetvis, örter, böcker och fotografi.

Ny roll i samverkan mot våld

För att upptäcka våldsutsatta människor och djur är det nödvändigt med samverkan mellan olika samhällsinstanser. Att upptäcka ett våldsutsatt barn tidigt kan också vara en förutsättning för att bryta ett trauma som annars riskerar att leda till en våldsspiral. Svensk Veterinärtidning har pratat med Nathalie Nordén som genom sin unika tjänst på länsstyrelsen i Västmanland har en sällsynt inblick i dessa frågor.

Text: Mats Janson

Foto: Se sambandet

Genom sitt engagemang inom föreningen Veterinär omtanke om våldsutsatta, Voov, och kunskapscentrumet Se Sambandet har hon blivit en flitigt anlitad utbildare och föreläsare runt om i landet, inte minst på årkurs tre på veterinärprogrammet sedan några år tillbaka. Just nu håller hon dock på att avveckla sina föreningsengagemang till förmån för sitt nya jobb. Sedan början av sommaren 2019 har hon nämligen tillträtt en för Sverige unik, operativ tjänst på länsstyrelsen i Västmanland där hon ibland är med under djurskyddskontrollen som stöd under djurskyddshandläggning och bevakar det speciella perspektivet kring sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relationer.

Att man arbetar med dessa frågor så aktivt i just Västmanland är, enligt Nathalie Nordén, en kombination av flera faktorer.

– För det första är vi väldigt pro-aktiva och vill bli bättre på att hitta bra

lösningar – vi har sett problematiken i några riktigt tunga fall som vi också har lärt oss av. För det andra finns det väldigt engagerade människor här som har drivit dessa frågor sedan 2016.

Enligt Nathalie Nordén är det sällan svårt att få folk att förstå sambandet och när de väl gör det inser de att det är viktigt. Det som däremot är svårt är att omvandla kunskapen till en konkret handling.

– Det kräver samverkan mellan olika organisationer och olika delar av myndigheter. Det kräver att man jobbar aktivt och vill hitta nya vägar.

Det är också just här Nathalie Nordén kommer in i bilden. Att det är hon som har fått uppdraget är inte någon slump. Hon brinner för frågorna, rent privat och yrkesmässigt och har jobbat med dem under flera år, både ideellt och som anställd.

– Att få jobba heltid med detta på en myndighet och att ha möjligheten att göra skillnad, som man faktiskt har på

en länsstyrelse med så starkt fokus på den här frågan, är fantastiskt. Vi vill gärna att man har ett barnperspektiv i djurskyddsärenden.

Sekretessen ett mindre hinder

Nathalie Nordén sticker inte under stol med att flera andra länsstyrelser har kommit en bra bit på vägen. Själv jobbar hon med några av dem varav vissa använder vad de i Västmanland kallar Västmanlandsmodellen.

– Där har man hittat fungerande metoder för djurskyddet att rapportera misstankar till socialtjänsten om utsatta kvinnor, barn och äldre när de identifierar ett djurskyddsärende som kommer in och omvänt.

Sedan tidigare gäller att de som är verksamma inom hälso- och sjukvården, enligt 14 kap 1 § socialtjänstlagen, har anmälnings- och rapporterings-skyldighet till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

Sedan början av sommaren 2019 har Nathalie Nordén en för Sverige unik tjänst på länsstyrelsen i Västmanland.

Vårdpersonal är också skyldiga att lämna alla uppgifter som kan vara av betydelse för utredning av ett barns behov av stöd och skydd till socialnämnden.

Sekretess hindrar inte att uppgifter kan lämnas från en myndighet inom hälso- och sjukvården till en annan myndighet inom hälso- och sjukvården eller till socialtjänsten om det behövs för att ge en enskild individ nödvändig vård, behandling eller annat stöd. Sedan den 1 april 2019 finns ytterligare en sekretessbrytande bestämmelse som gäller vid ingripanden av djurskydds-skäl. Det är numera tillåtet att lämna uppgifter om djur om det är nödvändigt för ett ingripande av polisen eller en kontrollmyndighet för djurskydd. Detta gäller även om personal inom socialtjänsten eller hälso- och sjukvården påträffar ett djur som är tydligt utsatts för vanvård eller misshandel eller uppenbart visar symtom på sjukdom eller är allvarligt skadat. Uppgifter får

dock bara lämnas om det bedöms att bristen inte kan åtgärdas i samråd med den som håller djuret.

– Tack vare detta blir det lättare att korsrapportera från båda hållen, alltså mellan djurskyddet på länsstyrelsen och socialtjänsten. Länsstyrelsen jobbar också med det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet, det vill säga att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Det gör att vi så starkt kan inkludera mäns våld mot kvinnor även i djurskyddskontrollen, säger Nathalie Nordén.

Varifrån det kommer in flest anmälningar – från djur- eller humansidan – där man kan se sambandet vet Nathalie Nordén inte. Bland annat av forskning från Nederländerna har hon förstått att människor över lag har lättare att anmäla våld mot djur.

– Våld mot människor döljs i högre omfattning. Det gör att djuren har en viktig roll eftersom skador på dem efter misshandel just kan vara ett tecken på att även människor utsätts för våld.

Veterinärens viktiga roll

I sin roll på länsstyrelsen i Västmanland ligger det på Nathalie Nordén att knyta ihop kontakterna mellan myndigheter och berörd personal för att samverka ska fungera så smidigt som möjligt.

Att veterinärerna och djursjukvården i stort är så viktiga aktörer, menar hon, beror på att många våldsutsatta aldrig berättar om övergreppen för någon, men att det faktiskt kan fångas upp när de får möjligheten att gå med sin hund eller katt till veterinärklinik.

– Att ha en veterinärlegitimation innebär att man ska anmäla misstänka brott mot djurskyddslagstiftningen, men också att man ska anmäla att barn far illa, även om det bryter sekretessen, eftersom det är så allvarligt. Kan man inte göra på annat sätt kan man alltid göra en anonym orosanmälan till socialtjänsten precis som man kan anmäla utsatta djur till länsstyrelsen. Kom ihåg att en anmälan väger tyngre om den kommer från någon i en yrkesroll.

Om ett djur utsätts för våld i ett hem är det sannolikt att även andra i hemmet far illa.

När det gäller anmälningar är också försäkringsbolagen viktiga aktörer där det finns allvarliga brister att jobba med, menar Nathalie Nordén. Även om en person i hushållet äger djuret och har betalat allting som har med det att göra så täcker inte försäkringen vård för skador som har tillfogats av någon i hushållet.

– Om en kvinna kommer in med sin skadade katt till veterinärkliniken så gäller alltså inte försäkringen om det är hennes man eller sambo som har orsakat skadan. Eftersom veterinärvård kan vara kostsamt kan hon då hamna i en situation där hon tvingas avliva djuret.

Med tanke på detta kan både djurägaren och veterinären uppleva att de saknar incitament för att berätta sanningen respektive välja att tro på kundens anamnes.

– Till på köpet är många veterinärer beroende av sin kundbas och det är aldrig roligt att behöva anmäla en kund.

Nathalie minns ett fall från Gotland med en man som misshandlade sin sambos dvärgpudel. Innan han slog den

så illa så att den slutligen avled hade försäkringsbolaget täckt vårdutgifter för mer än 40 000 kronor. När kvinnan till slut anmälde sin sambo och försäkringsbolaget fick kännedom om att det var han som hade skadat hunden, då anmälde de kvinnan för försäkringsbedrägeri och krävde tillbaka alla pengar.

Psykiska skador lättast att upptäcka

Det vara svårt att säga hur skador har uppstått på hundar och katter som kommer in. Det man däremot ofta märker, menar Nathalie Nordén, är beteendeförändringar. Det kan röra sig om hundar som är stressade, har svårt att slappna av och ofta visar en rädsla för män och kraftiga ljud.

– Det finns en australiensisk studie från 2012 som visar att 85 procent av djuren från hem med upprepat våld visar ett förändrat beteende där rädsla för män är det mest tydliga, säger hon och tipsar om en magisteruppsats från SLU 2017, skriven av Caroline Alupo, med titeln *PTSD hos hund – En*

enkätstudie om psykiskt trauma hos hund. Studien visar att återkommande orsaker till traumatisering och därmed utvecklandet av PTSD hos hund var hårdhänt hantering och dominansbaserad hundhållning eller träning, misshandel eller vanvård.

Bristfällig statistik

Nathalie Nordén lyfter att det överlag är svårt att prata om både sambandet och brott mot djurskyddslagen ur ett kvantitativt perspektiv. Statistiken är ofta bristfällig om den ens finns att tillgå. Henne veterligen är det bara länsstyrelsen i Västmanland som för statistik över den här typen av ärenden.

– En sak som vi har tittat på är hur många orosanmälningar gällande barn som har skickats till socialtjänsten som ett resultat av högre vaksamhet vid djurskyddskontrollen. För perioden 2016–2017 var den siffran närmare 30 orosärenden där våld var en av orsakerna, säger hon och fortsätter:

– Gällande djurskydd finns det stat-

istik på antalet anmälningar anmälda till länsstyrelsen men hur många av dem som är kopplade till sambandet finns det inte data på. Det har hänt jättemycket på de tio åren som jag har jobbat med de här frågorna. Mer data för att kunna titta närmare på olika parametrar är något som fortfarande saknas.

Viktigt att stoppa våldet i tid

Under de senaste åren har Nathalie Nordén haft sitt engagemang inom Voov på riks nivå. Från lokalföreningar får hon dock rapporter från pågående ärenden.

En kvinna som hon kom i kontakt med i Uppsala berättade att hon som barn tog strypgrepp på sin hund på samma sätt som hennes pappa gjorde på henne. Efteråt bad hon om ursäkt och ångrade sig precis som hennes pappa brukade göra. Det var helt enkelt ett sätt för henne att hantera sin situation.

– Det är långt ifrån alla barn som överför det de har varit med om på djur. Det finns alltifrån de som gör allt för att skydda djur till de som stänger av sina känslor helt.

Nathalie Nordén har hört många vittnesmål om barn som har fått sin empatiutveckling rubbad och där det har lett till våldsamma handlingar mot djur. Det kan handla om barn som plågar katter eller spelar ”igelkottsfootball”. Ett fall som hon berättar om kommer från en organisation som omplacerar hundar och gällde en väldigt snäll hund som alltid började morra när man klappade den på ryggen. Hos veterinären kunde man efter röntgen konstatera att någon, troligen ett barn, hade tryckt ned flera stoppnålar i ryggraden på den.

– Även om man kan prata om barn som förövare så är de ju inte det. Samtidigt som våld mot djur är totalt oacceptabelt måste man komma ihåg att barn som betar sig på det här sättet har en anledning till det som vi måste ta tag i. Ett första steg är att göra en orosanmälan till socialtjänsten.

Att man aldrig får avfärda barns djurplågeri som pojkestreck har hon ett

talande exempel på från Halland:

– På en föreläsning hörde jag talas om en pojke som vi flera tillfällen hade ertappats med att kasta sten på strandpipare. Föredragshållaren hade själv anmält händelserna till socialtjänsten. Samma pojke, visade det sig senare, hade hängt upp en katt i ett träd och använt den som piñata. När han tröttnade tog han ner katten genom att klippa av svansen. Några år senare, när han var en ung man, misshandlade han unga kvinnor som han lämnade att frysa ihjäl på Hallandsåsen.

– Historien visar hur viktigt det är att anmäla. När barn utsätts för våld eller upplever våld mot ett husdjur blir de traumatiserade. I många fall leder det till att de själva utvecklar våldsamma tendenser mot människor och djur. Kan man därför hitta dem tidigt finns det sätt att bryta utvecklingen och hjälpa dem så att de slipper hamna där själva. Jag ser mycket hopp och kraft i frågan och det är härifrån min motivation kommer – att man kan göra mycket för de som lever i dag och även för de som är vuxna i framtiden.

Av den anledningen, menar Nathalie Nordén bör man som veterinär ha med detta som en differentialdiagnos vid exempelvis benbrott.

– Samtidigt vet jag, efter att ha jobbat på veterinärklinik, att det vare sig är lätt eller bekvämt att anmäla sina kunder. Å andra sidan är det inte ett straff att bli anmäld. Tvärtom är det min absoluta övertygelse att det är värt det för att komma åt de människor som utsätter djur och människor för onödigt lidande.

Kunskap och stöd är nödvändigt

Inom humanvården har det länge funnits gott om utbildningsmaterial och instruktionsfilmer kring hur man pratar om våldsutsatthet som en del av anamnesen. Samtidigt, menar Nathalie Nordén, har det funnits ett visst motstånd mot detta eftersom det har setts som integritetskränkande.

– Det har tvärtom visat sig att de flesta tycker att det är positivt att man ställer frågan. Den som inte är utsatt tar

inte illa vid sig, utan tycker att det bra att man frågar. För dem som är utsatta kan det naturligtvis väcka känslor, men den som ställer frågan gör det som medmänniska och som professionell yrkesutövare, säger hon och fortsätter:

– Som veterinär bör du dra öronen åt dig om en och samma hund kommer in för åttonde gången med diffusa skador eller ovanliga frakturer. Om man frågar vad som har hänt och matten säger att det var hennes pojkvän som gjorde det, vad säger jag då? Vart hänvisar jag henne? Hur ska jag hantera det här? Ska jag anmäla? Och i så fall till vem? Vet du inte svaret på dessa frågor är det ett svårt ärende att få i knät.

För att hantera den här typen av ärenden behövs stöd från arbetsledningen. Därför, menar hon, är det bra att alla på kliniken – från receptionister till djursjukvårdare och chefer – har den här kunskapen. •

NATHALIE NORDÉN

Gör: Utbildningsledare och projektledare på länsstyrelsen i Västmanland. Driver projekt för att utveckla frågorna och arbetet som berör sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relationer inom länet.

Utbildning/bakgrund: Etolog. Har tidigare varit ordförande i Voov, Veterinär omtanke om våldsutsatta. Hon var också med och startade Se Sambandet. Har anlitats som utbildare och föreläsare, bland annat på årkurs tre på veterinärprogrammet.

Bor: Höga kusten och veckopendlar till Västerås.

Familj: Sambon Oliver

Djur: Hundarna Jack och Sara och katterna Alea och Alisia. Intressen: Umgås med vänner och familj, besöka konserter och andra kulturevenemang, odla, vandra i naturen och föreningsengagemang.

Lär dig känna igen djur som far illa

Text: Se sambandet

Som veterinär kan det av olika skäl vara svårt att känna igen tecken på NAI, non-accidental injuries, alltså skador som åsamkats av någon i djurets närhet. Se Sambandet och Svenska Djurskyddsföreningen gav 2018 ut *Handlingsplan att hjälpa våldsutsatta – för personal på djurkliniker*. Här följer en förkortad version av kapitlet om hur du känner igen NAI, vad som kännetecknar förövaren och vad du kan göra vid misstanke om brott.

Veterinärer kan vara omedvetna om att de påträffar NAI i sitt arbete och kan också uppleva svårigheter att identifiera denna typ av skador. Tecken man bör vara uppmärksam på är när förklaringen till skadan inte stämmer överens med hur skadan rimligen kan ha uppstått, obehandlade eller återkommande skador, djur som visar ett ångestfullt och oroligt beteende nära ägaren (och som verkar gladare när ägaren lämnat rummet).

Misstänkta och observerade NAI skador är bland annat brännskador (märken efter fimpas) skottskador, förgiftning, revbensfrakturer, tandskador, huvudskador, brutna ben, klokapselbrott, hematom, multipla frakturer, ärr och ligaturer (till exempel märken efter rep) och skador som drabbar skyddade områden av kroppen som ljumsken och insidan av lårbenet. Om det vid en röntgen till exempel går att se läkta revbensfrakturer från olika tidpunkter kan det vara en indikation på tidigare utsatthet för våld.

Andra tecken att vara uppmärksam på är beteendeförändringar hos djuret (framför allt vad gäller rädsla för män) allmän oro och nervositet samt om djuret eller kunden är frekventa besökare på kliniken eller byter veterinär ofta. Djuret kan göra ifrån sig och visa tydliga pacificerande och undergivna signaler.

Det är dock viktigt att skilja ut NAI från djur som haft tidigare negativa erfarenhet av veterinärbesök som kan ha samma beteenden. Likaså kan djur som har farit illa i tidigare hem eller som fått en bristfällig socialisering känna rädsla för män eller ha en generaliserad rädsla för människor, denna uppkommer då inte plötsligt. Fråga ägaren om djurets historik. Saknas det en bra förklaring, exempelvis att djuret inte har socialiserats väl med människor, finns det skäl att vara misstänksam och göra vidare undersökningar.

Djur som har bevittnat och/eller utsatts för våld i hemmiljö kan ha en mycket stark anknytning till den våldsutsatta och ha svårt att lämna dennes

sida. De kan också ha försökt rymma eller ha utvecklat försvarsbeteenden mot vissa familjemedlemmar. Stress och märkbara rädsor för hastiga rörelser eller vid plötsliga ljud kan förekomma. Vid allvarliga fall kan djuret ha gått in i inlärd hjälplöshet och inte visa några signaler alls. De vanligaste beteendemässiga reaktionerna på våld är rädsla för eller aggression mot förövaren och rädsla för eller aggression mot män i allmänhet.

Tecken på vanvård bör också uppmärksammas, som bristfällig hälsovård eller tecken på för lite eller felaktig näring eller motion.

Även om det finns andra djur i familjen som inte verkar vara utsatta kan ett specifikt djur vara utsatt för våld eller vanvård. Det är inte ovanligt att bara vissa djur utsätts (och då framför allt det djur som den våldsutsatta har ett nära band till) i flerdjurshushåll.

Kännetecken på en kund som utsätter djur

Det finns vissa återkommande ageranden hos människor som utövar NAI mot sina djur. Detta är samtidigt generella iakttagelser och kundens agerande kan ha andra orsaker. Dock kan det vara viktigt att lära sig att känna igen vissa varningstecken.

Det är inte ovanligt att den som utsätter djuren (och andra i familjen) för våld ofta byter veterinär eller klinik. Ett annat kännetecken är att kunden ofta besöker kliniken på kvällstid eller jourtid för att på så sätt undvika att få samma veterinär. Väl på kliniken kan det förekomma olika och motstridiga uppgifter om ägarens namn, personuppgifter och vem som egentligen är ägare till djuret. Även den våldsutsatta kan byta klinik ofta.

Kunden kan på kliniken förefalla mycket orolig över sitt husdjur med tanke på vad som kan ha skett med tidigare djur i hushållet, eller så kan denna verka likgiltig inför de skador djuret har. Ägaren eller familjen kan ha flera djur, ibland är omsättningen på djur stor och de erbjuds endast minimal eller sporadisk omsorg.

Ibland är det bara ett djur som utsätts. Det kan finnas en historik med stort antal djur i hushållet, framför allt yngre djur med uppenbara beteendeproblem. Det förekommer också att kunden genom anamnesen inte kan ge en trovärdig förklaring till hur djurets skador har uppkommit. Kunden kan även ha avvaktat för länge med att ta sitt djur till veterinär.

Om ett par kommer in med djuret kan den ena parten agera nervöst eller med stor respekt och/eller försiktighet för den andre. Den andra personen kan vara dominant eller ta beslut om djurets hälsa eller liv genom beslut om avlivning oavsett de övriga familjemedlemmarnas syn på problematiken. Särskilt unga hundar och katter riskerar att avlivas.

Handlingsplan vid misstanke

Se Sambandet och Svenska Djurskyddsföreningen rekommenderar att arbeta utifrån arbetsmetoden FBDA: Fråga, Bekräfta, Dokumentera och Agera.

Fråga

Var ensam med kunden när du ska fråga om våld:

- Tala om sambandet
- Tala om att ni på kliniken alltid ställer frågor om sambandet
- Fråga kunden om hen känner igen beskrivningen av sambandet
- Fråga om det finns barn under 18 år i familjen

Tänk på att: Inte ställa direkta frågor om våld. INTE säga: misshandlar du din man/dig och hunden eller använder han våld? Utan hellre ge exempel av typen: händer det att han tar hårt i dig, tar hårt i hunden, är du rädd för honom, händer det att han har knuffat dig?

Bekräfta

Bekräftande kommentarer är att man ser och uppmärksammar att något inte står rätt till för den man misstänker är våldsutsatt och att man ställer icke dömande frågor om djuret.

Veterinären kan inte utgå från att det är personen som kommit in med djuret

som är den som är ansvarig för misstänkt vanvård eller misshandel. Det kan vara någon annan som utsatt djuret. Barn i djurets närmiljö kan exempelvis vara de "skyldiga" genom okunskap, omild hantering eller problematiska beteenden. Om de skadar ett djur kommer de inte med nödvändighet att berätta det för sina föräldrar eller någon annan vuxen.

Tänk på att alltid separera kunderna (även om den ena uppges vara vän/chaufför). Separera även om möjligt barn över tre års ålder innan öppna frågor ställs till kunden för att identifiera vem som utsätter vem i familjen.

Tänk på säkerheten för alla inblandade och att de ska resa hem tillsammans, ställ inte frågor inför båda som kan väcka affekt.

Det är viktigt att ha ett lågaffektivt bemötande. Det innebär bland annat att utgå från sin egen upplevelse och inte formulera sig anklagande eller på annat sätt som kan väcka affekt. Förhåll dig lugn och saklig.

Om möjligt är det bra att barn över cirka tre års ålder inte är med då frågor ställs. Om barn spontant berättar om hot eller våld vid annat tillfälle, bekräfta barnet och ha dennes kommentar med dig i din bedömning av situationen.

Tänk även på djurets situation vid hemfärd. Om du tror att frågor kan väcka stark misstänksamhet, avvakta och observera för att sedan gå vidare med anmälan. Anmälan behöver inte göras samma dag om djuret inte är i akut fara.

Vid misstanke om att ytterligare våld mot djuret kan ske efter att de lämnat kliniken, lägg om möjligt in djuret över natten.

Om djuret dör på grund av skadorna behåll kroppen på kliniken och obducera som stöd för en anmälan.

Dokumentera

Vad kan man skriva i journalen? I journalen skrivs det som bedöms "säkert" för den våldsutsatta parten.

Anteckningar som att barn berättat att en förälder kastat katten i väggen bör istället skrivas som anteckningar på separat papper eller genom funktionen interna anteckningar i journalen.

Anteckningar ska innehålla:

- Datum, tid och namn på alla inblandade personer
- Historik: inkludera gärna citat om möjligt
- Djurets ID-nummer om sådant finns
- Fysisk undersökning: var specifik och använd numeriska värden där så är möjligt
- Undersökningar som gjorts och de fynd man fann
- Medgivande givet eller inte av ägaren
- Om möjligt: inkludera foto eller film med datum, tid och synligt ID-nummer
- För en logg över alla bilder, provtagningar/provsvår och telefonsamtal som gjordes inklusive datum, tider, inblandad personal och råd som getts. Bedömning av eventuellt lidande hos djuret.

Använd färger i journalföringen på datorn för att tydliggöra vilken information som inte ska lämnas ut till kunder som begär journalutskrift. Ett sätt att lösa problemet med text i journaler som är känslig och som skulle kunna innebära en fara för någons säkerhet (till exempel kring misstankar om våldsutsatta barn) och som man därför inte vill lämna ut till djurägaren/djurägarna är att skriva texten i sådan färg på datorn att när den skrivs ut i en skrivare så syns den inte, t ex mycket ljus färg eller vit färg om sådana inställningar är möjliga i journalhanteringssystemet.

När det gäller att lämna ut journalanteckningar har den som är djurägare rätt att begära ut alla handlingar som gäller de egna djuren från offentliga veterinärer och distriktsveterinärer. Privatpraktiserande veterinärer behöver inte lämna ut hela journaler utan enbart en sammanfattning av behandling och fynd.

Viktig information ska inte utelämnas

eftersom myndigheter kan behöva tillgång till den typen av utsagor.

Agera

Då man fattat misstanke om att våld förekommer:

- Är klinikansvarig kontaktad och underrättad?
- Är länsstyrelsens djurskydd kontaktad? Har man hunnit diskutera hur frågan ska lösas? Är djuret ID-märkt om det tillhör en art som ID-märks? Annars bör detta göras innan länsstyrelsen kontaktas
- Fundera på om kvinnojour eller VOOV behöver kontaktas för att lösa situationen?
- Finns det barn i hushållet? Om ja, ska en orosanmälan till socialtjänsten upprättas? •

LIDANDETS KONSEKVENSER FÖR RÄTTSPROCESSEN

För att någon ska kunna dömas för djurplågerilagstiftningen (brottsbalken) så måste det anses att djuret har lidit av det som djuret utsatts för. Med andra ord måste det så kallade lidanderekvisitet uppfyllas för att misstänkta fall ska leda till en fällande dom. Djurs lidande är en omdiskuterad fråga. Men det är avgörande. En dom från svensk domstol kan utgöra ett exempel. Mannen som misshandlar sin sambo tar till sist hennes valp och slänger den i väggen och den dör ögonblickligen. Äklagen beslutar att skicka valpen till obduktion. Döden bedöms vara omedelbar. Därmed uppfylls inte lidanderekvisitet och brottet blir detsamma som om mannen slagit sönder en möbel. Det blev alltså inte dömt som ett brott mot djurplågeribrott utan som skadegörelse.

**MÅLINRIKTAD BEHANDLING
MED MONOKLONALA
ANTIKROPPAR FÖR HUND
MED ATOPISK DERMATIT.**

- Långtidsverkande effekt mot kliniska symtom.
- Lindring av klåda inom 8 timmar.

zoetis

CYTOPOINT® (lokivetmab) 10 mg, 20 mg, 30 mg, 40 mg injektionsvätska, lösning för hund. Rx. Indikationer: Behandling av kliniska symtom på atopisk dermatit hos hundar. **Kontra indikationer:** Använd inte vid överkänslighet mot aktiv substans eller mot några hjälpämnen. Använd inte till hundar som väger mindre än 3 kg. **Dosering:** Den rekommenderade lägsta dosen är 1 mg/kg kroppsvikt subkutant en gång i månaden. **Biverkningar:** I sällsynta fall kan överkänslighetsreaktioner (anafylaxi, svullnad i ansikte, urtikaria) förekomma. I sådana fall ska lämplig behandling påbörjas omedelbart. Kräkningar och/eller diarré har också rapporterats i sällsynta fall och kan uppstå i samband med överkänslighetsreaktioner. Behandling ska administreras efter behov. **Särskilda försiktighetsåtgärder för djur:** I fall av atopisk dermatit rekommenderas det att komplicerande faktorer, såsom bakterie-, svamp- och parasitinfektioner/angrepp (t.ex. loppa och skabb) först undersöks och behandlas. Det rekommenderas att hundar följs upp med avseende på bakterieinfektioner som förknippas med atopisk dermatit, särskilt under de första behandlingsveckorna. Om ingen lindring av klåda ses som svar på behandlingen inom en månad efter första dosen, kan en andra dos en månad efter den första dosen ge effekt. Om hunden inte visar ett bättre svar efter den andra dosen, ska alternativa behandlingsåtgärder vidtagas.

Texten är baserad på SPC 2018-12-07. För ytterligare info se www.fass.se

FALLRAPPORT

En ihjälsparkad valp – från fallrapport till domslut

Hur kan det se ut när ett misshandlat djur kommer in till kliniken och vart kan en polisanmälan om djurplågeri leda? Svensk Veterinärtidning har tagit del av en fallrapport inskickad av Anna Berg, leg. veterinär på DjurAkuten i Storstockholm AB angående en ihjälsparkad hundvalp samt en sammanfattning av polisutredning och domslutet som följde.

Sammanställt av Tove Särkinen

En drygt tre månader gammal labradorvalp inkom livlös till kliniken. Djurägaren var initialt inte på plats själv, utan en person som antogs vara ägarens sambo/partner kom inbärandes på hunden. Personen i fråga var mycket tyst och svår att kommunicera med och vi kunde inte få någon information om vad som hade hänt. Eftersom hunden var helt livlös togs den direkt in för bedömning och för att påbörja återupplivning, dock konstaterade man snabbt att den var avliden. Det framkom senare att hunden vid ankomst troligen varit avliden sedan ungefär en timme. Få synliga skador sågs på hunden, förutom förekomst av blod i mun och svalg samt en frakturerad incisiv.

Djurägaren anslöt något senare och information inkom då via personal att denne uttryckt att det var hans fel att hunden inte levde. Det beslutades att ytterligare en veterinärkollega skulle följa med in på rummet för att tala med ägaren så att undertecknad inte skulle

behöva vara ensam ifall denne kunde bli hotfull.

Ägaren kunde inte tydligt redogöra för vad som hänt mer än att han upptäckt att valpen bitit sönder en massa saker i köket och att det då "slår slint för honom". Han ska ha skällt och skrikit på valpen som då verkat bli rädd och sedan "åkt in i väggen". Ägaren ska enligt egen utsago ha försökt återuppliva valpen med hjärtmassage, dock utan resultat. Vid det här läget förklarade vi att en polisanmälan skulle göras och ägaren fick vänta kvar på rummet tills vidare. Ingen mer omfattande utfrågning skedde då det bedömdes vara polisens uppgift. Djurägaren var mycket ledsen och ångerfull och uppträdde ej hotfullt mot personalen på djursjukhuset.

Då en stark misstanke fanns om brott kontaktades polisen via 114 14 för att upprätta en anmälan om djurplågeri, och instruktioner gavs om att kroppen skulle skickas till SVA snarast möjligt för obduktion. Sedvanlig remiss ifylldes. Innan hunden skickades iväg

för obduktion togs ett antal fotografier samt röntgenbilder av bröst och buk för dokumentation och hundens identitet fastställdes med hjälp av kontroll av chip.

Ett telefonförhör om händelsen hölls med undertecknad. Efter polisanmälan fick ägaren lämna kliniken och fallet överlämnades till polisen för vidare hantering.

Anna Berg
Veterinär

POLISUTREDNING & DOMSLUT Den inledande polisutredningen

Hunden infördes till Djursjukhus av den åtalades sambo. Mottagande veterinär konstaterade att det inte gick att återuppliva hunden. Med anledning av misstanke om brottet djurplågeri företogs röntgenundersökning och obduktion av hunden av Statens Veterinärmedicinska Anstalt (SVA).

Ett yttrande avseende fallet inhämtades även från en etolog.

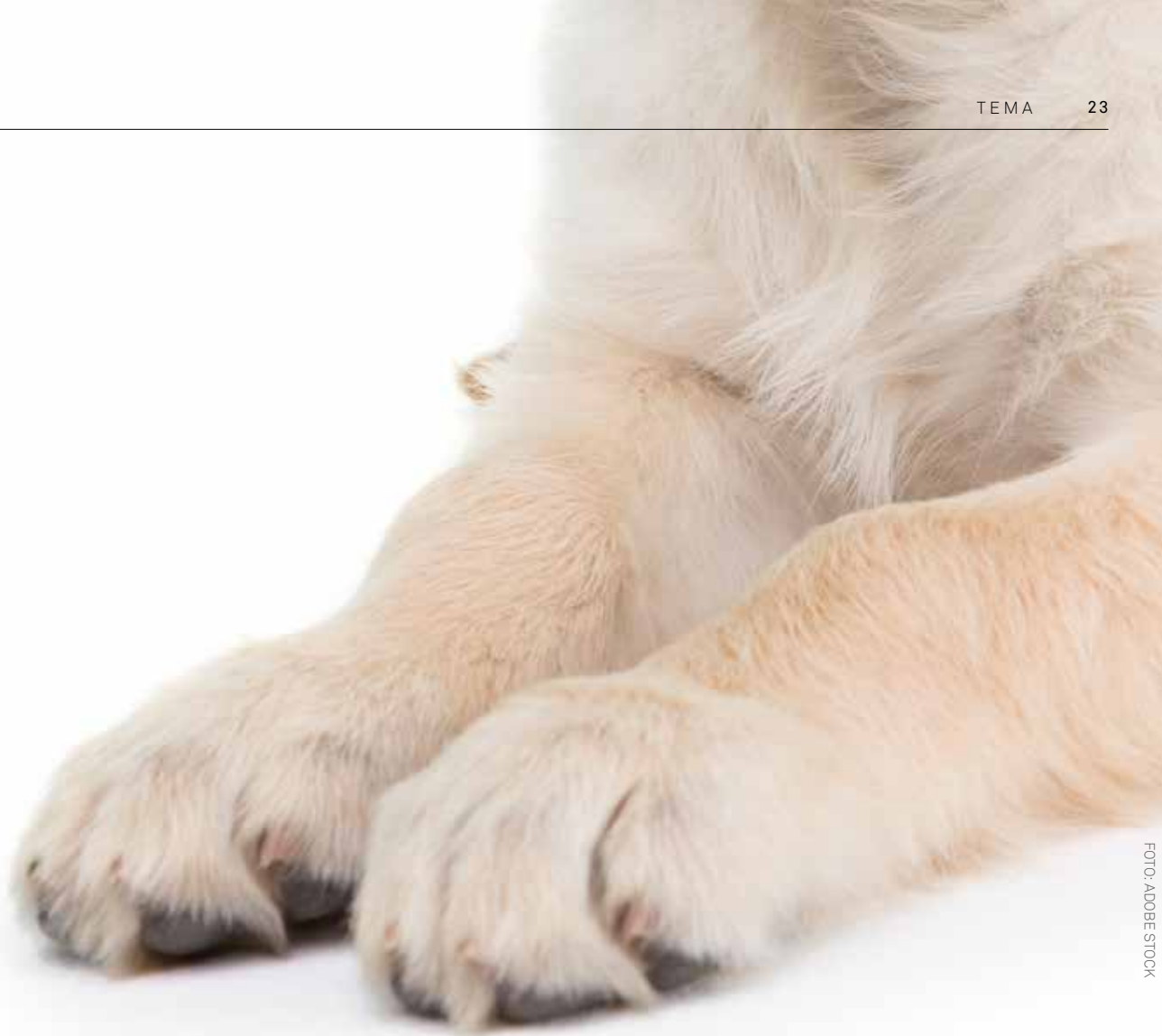

FOTO: ADOBE STOCK

Den muntliga utredningen

AA har uppgett i huvudsak följande. Han kom hem under lunchen för att se till och rasta sin och sambons hund. Hunden hade kissat i lägenheten. Han torkade upp efter hunden och gick här-efter ut och rastade hunden. När han kom tillbaka hem var han stressad eftersom han skulle tillbaka till universitetet och innan dess hinna skriva ut litet handlingar som han behövde för eftermiddagens studier. Hunden hade emellertid gnagt sönder en kabel, varför han inte kunde göra någon utskrift.

Han skickade bilder till sin sambo och meddelade henne samtidigt att han "inte klarade av hunden" och att de borde ge bort hunden. Sambon svarade honom på ett sätt som gjorde att han kände att hon inte tog hans situation på allvar. Han blev irriterad. I sovrummet lyfte han upp hunden i höjd med sitt bröst med ett tag med sin ena hand kring nackskinnet. Han släppte sedan taget om hunden, som hamnade på sina fötter. Han uppfattade situationen så

att hunden därefter gick in i köket. Här-efter utdelade han i frustration barfota en spark "från stillastående" riktad mot sovrumsdörren.

Han kände att ovarsidan på foten träffade hunden och förstod att hunden hade kommit mellan foten och dörren. Troligtvis träffade sparken någonstans mellan bakbenen och bröstet. Han hade inte sett när hunden återvände till hans närhet. Sparken ledde till att hunden förflyttades, varefter den kom att bli liggande helt still med huvudet intill två järnrör som leder ner i golvet från ett element. Han försökte väcka liv i hunden genom att ta tag i dess huvud och skaka det fram och tillbaka. Det är möjligt att hundens huvud då kan ha stött i något. Han kände emellertid ingen hjärtverksamhet eller andning från hunden. Han satte sig då grensle över hunden och påbörjade därför hjärt- och lungräddning. Till en början gjorde han det löst, men eftersom han inte noterade någon effekt lade han allt hårdare tryck mot bröstkorgen.

Eftersom inte heller det gav någon effekt blev han desperat och började slå hunden på undersidan av kroppen. Hundens död ledde till att han sökte psykologhjälp.

Tingsrättens bedömning

Av SVA:s obduktionsutlåtande framgår bl.a. följande. Hunden har åsamkats skador på huvudets vänstra sida, bröstkorgens högra sida, i lever och lungor, utanför och genom brösthinnan samt i hjärnhinnorna. Vidare har allvarliga traumatiska skador setts på levern samt har frakturer funnits på elva revben och två tänder. Samtliga skador har uppstått mindre än ett fåtal timmar innan hundens död. Då akuta blödningar noterats vid skadorna har dessa sannolikt tillfogats kroppen strax före döden. Samtliga skador har tillfogats genom trubbigt våld med flera träffpunkter på huvud, bröstkorg och buk, vilket träffat djuret på olika sidor och i olika vinklar. Det kan inte fastställas huruvida skadorna mot thorax

orsakats av försök till hjärtlungräddning, men revbensfrakturer uppstår sällan på hundar på grund därav. Eftersom valpars revben är mycket elastiska krävs ett kraftigt trauma för att åstadkomma de frakturer som påvisats i detta fall. Det kan inte uteslutas att revben skulle kunna fraktureras nära ryggraden vid kompression liggande på rygg, i riktning från bröstbenet mot ryggraden, men att kraften skulle behöva vara mycket stor och sannolikt riktad i olika vinklar för att fraktureras 11 av 13 revben. Skadorna mot huvud inklusive hjärnhinnornas blödning och tandfrakturerna tyder på upprepat trauma med avsevärd kraft mot huvudet. Att de uppstått genom att huvudet slagits mot ett rör i samband med skakningar kan inte uteslutas men förefaller osannolikt. Dessa skakningar skulle behöva vara mycket kraftiga och huvudet skulle ha slagits flera gånger i olika riktningar och olika vinklar mot ett objekt för att möjliggöra observerade blödningar och tandfrakturer. Träffpunkten på vänster sida, mellan den utstickande nosen och de utstickande benen runt vänster öga, har mindre sannolikhet att träffas och kräver ett utstickande objekt. Det är också osannolikt att blödningarna skulle uppstå i den observerade omfattningen om hunden inte hade någon hjärtverksamhet.

Tingsrätten saknar anledning att ifrågasätta AA:s uppgifter om att hunden kommit att hamna i ett medvetslöst eller livlöst tillstånd och

att han försökt att återuppliva den enligt vad han berättat. Det förefaller antagligt att en del av hundens skador framkallats av de återupplivningsförsök som AA gjort. För de skador som han kan ha åsamkat den medvetlösa eller döda hunden i detta sammanhang ska han ej ådömas ansvar. Enligt tingsrättens mening förklarar emellertid dessa åtgärder inte den samlade skadebild med många och allvarliga skador på helt skilda delar av hundens kropp. Den slutsatsen måste därför dras att AA utövat även ett annat och långt kraftfullare våld mot hunden i det skede av händelseförloppet då hunden fortfarande varit vid liv och vid medvetande. Uppgiften om en spark, utdelad barfota, innebär ingen förklaring till flertalet av skadorna. Det sagda innebär att tingsrätten finner att AA uppsåtligt misshandlat hunden genom åtgärder som nämns i gärningsbeskrivningen och att betydande skador, vilka lett till hundens död, uppkommit på grund av misshandeln. Det framstår som uppenbart att AA:s handlande orsakat hunden lidande i form av smärta och stress, vilket AA måste ha insett. Något godtagbart skäl för framkallande av det lidande som hunden drabbats av har inte funnits. AA ska därför, med den reservation som tingsrätten inledningsvis angett, dömas för uppsåtligt djurplågeri i enlighet med åtalet.

Påföljd

AA är tidigare ostraffad och lever under socialt välordnade former och att det inte finns risk att befara återfall i brott. AA har av Frivården bedömts lämplig för samhällstjänst, vilken påföljd AA förklarat sig vara villig att utföra om detta skulle bli aktuellt. Tingsrätten bedömer att straffvärdet för gärningen motsvarar fängelse tre månader. Straffvärdet är i sig inte sådant att det motiverar ett fängelsestraff. Den gärning som AA övertygats om har emellertid präglats av särskild hänsynslöshet.

En villkorlig dom, även förenad med böter, utgör därför inte en tillräcklig reaktion på brottet. Så är emellertid fallet om den villkorliga domen förenas med samhällstjänst. Påföljden ska därför bestämmas till villkorlig dom i förening med samhällstjänst. Antalet timmar med samhällstjänst bestäms till 100. Om fängelse i stället skulle ha valts som påföljd hade straffet bestämts till fängelse tre månader.

Tingsrättens domslut

AA dömdes i Tingsrätten för Djurplågeri enligt 16 kap 13 § brottsbalken med påföljden villkorlig dom med samhällstjänst 100 timmar. Om fängelse i stället hade valts som påföljd skulle fängelse tre månader ha dömts ut. AA ålades även att betala en avgift på 800 kr till en brottsofferfond.

Överklagan

Domen överklagades och togs upp i Svea Hovrätt. Hovrätten ändrade tingsrättens dom till villkorlig dom i förening med 60 dagsböter om vardera 50 kr enligt domskäl nedan.

Hovrättens domskäl

Åklagaren har, som gärningsbeskrivningen utformats, godtagit stora delar av AA:s beskrivning av händelseförloppet. Hovrätten utgår därför från att AA har försökt återuppliva den medvetlösa eller döda hunden på det sätt som han har påstått. Av utredningen i målet framgår att AA har utfört en felaktig hjärt- och lungräddning på hunden, eftersom han utförde den med hunden liggande på rygg och inte på sidan. Enligt obduktionsprotokollet kan det inte uteslutas att en på detta sätt utförd hjärt- och lungräddning kan orsaka frakturer på revbenen. Hovrätten anser därför, i likhet med tingsrätten, att AA inte kan hållas straffrättsligt ansvarig för de skador som han genom en felaktig hjärt- och lungräddning kan ha orsakat den medvetlösa eller döda hunden.

Även om det således inte går att utesluta att en del av skadorna på hundens thorax kan ha uppstått i samband med att AA gav hunden hjärt- och lungräddning konstaterar hovrätten, i likhet med tingsrätten, att den samlade skadebild inte är förenlig med AA:s

berättelse och att det våld han utövat måste ha varit betydligt mer kraftfullt än han i efterhand velat erkänna. Skadorna mot hundens buk är omfattande och enligt obduktionsprotokollet kan leverns omfattande skador ha orsakats av en eller flera kraftiga sparkar. Av obduktionsprotokollet framgår vidare att skadorna på huvudet tyder på upprepat trauma med avsevärd kraft mot huvudet och att det är osannolikt att blödningar i den konstaterade omfattningen skulle ha uppstått om hunden inte hade någon hjärtverksamhet. De skakningar av hunden som åklagaren har påstått och som resulterat i att hunden slagit huvudet i något hårt föremål måste således ha skett i ett skede när hunden fortfarande var vid liv.

Hovrättens sammanfattning

Sammanfattningsvis anser hovrätten att det är bevisat att AA genom det agerande som framgår av gärningsbeskrivningen – med undantag för det

som sagts om återupplivningsförsöken – har utsatt hunden för en uppsåtlig misshandel som lett till betydande skador vilka har orsakat hundens död. AA har därigenom otillbörligt orsakat hunden lidande utan att det fanns något godtagbart skäl för detta.

Han ska alltså, som också tingsrätten funnit, dömas för djurplågeri. Hovrätten delar tingsrättens bedömning att straffvärdet för den aktuella gärningen motsvarar tre månaders fängelse. När det gäller valet av påföljd är straffvärdet således inte sådant att det med anledning av detta föreligger en presumtion för att välja fängelse som påföljd. Vidare är AA tidigare ostraffad. Högsta domstolen har i rättsfallet NJA 2006 s. 339 uttalat att djurplågeri som utgångspunkt inte är ett s.k. artbrott, dvs. ett brott av sådant slag att det finns en presumtion för ett fängelsestraff. Av rättsfallet framgår emellertid att så skulle kunna vara fallet om det förelegat någon sådan

försvårande omständighet som avses i 29 kap. 2 § brottsbalken, exempelvis om gärningsmannen visat särskild hänsynslöshet.

Enligt hovrätten finns det skäl att se mycket allvarligt på det lidande som AA har utsatt sin hund för, inte minst eftersom hunden avled av sina skador. I andra vågskålen ska dock läggas att det har rört sig om våld vid ett enstaka tillfälle, att våldet av allt att döma har skett mycket impulsivt och att det har varit fråga om ett relativt kortvarigt händelseförlopp. Vid en sammantagen bedömning anser hovrätten därför, om än med viss tvekan, att gärningen inte är av det särskilda slag som enligt praxis krävs för att djurplågeri ska anses vara ett s.k. artbrott. Det saknas därför anledning att förena den villkorliga domen med en föreskrift om att utföra samhällstjänst. Påföljden kan i stället stanna vid en villkorlig dom och dagsböter. Tingsrättens dom ska ändras i enlighet med detta. •

Exigo™ H400 - Anpassningsbart hematologiinstrument för veterinärdiagnostik

Exigo H400 är ett lättanvänt hematologiinstrument som med hjälp av enkla skräddarsydda justeringar går att analysera efter dina behov av olika djurprofiler.

Speciellt anpassat för analys av:

- smådjur
- kroppsvätskor
- uttorkade patienter

Tillsammans med Boule's unika patenterade MPA-system med en provvolym på 20µl, är Exigo H400 speciellt anpassat till små och uttorkade djur samt kroppsvätskeproverna.

Exigo H400 har 12 förinställda exotiska och zoologiska djurprofiler, med möjligheten att lägga till fler profiler.

Läs mer om Exigos egenskaper och sortiment på exigo-vet.com

Exigo är ett varumärke som tillhör Boule Medical AB.
© 2019 Boule Diagnostics AB, Domnarvgatan 4, 163 53 Spånga, e-post: info@boule.com, hemsida: boulemedical.se

ANSVARSÄRENDE

Traumatisk sårskada hos en hund

En djurägare, DD, har anmält veterinärerna EE, FF och GG för felbehandling av en hund. Samtliga veterinärer har bestridit det som läggs dem till last.

DD har anfört i huvudsak följande:

Hunden blev påkörd av en lastbil den 15 augusti och kom in till en djurklinik två timmar efter olyckstillfället. Genom hela förloppet behandlade olika veterinärer hunden oprofessionellt och utan det omdöme som han som djurägare hade förväntat sig. Hunden hade omfattande mjukdelsskador i höger bakben, huden på framsidan var helt avskavd upp till hasen och en del av trampdynorna hängde lösa samt liten blödning. Vid akutbesöket spolades det färskta såret med kranvatten, och antibiotika sattes in. Ingen odling togs innan fem olika sorters antibiotika använts under behandling utan effekt.

Anteckning i journalen angående rekommendation om avlivning vid besök för omläggning den 23 augusti stämmer inte, enligt honom, istället för en sådan rekommendation bokades ett nytt besök för omläggning in. Vid besöket den 24 augusti fick han beskedet att det inte fanns något mer att göra för hunden och han uppmanades att avliva den.

Han blev inte remitterad eller hänvisad till någon annan klinik när djurkliniken inte klarade av sårskadan. Han tog sin nedsövda hund och kontaktade en annan veterinär, HH,

som hänvisade honom till ett större djursjukhus. Kliniken ville inte lämna ut journalen till veterinären HH. Efter flera påtryckningar lämnades journalen ut. Alla detaljer är inte dokumenterade i journalen.

DD:s kritik avser:

- otydliga/efterkonstruerade journaler,
- såret spolades med kranvatten av veterinär GG,
- antibiotika skrevs ut utan odling av samtliga veterinärer,
- ingen av veterinärerna erbjöd en remiss och
- journalerna lämnades ut först efter påtryckning.

DD har gett in journalutskrift och bilder.

Veterinär GG har anfört i huvudsak följande:

Hunden kom till kliniken två timmar efter en bilolycka med ett öppet, smutsigt sår på bakbenet (bilen som tog hunden till kliniken var inte heller särskilt ren). På cirka tre fjärdedelar av nedre benet var huden avskalad men utan vävnadsförlust. Två eller tre tår hängde löst men på grund av den korta tiden mellan händelsen och ankomst till kliniken var

det värt att försöka rädda tårna. Såret innehöll mycket sand, grus och smuts som finns på vägar. För att få bort så mycket smuts som möjligt genom en rejäl spolning bestämde sig veterinär GG för att spola med kranvatten (som är dricksvatten) istället för NaCl eftersom det blev bättre spolningseffekt. Hon satte in antibiotika. Vid omläggning den 18 augusti var det en aning av infektionsdoft och eftersom det var inför en helg valde hon att dubbelbehandla såret (som såg bra ut med tanke på den omfattande skadan) med antibiotika. Därefter tog hennes kollegor över fallet då hon slutade på kliniken.

Veterinär EE har anfört i huvudsak följande:

Hunden kom på återbesök till veterinär EE den 21 augusti för sårkontroll. Djurägaren upplevde att det hade gått bra att ge hunden medicin. Hunden hade ätit, druckit, kissat och bajsat utan problem. Djurägaren upplevde att hunden inte var besvärad av benet och hade använt det. Djurägaren hade inte använt krage på hunden då den, enligt honom, inte brydde sig om benet. I undersökningsrummet däremot använde inte hunden benet och en viss dålig lukt fanns. Det

gick inte att ta av bandaget på hunden när den var vaken utan den sederades för vidare behandling och undersökning. När bandaget togs av luktade det så illa att veterinär EE nästan kräktes och veterinär FF tog över patienten. Dagen efter kom hunden på återbesök till EE. Hon förde in de läkemedel som hunden fått enligt behandlingsschemat och skrev, på begäran av FF, ett brev till djurägaren om vilken antibiotika som skulle administreras hemma. Den 23 augusti förlängdes recept av första insatta behandlingen då det enligt djurägaren behövdes fler tabletter om hunden skulle fortsätta medicineringen, vilket bekräftades av FF. Det recept hon skrev på Baytril den 22 augusti makulerades via telefon till apoteket.

Veterinär EE tycker att det är tråkigt att höra att djurägaren inte upplevde att han fick någon hjälp. Hunden fick komma in direkt då skadan upptäcktes. På grund av skadans utseende den 21 augusti ordinerades täta veterinärbesök för att kunna hjälpa hunden på bästa sätt. Det fanns dock en oro om att djurägaren inte ville komma med hunden till veterinär då djurägaren var väldigt upprörd över omfattningen av skadan och dess utveckling. Journalen skulle skickas så snart djurägaren bestämt vart han ville gå med hunden för ett andra utlåtande (vilket också gjordes).

EE har gett in journalutskrift.

Veterinär FF har anför i huvudsak följande:

Den 21 augusti fick veterinär FF uppdraget att fortsätta behandlingen (bandagebyte och sårvård) på hunden

som tidigare opererats och behandlats av två kollegor. Hunden fick initialt Clindabuc och Bactrim antibiotika. Vid återbesök den 22 augusti diskuterade han med EE om byte av antibiotika till Baytril/Cyclopray på grund av det delvis nekrotiska såret och den kraftiga bakteriella kontaminationen. Även om han hade begärt en bakteriologisk odling samt resistensbestämning, som säkert hade tagit en vecka, krävde sårets tillstånd en omställning av den antibiotiska behandlingen.

Alla utförda bandagebyten, sårspolningar, revisioner, lokala och systemiska behandlingar gjordes så noggrant, omfattande och försiktigt som möjligt och visade angående lukt, den bakteriella kontaminationen och en viss granulation en kontinuerlig förbättring. Djurägaren var aldrig i behandlingsrummet och kunde därför inte bedöma det. Däremot blev vävnaden kring tårna (senor, kapslar, periost) mer och mer nekrotisk och gangränös. Veterinär FF konsulterade EE med tanke på alternativ (eventuell kirurgisk) behandling med anledning av att hunden inte skulle lida, det vill säga djurskyddsskäl. Den 28 augusti kom djurägaren och ville endast betala, trots att sårvård och bandagebyte krävdes. Han fick djurägaren att acceptera ett bandagebyte. Djurägaren ville att benet skulle amputeras vilket veterinär FF sa att han inte kunde. Djurägaren ville då att han skulle remittera hunden till en annan djurklinik. EE ville heller inte amputera benet med tanke på den dåliga prognosen och en långvarig och plågsam behandlingsprocedur. Han

ringde samma dag till kollegan HH på en annan klinik och diskuterade fallet samt lämnade en omfattande anamnes. FF anser inte att han och hans kollegor behandlade hunden på ett oprofessionellt sätt.

Statens jordbruksverk har yttrat sig i egenskap av tillsynsmyndighet för veterinärkåren och anför följande:

Jordbruksverket överlåter den veterinärmedicinska bedömningen åt ansvarsnämnden avseende veterinärerna EE, FF och GG.

Ansvarsnämnden gör följande bedömning:

GG behandlade hunden den 15 och 18 augusti. De behandlingsåtgärder som hon vidtog vid de båda tillfällena var korrekta. Det finns därför inte skäl för någon disciplinpåföljd när det gäller henne.

Handlingarna visar att skadan inte hade förbättrats vid återbesöket hos EE och FF den 21 augusti. Senast vid det tillfället borde en bakterieodling från såret ha utförts. Med hänsyn till den allvarliga skadan och det sätt på vilket den hade utvecklats borde veterinärerna också ha remitterat hunden vidare den 21 augusti. Genom att inte vidta nämnda åtgärder har EE och FF brustit i behandlingen av hunden på ett sådant sätt att var och en av dem ska tilldelas en erinran.

Beslut

Anmälan mot GG leder inte till någon disciplinpåföljd. Ansvarsnämnden tilldelar såväl EE som FF en disciplinpåföljd i form av en erinran. •

FALLRAPPORT

Okulär melanos och dess konsekvenser hos en cairnterrier

Okulär melanos (OM) är en mycket långsam progressiv diffus okulär proliferation och infiltration av framför allt melanocytliknande celler, som företrädesvis drabbar hundrasen cairnterrier. Uveit och glaukom blir oftast följden av sjukdomstillståndet. Variation i ålder och sjukdomsprogress är stor. I denna fallrapport presenteras en cairnterrier med en grad 3 OM och utvecklad melanocytisk neoplasi i vänster öga (OS) och en grad 1 OM i höger öga (OD) (14), med uppföljning över en period på 20 månader.

Författare: Marie Jury, aspirant ögonlasyrutbildningen, leg. vet., BVMS MRCVS E-post: marie@vasbyvet.se

Handledare: Kristina Narfström, leg. vet., PhD, DipECVO oftalmologi och professor emerita i vet. med. oftalmologi, Univ. of Missouri-Columbia, USA. E-post: NarfstromK@missouri.edu

En nio år gammal cairnterrier-tik remitterades till Väsby Djursjukhus med kraftig uveit i OS, samt en misstänkt svullnad och irregularitet av iris på samma öga. På grund av generell korneaödem och grumlig vätska i den främre delen av ögat hade den remitterande veterinären svårt att klart visualisera den främre ögonkammaren. Hunden remitterades till Väsby Djursjukhus med misstanken främre uveit.

Vid undersökning av hunden, utförd av ögonspecialist Kristina Narfström, noterades i vänster öga ett generellt utbrett, lindrigt korneaödem, vilket dock medgav inspektion av den främre ögonkammaren. Vid palpation runt vänster ögonbulb noterades måttlig smärta. Hunden kunde hålla ögat öppet. Måttlig djup ciliär kärlinjektion påvisades. Korneaendotelet från ventrala limbus täcktes till cirka 40 % av pigmenterad vävnad. Iris var ojämn, vulstig och frambuktande, vilket resulterade i en onormal pupill som var excentriskt placerad. Kraftig mios förelåg. Partiell bakre synechi kunde dessutom påvisas, framför allt temporalt om pupillen.

Figur 1 A: Höger öga. Normal pupillöppning och normal fundusreflex.

Främre kammaren var ytterst grund och det intraokulära trycket (IOP mätt med TonoVet) låg på 7 mm Hg.

Höger öga gav ett normalt intryck, förutom en viss ökad tjocklek av den nasala delen av iris, vilket också visade på en något ökad pigmentering (Fig. 1. A, B). Ingen ljusväg eller tecken på uveit kunde detekteras. IOP var 13 mm Hg. Normala reflexer och responser

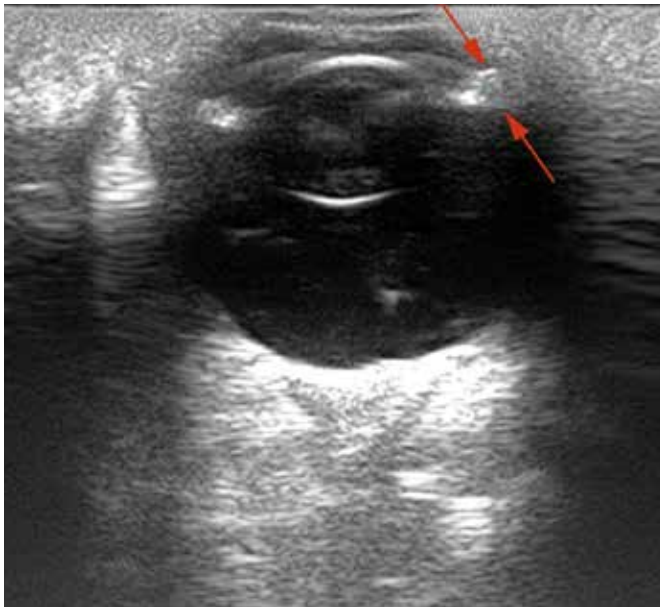

Figur 1 B: Vänster öga. Miotisk och onormalt placerad pupill och ingen påvisbar fundusreflex.

påvisades, förutom direkta och indirekta pupillarreflexer (PLRs), vilka båda var nedsatta.

Mydriatika (Tropikamid, Mydriacyl, Alcon Nordic A S, Köpenhamn, Danmark) gavs i båda ögonen (OU). Fundus och lins i OD såg normala ut. I vitreous förelåg asteroid hyalosis.

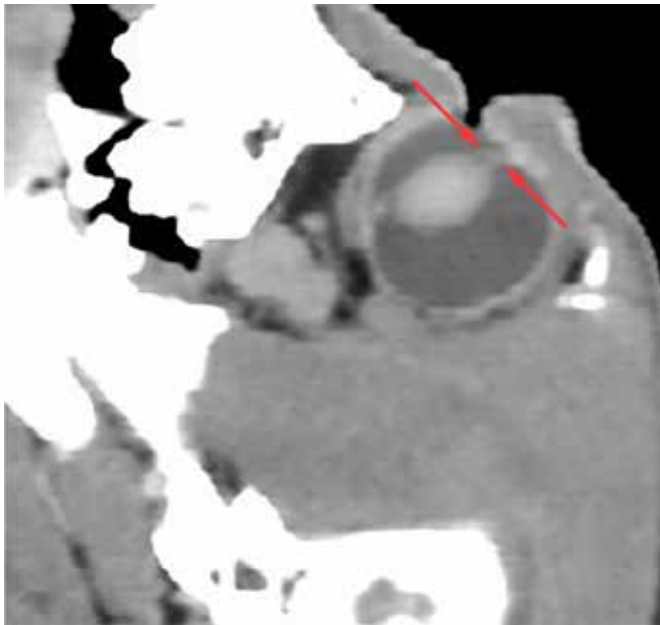
Hunden, som var något dämpad, kunde navigera runt i undersökningsrummet

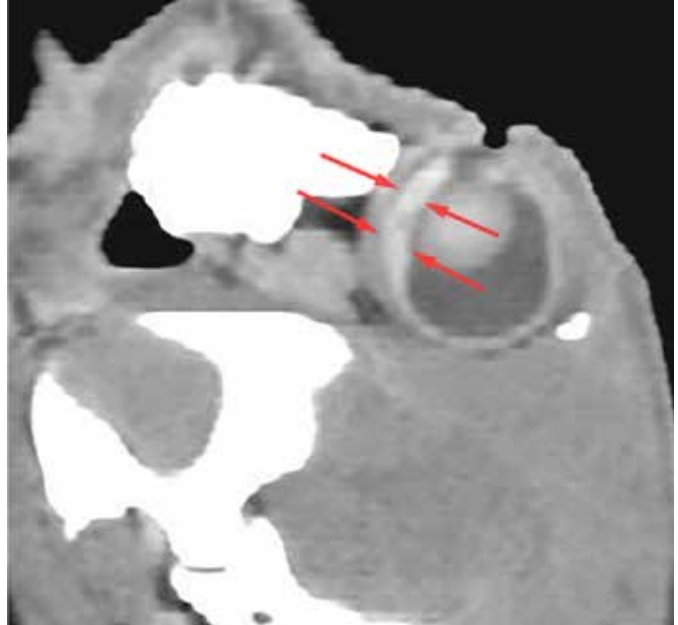
Figur 2A: Höger öga. Röda pilar visar den något förtjockade perifer delen av iris.

Figur 2B: Vänster öga. Röda pilar visar den kraftigt förtjockade perifer delen av iris samt tumörvävnad som täcker stora delar av den främre ögonkammaren.

Figur 3 A: Höger öga, sagittalt plan efter kontrastgiva. Röda pilar visar en viss förtjockning av perifer delen av iris.

Figur 3 B: Vänster öga, sagittalt plan efter kontrastgiva. Röda pilar visar ett måttligt kontrastupptag i den kraftigt förtjockade irisvävnaden och även tumörvävnad som täcker stora delar av den främre ögonkammaren.

utan problem. Bomullstest användes för att kontrollera synförmågan, (2) vilken syntes vara normal på OD men saknades på OS.

Lymfkörtlar var palpatoriskt normala och hade normal storlek. Auskultation av hjärta och lungor var utan anmärkning. Inget onormalt kunde hittas vid svalginspektion. En fullständig blodprofil togs inklusive tyroidea-profil. Samtliga resultat var inom normalgränserna. Inga sjukliga tecken kunde påvisas hos hunden i övrigt.

Ultraljud av ögonen genomfördes, vilket visade på en förtjockning av den perifer delen av iris (Fig. 2. A, B),

mycket kraftig i OS, vilket även kunnat påvisas vid den kliniska undersökningen. Ingen extraokulär spridning kunde observeras. Datortomografiundersökning med och utan kontrast utfördes med patienten i bröstläge för att vidare utesluta extraokulär spridning av tumörvävnad eller andra förändringar runt ögonbulben.

I OS kunde ett medelupptag av kontrast ses i förtjockad vävnad i ögonbulbens rostroventrala del, med tvärt avslut omedelbart rostralt om linsen i nivå med limbus. Det fanns liknande men mindre uttalade förändringar i höger ögonbulb, med lindrig

förtjockning av iris (Fig. 3. A, B). Inga andra strukturella förändringar kunde påvisas i övriga delar av ögonen eller i omgivande vävnad.

Det vänstra ögat extirperades på grund av blindhet och smärta och skickades för patologianatomisk undersökning.

Hunden medicinerades postoperativt med NSAID (Meloxicam, oral suspension, 1,5mg/ml, Metacam för hund, Boehringer Ingelheim Animal Health Nordics A/S, Köpenhamn, Danmark), som gavs en gång dagligen i sex dagar. Höger öga lokalbehandlades med Diklofenak (Voltaren Ophtha, laboratoires

Théa, Clermont-Ferrand, Frankrike) ögondroppar (1 mg/ml, 5 ml), 1 droppe x 1 dagligen). (5), (17)

Vid återbesök fem månader senare visade yttre inspektion av OD att iris var något mera mörkmelerad än vid tidigare ögonundersökning. Pupillen var ej helt rund utan lindrigt oval och oregelbunden. Normalt IOP förelåg (14 mm Hg).

Gonioskopi utfördes på OD efter lokalanestesi med Oxibuprokain (Oxibuprokain Bausch & Lomb ögondroppar, Bausch & Lomb Nordic AB, Stockholm, Sverige). En normal iridokornealvinkel kunde påvisas. Inga pigmentaggregat kunde ses i vinkeln, vilken bedömdes som öppen.

Oftalmoskopi utfördes efter given Tropicamid (Mydriacyl Alcon Nordic AS, Köpenhamn, Danmark). Inga onormala fynd kunde påvisas, ej heller pigmentering av fundus utöver det vanliga för rasen.

Återbesök efter ytterligare fem månader och tio månader visade att OD var oförändrad förutom en viss ökad oregelbundenhet i irispigmenteringen nasalt. Fundus uppvisade fortsatt normala färger och en normalbild för rasen i övrigt. (Fig. 4. A, B)

Patologisvaret konfirmerade ett okulärt melanocytom och OM på det extirperade vänstra ögat.

Främre ögonkammaren var fylld av ett konglomerat av kraftigt pigmenterade celler (Fig. 5. A, B), delvis adherent till korneaendotelet. Cellproliferationen, med sannolikt ursprung från iris och ciliar-kroppen, innehöll ett stort antal celler, vilket resulterat i en förtjockning av området. Det förelåg en total ocklusion av filtrationsvinkeln liksom en irreguljär infiltration av samma typ av pigmenterade celler till intilliggande sklera. Undersökning av dessa pigmenterade celler visade att cellerna var epitheloida i grunden, med mycket låg till ingen nukleär pleomorfism. Många celler innehöll ett stort antal melaningranulat i cytoplasman. En stor mängd proteinliknande material liksom ett varierande antal pigmenterade celler, som beskrivits ovan, sågs runt linsen och med spridning till vitreous. Den inre delen av choroidea innehöll också varierande grad av ökat antal pigmenterade celler. Det förelåg även näthinneavlossning och fläckvis atrofi av neuroretina.

Diskussion

Cairnterrier-rasen är benägen att utveckla diffust okulär melanos, (18) vilket flera författare menar kan leda till utveckling av melanocytisk neoplasi i ögat. (6), (14)

Sjukdomen är oftast dubbelsidig och således är regelbundna kontroller av det kontralaterala ögat viktigt att genomföra om ett av ögonen drabbats. I det nu beskrivna fallet extirperades det vänstra kraftigt förändrade ögat; som affekterats med uveit och misstanke på begynnande sekundärt glaukom, vilket dessutom resulterat i smärta och blindhet. Redan vid det första undersökningstillfället hos ögonspecialist noterades tecken på progression av sjukliga pigmentförändringar samt irisförtjockning även i det högra kvarvarande ögat.

Betecknande för sjukdomen är stora pigmenterade celler i sklera och uvea. Dessa celler är primärt melanocyter med mycket högre nivåer av pigmentering initialt i jämförelse med normala uveala melanocyter. (3), (10), (15) Ett stort antal av dessa proliferativa melanocytliknande celler kan observeras vid basen av iris på OM-drabbade hundar, vilket orsakar en patologisk förtjockning av iris och gradvis infiltration av omkringliggande vävnader och total obliterering av iridokornealvinkeln. Förhöjda episklerala plaque formas antingen via lokal proliferation av dessa pigmenterade celler eller sekundärt till dränering av pigmenterade celler genom det uveosklerala venkomplexet.

Cellerna kan även invadera korneas periferi, choroidea, retina, papillen, synnerven och främre meningerna. (3)

De följer ett diffust mönster, men kan även få ett nodulärt mönster, speciellt om de övergår till okulär neoplasi. (15)

En 4-skalgig gradering av sjukdomen har beskrivits i litteraturen, där grad 1 representeras av lidriga sjukdomstecken och där hunden är besvärsfri och grad 4 av kraftiga sjukdomstecken med uveit och sekundärt glaukom. (14) Graderingen var till stor hjälp i uppföljningen av detta fall, med en säkrare prognos som resultat och bättre möjlighet till precis utvärdering vid uppföljande besök. I det nu beskrivna fallet hade sjukdomen i OS övergått till okulär neoplasi, medan det i OD fortfarande

kunde betecknas som okulär melanos. Risken för fortsatt utveckling av sjukdomskomplexet (uveit, glaukom och neoplasi) i höger öga får dock ses som överhängande. (18) Dessa stora runda celler som är fyllda med melanosomer är mikroskopiskt mycket lika de celler som ses vid melanocytom hos hund. Vidare forskning gällande cellernas identitet kan dock ge mer precis information kring cellernas bakgrund. (4), (13), (19)

Det finns stor variation i både ålder för sjukdomsdebut och progression av OM. (14) Sjukdomen har diagnosticerats från ett års ålder upp till 16 års ålder. Man har dock inte kunnat visa på ett samband mellan progressionshastighet och debutålder.

Liknade sjukdomstillstånd har upptäckts hos både boxer- och labrador retriever-raserna, men består då till största delen av en infiltration av melanofager. (19) Man har tidigare haft hypotesen att OM på cairnterrier möjligen skulle kunna vara en användbar modell för pigment dispersal syndrome (PDS) hos människa, men hundsjukdomen har ej de klassiska symptomen på PDS. Krugenberg's spindel, en central pigmentering av cornealt endothel, som ofta ses vid PDS, och som är orsakad av melaninutsöndring från den bakre ytan av iris, förekommer inte på cairnterrier. Vidare ses fria melaningranulat vid PDS, men vid OM finns alltid pigmentpartiklarna inuti stora epitheloida melanocytliknande celler. (9), (16), (19)

Genetiska studier har visat att det föreligger en sannolik autosomal dominant arvsång för OM hos cairnterrier. Molekylärgenetiska studier på denna sjukdom fortgår, men man har hittills inte kunnat hitta defektgenen för OM hos rasen. (4), (12), (13), (14), (20)

I tidiga stadier av sjukdom ses mörkpigmenterade partier i iris och sklera, invid limbus, samt uveit. I senare stadier resulterar sjukdomen oundvikligen i ett kroniskt smärtsamt öga med kronisk uveit och sekundärt glaukom med påföljande blindhet. Mer ovanligt kan även tumöromvandling till melanocytom ske, som i fallet beskrivet här. I en studie visade det sig hos tre av 114 OM-hundar. (14)

Kirurgiska och medicinska behandlingar för att förebygga glaukom (1), (7), (11) genom att till exempel kirurgiskt

Figur 4 A: Höger öga. Vid återbesök efter 20 månader ses en något oval pupill, samt för-tjockning och pigmentökning i nasala delen av iris.

Figur 4 B: Fundusbild av höger öga vid återbesök efter 20 månader. Ett normalt utseende för rasen och ingen ökad pigmentering av fundus kan påvisas.

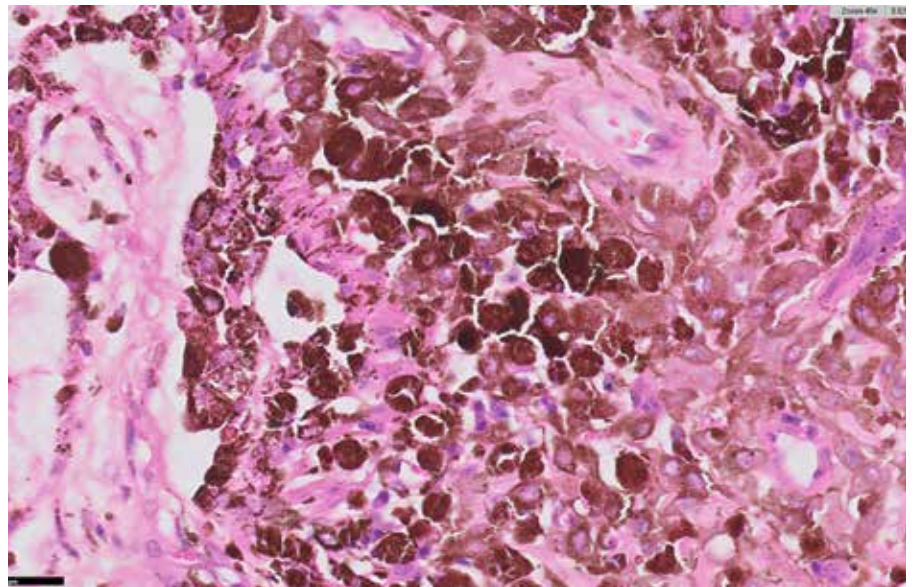
öppna upp dräneringsvinkeln brukar ej korrigera problemet. Fortsatt spridning av melanocyter täpper slutligen till öppningen, vilken "by-pass" av den främre ögonkammaren som än etablerats. (8)

Ofta upptäcks inte sjukdomen förrän den har gått långt och kroniskt glaukom redan föreligger. Då är vanligen bulbextirpation den bästa behandlingen med tanke på att förhindra obehag och smärta. Vanligen utvecklas inte glaukom samtidigt i båda ögon. Även om sjukdomen oftast är bilateral så går det i de flesta fall att hålla ett öga under kontroll under lång tid, ibland flera år med anti-inflammatorisk lokalbehandling. (5), (17)

Rekommenderat är naturligtvis också regelbundna kliniska ögonundersökningar för att följa den extraokulära och intraokulära pigmenteringen samt att kontrollera mängden pigmentspridning i ögat, som också kan ske till det bakre

Figur 5 A: Sagittalt snitt av vänster öga. Neoplastiska celler fyller den främre ögonkammaren (röd pil). En totalt tilltäppt filtrationsvinkel (blå pil) ses p.g.a infiltration av neoplastiska celler (0,5X).

Figur 5 B: Kraftigt pigmenterade celler ses i främre ögonkammaren. Ingen nucleär pleomorfism eller mitotisk aktivitet föreligger (40X).

segmentet. Viktigt är också att regelbundet kontrollera IOP i samband med de regelbundna återbesöken.

English summary

Ocular melanosis (OM) is a slowly progressive disease, characterized by diffuse ocular infiltration of melanocyte-like cells predominantly within the anterior uvea and anterior sclera. The condition occurs almost exclusively in Carin Terriers and often results in severe uveitis and secondary glaucoma. The age of onset and progression of the disease varies greatly among affected individuals. This is a case report of a 9-year-old Cairn Terrier that presented with severe OM and development of

melanocytic neoplasia in the left eye and, simultaneously in the right eye, an early stage OM, with a follow up period of 20 months.

Acknowledgements/ Tack till:

DT analys: Michael Roy, DVM, MS, DACVR, Idexx telemedicine consultants. Patologibilder: Dr Joyce Bass BVSc MMedVet (Path) MRCVS, Histopathologist, Rest Associates

För denna artikel med referenser, se en version på www.svenskveterinartidning.se

Fallrapport: Okulär melanos och dess konsekvenser hos en cairnterrier

- 1 Bentley E. et al. Combined cycloablation and gonioimplantation for treatment of glaucoma in dogs: 18 cases (1992-1998). J Am Vet Med Assoc, 1999; 223: 1617.
- 2 Bjerkås E, Ekesten B, Narfström K, Grahn B. Visual Impairment. I: Peiffer Jr RL, Petersen-Jones SM, (red) Small Animal Ophthalmology A Problem-Oriented Approach, 4th ed, Saunders Elsevier St.Louis, Missouri, 2009, 116-123.
- 3 Dawson-Baglien EM, Noland EL, Sledge DG, Kiupel M, Petersen-Jones SM. Physiological characterization of ocular melanosis-affected canine melanocytes. Vet Ophthalmol 2019; 22, 2, 132-146.
- 4 Dawson-Baglien EM, Winkler PA, Bruewer AR, Petersen-Jones SM, Bartoe JT. Isolation and cultivation of canine uveal melanocytes. Vet Ophthalmol. 2015; 18: 285-290.
- 5 Dees DD, MacLaren NE, Teixeira L, Dubielzig RR. An unusual case of ocular melanosis and limbal melanocytoma with benign intraorbital extension in a dog, Vet Ophthalmol ,2013, 16, 1 ,117-122.
- 6 Dubielzig RR, Ketrang KL, McLellan GJ, Albert DM. The Uvea, I: Dubielzig RR, Ketrang KL, McLellan GJ, Albert DM. (red), Veterinary Ocular Pathology (a comparative review),1 st ed. Saunders (W.B) Co Ltd, St.Louis, Missouri ,2010, 280-282.
- 7 Gelatt KN, Macay EO. Effects of different dose schedules of latanoprost on intraocular pressure and pupil size in glaucomatous beagles. Vet Ophthalmol, 2001; 4:283.
- 8 Hanselman BA. Melanocytic glaucoma in a Cairn Terrier. Can Vet J, 2002;43:296-298.
- 9 Kanadani FN, Dorairaj S, Langlieb AM et al. Ultra-sound biomicroscopy in asymmetric pigment dispersion syndrome & pigmentary glaucoma. Arch Ophthalmol 2006; 124:1573-1576.
- 10 Mentzer AE, Kiupel M, Steficek BA, Render JA, Petersen-Jones SM. Clinical and Pathological manifestations of Ocular Melanosis in the Cairn Terrier Dog. Invest Ophthalmol Vis Sci, 2005;46:3705.
- 11 Miller PE et al. The efficacy of topical prophylactic antiglaucoma therapy in primary closed angle glaucoma in dogs: a multicenter clinical trial. J Am Anim Hosp, 2000; 36:431.
- 12 Petersen-Jones SM. Abnormal ocular pigment deposition associated with glaucoma in the Cairn Terrier. J Small Anim Pract, 1991;32: 19-22.
- 13 Petersen-Jones SM. Cairn Terrier ocular melanosis, ECVO Conference 2019 Antwerp, 33.
- 14 Petersen-Jones SM, Forcier J, Mentzer AL. Ocular melanosis in the Cairn Terrier clinical description and investigation of mode of inheritance. Vet Ophthalmol 2007;10: 1, 63-69.
- 15 Petersen-Jones SM, Mentzer AL, Dubielzig RR, Render JA, Steficek BA, Kiupel M. Ocular melanosis in the Cairn Terrier: histopathological description of the condition, and immunohistological and ultrastructural characterization of the characteristic pigment-laden cells. Vet Ophthalmol. 2008;11,4,260-268.
- 16 Petersen-Jones SM, Mould RB. Ocular pigment deposition resulting in secondary glaucoma in Cairn Terriers. Invest Ophthalmol Vis sci 1992;34:2354.
- 17 Pires I, Garcia A, Prada J et.al. COX-1 and COX-2 expression in canine cutaneous, oral and ocular melanocytic tumors. J Comp Pathol 2010; 143:142-149.
- 18 Strom AR, Hässig M, Iburg TM, Spiess BM. Epidemiology of canine glaucoma presented to University of Zurich from 1995 to 2009. Part 2: secondary glaucoma (217 cases). Vet Ophthalmol. 2011,14,2, 127-132.
- 19 Van de Sandt RR, Boevé MH, Stades FC, Kik MJ. Abnormal ocular pigment deposition and glaucoma in the dog. Vet Ophthalmol 2003;6:273-278.
- 20 Winkler PA, Bartoe JT, Quinones CR, Venta PJ, Petersen-Jones SM. Exclusion of eleven candidates for ocular melanosis in Cairn Terriers. J Negat Results Biomed. 2013;12:6.

LÄKEMEDELSBIVERKNINGAR HOS DJUR 2018, DEL 3

Biverkningar rapporterade hos hund för antiparasitära medel och antibiotika

I en serie artiklar i Svensk Veterinärtidning redogörs för de biverkningar som har rapporterats till Läkemedelsverket under 2018 vid behandling av djur. I föreliggande artikel beskrivs de biverkningar som rapporterades hos hund för antiparasitära medel och antibiotika. I kommande artiklar beskrivs biverkningar hos hund som har rapporterats för vacciner och för läkemedel som verkar på olika organsystem.

FÖRFATTARE:

Hans Tjälve, *leg veterinär, VMD, seniorprofessor*

Anna-Karin Bengtsson, *leg sjuksköterska, biverkningshandläggare*

Sara Bodeby, *leg apotekare, biverkningshandläggare*

Ann-Charlott Wall, *biomedicinsk analytiker, biverkningshandläggare*

Peter Ekström, *leg veterinär, klinisk utredare, veterinärmedicin*

Susanne Stenlund, *leg veterinär, VMD, klinisk utredare, veterinärmedicin*

Enheten för Läkemedelssäkerhet, Läkemedelsverket, Box 26, 751 03 Uppsala

ANTIPARASITÄRA MEDEL Makrocycliska laktoner

Fem biverkningsrapporter rör hundar som fått preparat som innehåller makrocycliska laktoner, som är verksamma både mot rundmaskar (nematoder) och mot ektoparasiter (artropoder) och därför kallas endektocider. De aktuella substanserna är selamektin och milbemycin. En rapport rör en hund som behandlats med Interceptor vet tabletter (innehåller milbemycin), tre rapporter rör hundar som behandlats med Milbemax vet tabletter (innehåller milbemycin + prazikvantel) och en rapport rör en hund som behandlats med Stronghold spot-on (innehåller selamektin).

De makrocycliska laktonerna verkar som agonister till glutamatreglerade inhibitoriska kloridjonkanaler i nerver hos parasiterna. Hos däggdjur begränsar blod-hjärnbarriären upptaget av de

makrocycliska laktonerna i CNS. I de fall där hundar reagerar med neuronala symtom antar man att det har tagits upp så mycket av substanserna över blod-hjärnbarriären att detta framkallat en agonistisk effekt på de inhibitoriska GABA-reglerade kloridjonkanaler som finns i hjärnan hos däggdjur. De makrocycliska laktonerna är substrat för transportproteinet P-glykoprotein, som finns uttryckt i olika vävnader, såsom t.ex. i tarmslemhinnan, i hepatocyternas gallkanaliculi, i proximala tubuli i njuren och i de kapillära cellerna i blod-hjärnbarriären. P-glykoprotein verkar på dessa ställen som en ut-transportör av substratmolekyler. Dessa kan då transporteras tillbaka från blodet över tarmväggen till tarmlumen, utsöndras via gallan och urinen samt transporteras från CNS över blod-hjärnbarriären tillbaka till cirkulationen. Uttrycket av P-glykoprotein regleras genetiskt av

den så kallade MDR1-genen. Av stort veterinärmedicinskt intresse är att vissa hundraser såsom Collie och besläktade raser såsom shetland sheepdog och australian shepherd kan ha en mutation i MDR1-genen, vilket innebär att de har ett defekt (icke-fungerande) P-glykoprotein. Även en del hundar av andra raser kan ha denna mutation. Sådana hundar har en ökad känslighet för läkemedel som är substrat för P-glykoprotein. För de makrocycliska laktonerna kan detta innebära att man får ett ökat upptag in i hjärnan över blod-hjärnbarriären och därmed en ökad känslighet för dessa substansers neurotoxiska effekter. Detta är väl beskrivet för ivermektin och gäller troligen även de andra makrocycliska laktonerna.

De biverkningar som erhålls för de olika makrocycliska laktonerna har ett liknande spektrum av symtom och inkluderar främst nedsatt

allmäntillstånd, ataxi och rörelse-svårigheter (Figur 1). I en del fall ses kramper. Kräkningar och diarré förekommer och det finns också rapporter om övergående blindhet.

En av de här aktuella biverkningsrapporterna rör en hund (kaukasisk ovtjarka) som dagen efter behandling med Milbemax vet tabletter (milbemycin + prazikvantel) reagerade med ataxi och svårigheter att röra sig, dreglande och upprepade kräkningar. Den återhämtade sig inom två dagar. Hos en hund (labrador retriever) som fick Milbemax vet tabletter sågs på eftermiddagen samma dag ataxi, trötthet, ljus- och ljudkänslighet och den fick också svårt att tugga och den kräktes. Hunden fick dropp och aktivt kol och var bättre dagen därpå. Hos en hund (labrador retriever) som fick Milbemax vet tabletter sågs diarré och kräkningar efter ett par timmar. Prazikvantel (som förutom milbemycin finns i Milbemax vet) ändrar kalciumpermeabiliteten över parasiternas tegment och har generellt en låg toxicitet hos däggdjur. En hund som fick Stronghold spot-on (selamektin) reagerade samma dag med ataxi, den ramlade omkull och den kräktes. Den var sedan trött resten av dagen.

En hund (west highland white terrier, 4 år) som fick en terapeutisk dos av milbemycin (Interceptor vet tabletter, cirka 0,7 mg/kg) såg sämre dagen efter behandlingen och tre dagar senare var hunden helt blind (Figur 2). Vid oftalmoskopi konstaterades en total näthinneavlossning i båda ögonen. Hunden fick prednisolon-tabletter, initialt i hög dos följt av långsam nedtrappning, varvid näthinna-lågsamt fastnade igen och hunden delvis återfick synen. Den diagnos som ställdes var kortikosteroid-responsiv näthinneavlossning (steroid-responsive retinal detachment). Vid denna typ av näthinneavlossning erhålls ett vätskeläckage från blodkärlen i retina och/eller choroidea som gör att förbindelsen mellan neuroretina och det retinala pigmentepitelet bryts, vilket i sin tur leder till en subretinal vätskeansamling. Behandling med kortikosteroider såsom prednisolon bidrar till att näthinna kan sjunka tillbaka

och fästa igen. Avlossningen drabbade båda ögonen varför det kan antas att skadan framkallats via en systemeffekt och eftersom det finns en tidsmässig anknytning till milbemycin-behandlingen kan detta antas vara en etiologisk faktor. Det finns i litteraturen rapporter om retinopati och blindhet hos hundar som fått ivermektin. Det anges att man i dessa fall får ett retinalt ödem och en låg näthinneavlossning, det vill säga ett kort avstånd mellan neuroretina och det retinala pigmentepitelet. Ögonskadan brukar läka ut inom några dygn. GABA anges verka som en agonist i inhibitoriska kloridjonkanaler i retinala neuron (liksom i CNS) och anses vara den primära inhibitoriska neurotransmittorn i näthinna och GABA antas även ha en vasodilatorisk effekt på retinala artärer. Det har föreslagits att ivermektin passerar blod-retina-barriären och ger en vasodilatation med ödem och inflammation, som tillsammans med en inhibition av neurotransmissionen i retina ger retinopati och blindhet. Det är möjligt att milbemycin kan framkalla en ögonskada via en liknande mekanism. En så omfattande näthinneavlossning som sågs i det här aktuella fallet har dock inte beskrivits för ivermektin.

Pyretroider

Det finns 17 rapporter för hundar som fått pyretroiderna deltametrin eller flumetrin som är verksamma mot artropoder. Elva av biverkningsrapporterna rör Scalibor vet halsband, som innehåller deltametrin, och sex av biverkningsrapporterna rör Seresto vet halsband, som innehåller flumetrin + imidakloprid.

Figur 1. De biverkningar som ses för de makrocycliska laktonerna har ett liknande spektrum av symtom, som främst inkluderar nedsatt allmäntillstånd, ataxi och rörelsesvårigheter.

Pyretroider är syntetiska analoger till pyretriner som är en grupp substanser som förekommer naturligt i vissa krysantemumarter och har effekt mot insekter, såsom löss, loppor och myggor (insekticida effekter) och mot akarider, såsom fästingar och skabbdjur (akaricida effekter). Pyretroiderna verkar genom att öppna spänningsberoende natriumjonkanaler i nerver hos artropoderna, vilket leder till neuronal membranpolarisation. Man får en snabb "knock-down"-effekt och parasiterna paralyseras och dör. Pyretroiderna har som regel en stor terapeutisk bredd, det vill säga att det är ett stort intervall mellan effektiv och skadlig dos. De negativa reaktioner som kan ses hos hund är främst neurologiska biverkningar och hudbiverkningar. De neurologiska effekterna orsakas troligen via en liknande mekanism som den som påverkar nervfunktionen hos artropoderna. För att dessa biverkningar ska inträffa måste det ske en så stor hudabsorption av pyretroiderna att systemeffekter framkallas. För hudbiverkningarna är det troligen i de flesta fallen fråga om allergier. Det förekommer också att hundar reagerar med nedsatt

FOTO: ADOBE STOCK

Figur 2. En west highland white terrier som fick milbemycin (Milbemycin vet tabletter) såg sämre dagen efter och tre dagar senare var den helt blind.

allmäntillstånd och kräkningar. Imidaklopid, som finns tillsammans med flumetrin i Seresto vet halsband, binder till postsynaptiska acetylkolinerga nikotinreceptorer hos parasiterna och har en mycket god säkerhetsmarginal.

Av de här aktuella biverkningsrapporterna för Scalibor vet halsband finns sex rapporter där det anges att hundar reagerat med olika neurologiska symtom, såsom "hunden blev snabbt okontaktbar, fick ryckningar i benen och föll ihop", "hunden blev konstig och stressad", "hunden blev aggressiv och visade rädsla och osäkerhet", "hunden blev förlamad i bakbenen", "hunden fick krampanfall och ofrivilliga muskelryckningar" och "hunden fick ansiktsförlamning". En rapport rör en hund som på platsen för halsbandet fick klåda och alopeci, troligen till följd av en allergi. Hos en hund sågs trötthet och kräkningar. En hund blev trött och fick en tung andning. Hos en hund sågs kräkningar och diarré. Symtomen upphörde då halsbanden avlägsnades. En hund åt upp en del av ett halsband och reagerade då med kräkningar, klåda, skakningar i huvudet och rodnad i öron och vulva.

För Seresto vet halsband finns en rapport om en hund som fick svårt att gå ett dygn efter applikationen. Hos en hund rapporteras depression, matvägran och rinnande ögon. Hos en hund sågs en kraftig allergisk reaktion med svullnad i mun och hals, igensvullna ögon och små bulor i huden, främst på huvud hals och lår. Hunden fick kortison och halsbandet togs av och symtomen gick då över. En hund fick rodnad och sår på platsen för halsbandet, troligen som en följd av en allergi. En hund som diagnostiserades med lymfom hade cirka 2,5 år tidigare fått ett Seresto vet halsband. Det går inte att avgöra om det kan finnas ett samband i detta fall. En valp som åt upp en bit av ett halsband började skaka och fick kramper. Valpen sövdes två gånger varefter symtomen försvann.

Fluralaner (Bravecto)

Det finns 41 biverkningsrapporter för hundar som behandlats med Bravecto tuggetabletter, där den aktiva substansen är fluralaner, som tillhör substansgruppen isoxazoliner. Detta är ett systemiskt verkande medel mot fästingar och loppor. Fluralaner verkar som en antagonist till GABA- och

glutamatreglerade kloridjonkanaler i parasiternas neuron, medan mammala GABA-reglerade kloridjonkanaler inte påverkas. Undersökningar på hundar har visat att fluralaner efter oral tillförsel snabbt tas upp i olika vävnader, med de högsta halterna i fett, lever, njurar och muskulatur. Fluralaner återfinns även i hud och hår. Fluralaner binds hårt till plasmaproteiner och är kvantifierbart i plasma upp till tre månader efter en oral dos. Fluralaner utsöndras främst via faeces, huvudsakligen i icke-metaboliserad form.

De flesta biverkningsrapporterna som kommit in till Läkemedelsverket rör hundar som reagerat med symtom såsom inappetens, kräkningar och diarré. Symtomen kom oftast kort tid efter tillförseln av Bravecto (upp till ett dygn), men ibland även efter en längre tidsperiod och de varade som regel ett par dagar. Det finns också några rapporter där hundar har reagerat med hudbiverkningar, såsom klåda och utslag, samt även rapporter om neurologiska symtom såsom darrningar, hálta, kramper, stelhet och beteendeförändringar. Det finns fem rapporter där det anges att Bravecto inte haft den förväntade effekten mot fästingangrepp.

Det finns sex biverkningsrapporter där Bravecto getts till tikar som sedan fött missbildade eller döda valpar eller till tikar som konstaterats vara dräktiga men där valparna sedan absorberats under den fortsatta dräktigheten. I alla dessa fall (utom ett; se nedan) har tikarna behandlats med Bravecto en tid innan parningarna/dräktigheterna (från två veckor till fyra månader före parning). Vid granskningen av biverkningsrapporterna görs en kausalitetsbedömning, det vill säga man uppskattar om det finns ett möjligt samband med läkemedlet eller om den negativa reaktionen kan bero på annan orsak. Man använder följande kategorier: A – troligt samband, B – möjligt samband, O1 – osäkert samband, O – det går inte att avgöra om det finns ett samband, och N – inget troligt samband. Eftersom tikarna i de här fallen har fått Bravecto en tid före parningarna/dräktigheterna har kausalitetsbedömningarna blivit ett O, dvs det går inte att avgöra

om det finns något samband med Bravecto-behandlingarna.

En rapport rör en tik som fick Bravecto 17 dagar före den beräknade valpningen. Tiken födde sedan tre dödfödda och missbildade valpar. De övriga sex valparna var svaga och ville inte dia och samtliga dog inom tio dagar. Missbildningar av läkemedel eller andra främmande ämnen framkallas då foster exponeras tidigt i dräktigheten (den första tredjedelen). I det här fallet har tiken behandlats med Bravecto sent i dräktigheten, vilket talar emot att preparatet har orsakat missbildningarna. I den aktuella kenneln tycks det ha funnits en herpesproblematik och tiken hade vaccinerats mot herpes första gången en vecka efter parningen och andra gången en vecka före beräknad valpning. Vid vaccination överförs herpesantikroppar till de nyfödda valparna via råmjölken och för att immunitet ska erhållas krävs ett tillräckligt intag av råmjölk, vilket inte verkar ha skett i detta fall. På grund av problematiken med en möjlig herpesinfektion och den sena behandlingen med Bravecto är situationen oklar och kausalitetsbedömningen har därför blivit ett O.

Det anges i produktresumén för Bravecto att det kan förekomma milda och övergående gastrointestinala reaktioner såsom diarré, kräkning, aptitlöshet och dreglande samt letargi. Försäljningen av fluralaner är mycket stor och tillgänglig information indikerar att trots det avsevärda antalet biverkningsrapporter är biverkningsincidensen låg.

Afoxalaner (NEXGARD)

Det finns 12 biverkningsrapporter för NEXGARD tuggtabletter där den aktiva substansen är afoxalaner, som liksom fluralaner, tillhör substansgruppen isoxazoliner. Hundarna har i dessa fall reagerat med klåda (två fall), diarré (två fall), kräkningar (två fall), kramper (två fall) och letargi och inappetenz (två fall). Två hundar rapporterades ha fästingar på sig trots NEXGARD-behandlingen. I produktresumén för NEXGARD anges att det i mycket sällsynta fall kan förekomma kräkningar, diarré, klåda, letargi och aptitlöshet.

Sarolaner (Simparica)

Det finns sju biverkningsrapporter för Simparica tuggtabletter där den aktiva substansen är sarolaner, som liksom fluralaner, tillhör substansgruppen isoxazoliner. Hos en hund sågs kräkningar och diarré, en hund blev orolig/stirrig och en hund blev vinglig samt ljud- och ljuskänslig. Hos en hund sågs tre korta krampanfall. En hund verkade illamående, slickade sig överallt och kräktes en gång. En hund slutade äta och fick matas. En hund reagerade med diarré följt av intermittenta neurologiska symtom såsom ataxi, vaggande med huvudet och nystagmus. Det anges i produktresumén för Simparica att det i mycket sällsynta fall kan förekomma gastrointestinala biverkningar (till exempel kräkningar och diarré) och övergående neurologiska störningar (till exempel tremor, inkoordination/ataxi eller konvulsioner) och att dessa symtom vanligtvis försvinner utan behandling.

Fipronil

För 2018 finns elva biverkningsrapporter för Frontline vet (spot-on eller kutan spray) där den aktiva substansen är fipronil och det finns elva rapporter för Frontline Comp spot-on som innehåller fipronil tillsammans med S-metopren. Fipronil tillhör substansgruppen fenylpyrazoler och verkar hos artropoder, liksom fluralaner, afoxalaner och sarolaner, som en antagonist till specifika GABA- och glutamatreglerade kloridjonkanaler i parasiternas neuron. S-metopren imiterar juvenilt hormon och är en så kallad insect growth regulator (indikationen är loppor). Hos fem av hundarna som behandlades med dessa preparat rapporterades neurologiska symtom såsom skakningar, excitation, svårigheter att gå, ändrat beteende och kramper. Hos fyra hundar finns rapporter om klåda och alopeci. Andra symtom som rapporterades hos några hundar var salivering, kräkningar och diarré. Det finns sedan tidigare många svenska rapporter om biverkningar, främst neurologiska symtom och hudaffektioner, hos hundar som behandlats med fipronil. S-metopren anses vara en säker substans ur biverknings synpunkt. Det anges i produktresuméerna

för Frontline vet och Frontline Comp vet att det i mycket sällsynta fall kan förekomma biverkningar såsom klåda, alopeci, kräkningar, hypersalivering och neurologiska symtom.

Bensimidazoler

Det finns två biverkningsrapporter för hundar som avmaskats med fenbendazol (Axilur vet), som är en bensimidazol. Bensimidazoler, såsom fenbendazol, är svårslösliga och absorberas endast i begränsad utsträckning från mag-tarmkanalen. Bensimidazoler binder till b-tubulin i mikrotubuli hos parasiterna, vilket leder till upphörd transport av sekretoriska vesikler, minskat glukosupptag och ökad användning av lagrat glykogen. Det är ovanligt att man får biverkningar vid terapeutiska doser. I produktresumén för Axilur vet anges att det hos hund i sällsynta fall förekommer kräkningar.

En av rapporterna gäller en tik och nio valpar (Flatcoated retriever) som fick Axilur vet oral suspension. Tiken behandlades utan några problem dagligen med Axilur vet från 42:a dräktighetsdagen till och med 14 dagar efter valpningen. Vid tre veckors ålder fick valparna Axilur vet fem dagar i följd. En dag senare hade alla valparna övergående rörelserubbningar av varierande grad. Vid sex veckors ålder fick valparna åter Axilur vet tre dagar i följd och de reagerade då igen med rörelserubbningar. Efter avslutad behandling blev valparna successivt bättre, men de blev inte helt återställda och ännu sju veckor senare hade några valpar fortfarande svårt med kroppskontrollen. Obduktion, som gjordes av två valpar som avlivades vid cirka 15 veckors ålder och en valp som avlivades vid cirka 16 veckors ålder, visade omfattande förändringar i lillhjärnan. Lillhjärnans vikt i förhållande till den totala hjärnans vikt angavs till cirka 5 %, medan den i normalfallet borde ligga runt 10 %. Histopatologisk undersökning visade underutveckling av lillhjärnebarken både i vermis och i de laterala loberna. En del områden saknade nästan helt normal arkitektur, med otillräckliga granularcellslager och inga eller felplacerade purkinjeceller.

Den patologananatomiska diagnos som ställdes var "cerebellär hypoplasia". Enligt litteraturen finns det två huvudsakliga former av lillhjärnehypoplasia hos hund, nämligen "cerebellar hypoplasia" och "cerebellar cortical abiotrofi" ("a-bio-trofi" = degeneration). De två tillstånden är distinkt skilda från varandra på så sätt att man vid cerebellar hypoplasia har en atrofi av lillhjärnan som är icke-progressiv till sin natur och relaterad till en involution under fosterutvecklingen, medan man vid cerebellar cortical abiotrofi ser en progressiv degeneration postnalt. De histopatologiska bilderna är också olika vid de båda tillstånden. Således ses vid cerebellar hypoplasia ett i huvudsak normalt antal purkinjeceller och en moderat reduktion av antalet granularceller, medan den histopatologiska bilden vid cerebellar cortical abiotrofi karakteriseras av en kraftig minskning av antalet purkinjeceller och ett markant reducerat antal celler i granularcellslagret. Den senare sektionens bilden överensstämmer med den som angavs i obduktionsrapporten och vi antar därför att valparna haft denna sjukdom. Då fenbendazol ges oralt till hund tas en liten mängd upp från mag-tarmkanalen till den systemiska cirkulationen. Det är möjligt att detta kan framkalla neurologiska effekter hos valpar som redan har en centralnervös dysfunktion. Hos en annan valpkull som samtidigt fick samma behandling med Axilur vet sågs inga biverkningar. Hos hundar med cerebellar cortical abiotrofi ses symtom på en cerebellär dysfunktion med balans- och koordinationssvårigheter, som hos en del raser (till exempel beagle, collie och dvärgpudel) debuterar vid tre till fyra veckors ålder, medan debuten hos andra raser (till exempel bordercollie, australian kelpie, labrador retriever och american staffordshire terrier) sker vid högre ålder (cirka sex månader till fyra år; "late onset cerebellar cortical abiotrofi"). Man har hos flera hundraser identifierat en autosomal recessiv mutation som orsak till sjukdomen. Både cerebellar cortical abiotrofi och cerebellar hypoplasia förekommer hos olika djurslag, inklusive

hundar, katter och hästar.

Hos en hund (cavalier king charles spaniel, 9,5 år) som avmaskades med Axilur vet tabletter sågs svårigheter att kissa. Hos en hund som fick Welpa vet oral suspension, som innehåller febantel + pyrantel, sågs efter ett dygn en kraftigt uppsvullen buk och blod från rektum. Hunden dog en kort stund därefter. Febantel är probensimidazol, som in vivo snabbt metaboliseras till bensimidazolerna fenbendazol och oxfendazol. Pyrantel tillhör gruppen tetrahydropyrimidiner, som verkar som agonister på synaptiska nikotinreceptorer hos parasiterna. Det går i detta fall inte att avgöra huruvida avmaskningen med Welpa vet har med hundens insjuknade och död att göra. I produktresumén för Welpa vet anges att milda och övergående störningar i magtarmkanalen kan förekomma i mycket sällsynta fall.

Prazikvantel

Hos en hund som fick prazikvantel (Droncit vet tabletter) sågs efter cirka 30 timmar en svullnad i ansiktet. Hunden fick dexametason (Dexadreson vet) varvid reaktionen gick över. Det är i detta fall troligen en allergi.

Antibiotika

Det finns tre biverkningsrapporter för hundar som fått antibakteriell behandling med trimetoprim-sulfa mot prostatit. Den ena biverkningsrapporten rör en hund (Airedaleterrier; 8 år) som under 18 dagar fick Bactrim tabletter (trimetoprim + sulfametoxazol; humanpreparat). Hunden fick även under en vecka i början av behandlingsperioden Ypozane (osateronacetat; en steroid relaterad till progesteron med antiandrogen aktivitet; medel mot prostataförstoring) och den första behandlingsdagen även ett Suprelorin implantat (deslorelin). Under behandlingen försämrades hundens allmäntillstånd och Schirmer tear test, som gjordes efter en vecka och efter att behandlingen avslutats, visade en kraftigt minskad tårproduktion (keratokonjunktivitis sicca). Blodprov visade även förhöjda levervärden (ALAT/alaninaminotransferas/, ALP

/alkaliskt fosfat/ och bilirubin).

Hunden behandlades med dropp och Denamarin kapslar (S-adenosylmetionin plus silymarin /Silybin/; skyddande levertillskott; "hepatoprotektant") och blev långsamt bättre. Den andra biverkningsrapporten rör en hund (Cavalier king charles spaniel; 11 år) med prostatit, där en initial undersökning även visade lindrigt förhöjda levervärden, endokardos, hematuri, och misstänkt pankreatit. Efter tre veckors behandling med Bactrim tabletter hade hunden kraftigt förhöjda levervärden (akut hepatit). Den fick Denamarin och annan leverunderstödjande behandling och blev långsamt bättre. Den tredje hunden (shar pei; 7 år) fick initialt en gång dagligen i två dagar Tribissen vet injektionsvätska (trimetoprim + sulfadiazin). Den fick sedan Bactrim tabletter under elva dagar och samtidigt under de fyra första dagarna Norocarp vet tabletter (karprofen). Hunden fick även vätska (Ringer acetat) och Ypozane tabletter samt Bupaq vet (buprenorfin) och Semfortan vet (metadon) (opioidanalgetika). Då behandlingen avslutats hade hunden polyuri och polydipsi samt som tecken på en njurskada förhöjda kreatinivärden i blodet.

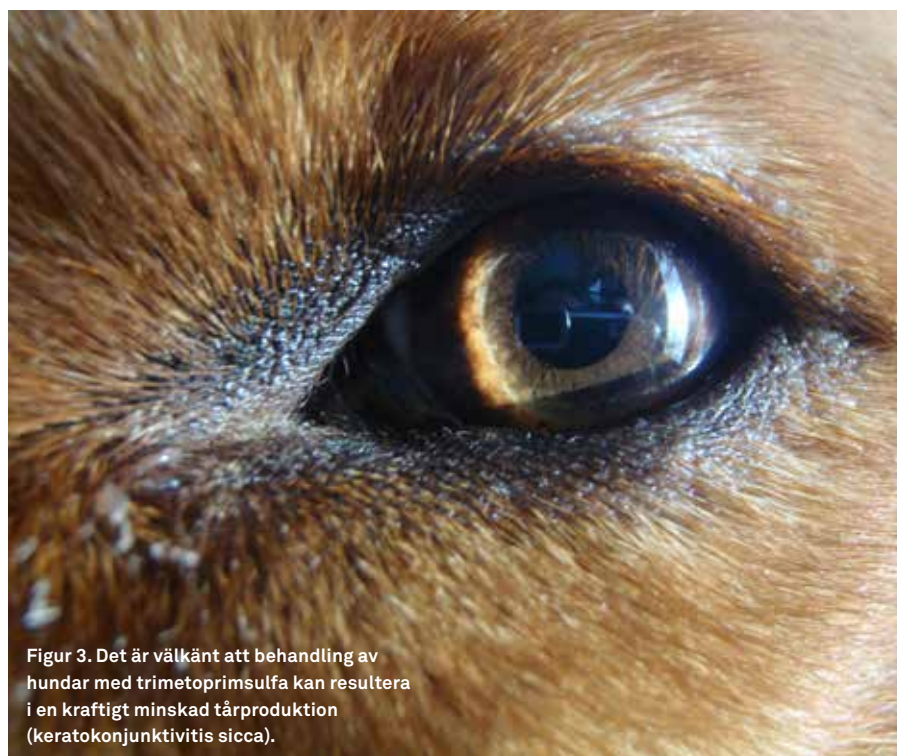
Det är välkänt att trimetoprim-sulfa kan ge keratokonjunktivitis sicca hos hund och det finns sedan tidigare ett flertal sådana biverkningsrapporter i Sverige (Figur 3). Hepatit är också en känd biverkan av trimetoprim-sulfa hos hund, som också finns i den tidigare i den svenska biverkningsrapporteringen. Andra biverkningar som kan ses hos hundar som behandlats med trimetoprim-sulfa, och som också rapporterats tidigare i Sverige, är artrit/polyartrit, trombocytopeni och dermatit. En möjlig orsak till njurskadan hos en av hundarna ovan kan vara att den fick karprofen, som liksom andra NSAID, i sällsynta fall kan ge negativa effekter på njurarna. Denna hund hade även polyuri och polydipsi, som kan vara en följd av behandlingen med Ypozane, som enligt produktresumén kan ge dessa effekter i sällsynta fall.

Det finns två biverkningsrapporter för hundar som behandlats med Clindabuc vet tabletter (klindamycin).

En hund som fick Clindabuc vet för behandling av en tonsillit sågs efter fyra dagar ett krampanfall som varade i cirka en halv minut. Hunden var därefter desorienterad i cirka två timmar. Det är osäkert om reaktionen har med behandlingen att göra. En annan hund som fick Clindabuc vet under tio dagar efter en tandoperation blev i början av behandlingsperioden vinglig och tappade balansen. Den blev sedan bättre, den återhämtade sig inte helt. Orsaken till denna reaktion är oklar. Det är känt att klindamycin kan ge en neuromuskulärt blockerande effekt, troligen genom att blockera acetylkolins nikotinreceptorer vid muskeländplatserna i skelettmuskulaturen. Effekterna av andra muskelrelaxerande substanser som verkar på samma sätt (icke-depolariserande muskelrelaxantia), såsom kurare och likande preparat (till exempel rokuronium och atrakurium) kan härigenom förstärkas. Det anges i produktresumén för Clindabuc vet att möjligheten av en sådan interaktions-effekt måste beaktas. Vid terapi med enbart klindamycin, utan närvaro av andra muskelrelaxerande substanser, finns det dock ingen information om att sådana biverkningar skulle förekomma.

En hund (Schäfer; 8 år 7 mån) som opererats för pyometra fick ett par dagar efter operationen Vetrinormoxin vet tabletter (amoxicillin) och även Metacam tabletter (meloxicam). Efter fyra dagars behandling blev hunden vinglig och drack och kissade mycket. Allmäntillståndet försämrades sedan och hunden dog en dag senare. Obduktion utfördes inte. Det går inte att avgöra huruvida medicineringen har haft med dödsfallet att göra. En hund (blandras yorkshire terrier/lhasa apso) med en akut purulent analsäcksinflammation och feber fick en dags behandling med Baytril vet tabletter (enrofloxacin) och en injektion av Metacam samt som sederer vid undersökningen Dorbene vet injektionsvätska (medetomidin) och som antidot Alzane vet injektionsvätska (atipamezol). Efter hemkomsten från kliniken under kvällen och natten kräktes hunden tre gånger. Den återhämtade sig sedan.

Det har under 2018 till Läkemedels-

Figur 3. Det är välkänt att behandling av hundar med trimetoprim-sulfa kan resultera i en kraftigt minskad tårproduktion (keratokonjunktivitis sicca).

verket kommit in sju biverkningsrapporter för hundar som fått Vetrinormoxin vet injektionsvätska (amoxicillin) subkutant och då fått reaktioner på injektionsställena i form av bölder (hos fem hundar) och smärta och svullnad (hos två hundar). Det har även under 2019 kommit in två biverkningsrapporter för hundar som fått Vetrinormoxin vet intramuskulärt och reagerat med feber samt svullnad och smärta i den muskel där injektionen gjordes. Bimoxyl vet är den enda injektionsberedning av amoxicillin som är godkänd för hund, men preparatet restnoterades i juni 2018 och därför fick hundarna i stället Vetrinormoxin vet, som är registrerad för svin och nöt (Figur 4). Enligt produktresumén ska Bimoxyl vet ges subkutant till hund och intramuskulärt till svin och nöt. Vetrinormoxin vet injektionsvätska skall enligt produktresumén ges intramuskulärt till svin och nöt.

I de två amoxicillin-preparaten finns olika excipienter (hjälpämnen) och det kan antas att det är någon av dessa som finns i Vetrinormoxin vet - men inte i Bimoxyl vet - som ger vävnadsreaktionerna hos hund. En möjlig sådan excipient, som endast finns i Vetrinormoxin

vet, är propylenglykol-dikaprylokaprat, som är en di-ester mellan propylenglykol (1,2-propandiol) och kaprinsyra (= dekansyra, som är en mättad fettsyra med tio kolatomer). Propylenglykol-dikaprylokaprat är lipofil och används för att fördröja absorptionen av injicerade substanser (depåinjektion). En möjlig förklaring till att Vetrinormoxin vet ger en kraftig lokal reaktion hos hund efter subkutan injektion kan vara att preparatet absorberas långsamt från den subkutana injektionsdepå i vävnaden och därför kan ge en ihållande retning. Rapporterna om att intramuskulära injektioner av Vetrinormoxin vet också ger kraftiga lokala reaktioner hos hund tyder på att hundar även är mer benägna att erhalla vävnadsskador än svin och nöt. I produktresumén för Vetrinormoxin vet anges att intramuskulär injektion till svin och nöt kan ge en lokal irritation på injektionsstället, vilket är en obetydligare reaktion än den som ses hos hund. Om man med säkerhet ska kunna klargöra varför Vetrinormoxin vet injektionsvätska ger allvarliga lokala skador hos hund krävs undersökningar som är särskilt inriktade på att utreda denna fråga.

Biverkningar rapporterade hos hund för antiparasitära medel och antibiotika

- 1 Cerebellar abiotrophy. https://en.wikipedia.org/wiki/Cerebellar_abiotrophy.
- 2 CVMP assessment report for Bravecto. European Medicines Agency (EMA), no 187482, 2014.
- 3 Fredsø Andersen N, Gredal H, Westrup U et al. Forekomst og kliniske karakteristika af cerebellar cortical abiotrofi hos American Staffordshire Terriers i Danmark. Dansk Veterinærtidsskrift, 2010, 93, no 6, 28-34.
- 4 Gassel M, Wolf C, Noack S et al. The novel isoxaline ectoparasiticide fluralaner: Selective inhibition of arthropod γ -aminobutyric acid- and L-glutamate-gated chloride channels and insecticidal/acaricidal activity. Insect Biochem Mol Biol, 2014, 45, 111-124.
- 5 Gokbulut C, Bilgili A, Hanedan B et al. Comparative plasma disposition of fenbendazole, oxfendazole and albendazole in dogs. Vet Parasitol, 2007, 148, 279-287.
- 6 Kenny PJ, Vernau KM, Puschner B et al. Retinopathy associated with ivermectin toxicosis in two dogs. J Am Vet Med Assoc, 2008, 233, 279-284.
- 7 Mealey KL. Therapeutic implications of the MDR-1 gene. J vet Pharmacol Therap, 2004, 27, 257-264.
- 8 Schatzberg SJ, Haley NJ, Barr SC et al. Polymerase chain reaction (PCR) amplification of parvoviral DNA from the brains of dogs and cats with cerebellar hypoplasia. J vet Intern Med, 2003, 17, 538-544.
- 9 Tjälve H. Antiparasitära medel till hund och katt – farmakologi och biverkningar. Information från Läkemedelsverket, Supplement, 2014, 27-36.
- 10 Wolstenholme AJ. Glutamate-gated chloride channels. J Biol Chem, 2012, 287, 4032-4038.

Figur 4. Den enda injektionsberedningen av amoxicillin som är godkänd för hund (Bimoxyl vet) var under en period restnoterad. Då man i stället använde en injektionsberedning av amoxicillin som är godkänd för svin och nöt men inte för hund (Vetrimoxin vet) fick hundarna allvarliga reaktioner på injektionsställena.

AKTIV LIVSKVALITET

MR-kamera säljes inklusive bur

Märke: Esaote, 025 Tesla.
Med tillhörande spolar: Axel (ny), knä (ny), halsrygg, handled, ländrygg, och fot.

Kontinuerligt servad 3 gånger/år. Har under de senaste åren används vid ca 2 mottagningar/vecka.

Prisidé: 600 000 kr exkl moms
Kontakt: Stenove Ringborg 070-848 88 93

healthcare

Torkelbergsgatan 14 B • Linköping
013-460 50 00 • healthcare.lhc.eu

SUMMARY

Adverse reactions to veterinary drugs reported in Sweden during 2018, part 3

A series of articles in Svensk Veterinärtidning describe the adverse drug reactions in animals reported to the Swedish Medical Products Agency during 2018. Three of these articles concern adverse drug reactions reported in dogs. The present article deals with antiparasitic agents and antibiotics; the other articles deal with vaccines and drugs acting on different organ systems. For antiparasitic agents most reports concern fluralaner (Bravecto). In most instances the dogs showed diarrhoea and vomiting. Macrocytic lactones, pyrethroids, benzimidazoles and fipronil are other anti-parasitic agents for which several reports were received. For antibiotics there were reports about dogs treated with amoxicillin, trimethoprim-sulfa and clindamycin. For amoxicillin there were some reports of serious local reactions in dogs following subcutaneous or intramuscular injections of a preparation registered for swine and cattle. This preparation was used in dogs due to temporary lack of availability at the Swedish market of another preparation of amoxicillin, for which the registration, in addition to swine and cattle, also includes dogs. •

För denna artikel med
referenser, se en version på
www.svenskveterinartidning.se

FRÅGA VILKEN ÄR DIN DIAGNOS?

EKG

En fyraårig labradorhane inkommer till Anicura Albano Djursjukhus på grund av frekventa svimningar under lek som har förvärrats under de senaste veckorna. Hunden mår bra i övrigt, enligt ägarna, men har blivit tröttare på senare tid.

VID KLINISK UNDERSÖKNING konstateras en långsam regelbunden hjärtfrekvens, cirka 60 slag per minut, inget blåsljud, normala lungljud, normal andningsfrekvens och ett ökat bukomfång.

ULTRALJUD AV BUKHÅLANS organ visar en måttlig mängd ascites, måttligt förstorad lever med rundade kanter och dilatation av levervenor.

EKOKARDIOGRAFI VISAR lindrig-måttlig dilatation av alla fyra hålrum med bibehållen kontraktilitet i vänster kammare. Dopplerundersökning visar ett lindrigt läckage över både mitralis- och tricuspidalisklaffarna med flödes hastigheter motsvarande normala tryckförhållanden mellan förmak och kammare på både höger och vänster sida. •

**SVAR
SIDA 49**

Fallet är inskickat av Anna Tidholm, DVM, PhD, Dipl. ECVIM (Cardiology), Associate Professor.

FOTO: ADOBE STOCK

FIGUR 1. EKG: 50 mm/s 1 mV = 1 cm

Besök på Kavallerikasernen

Det var länge sedan Försvarsmakten hade behov av sitt rytteri för förflyttning och strid. Numera används hästarna framförallt vid beriden högvakten och vid vissa ceremoniella tillfällen. Under en dag i våras fick Svenska Militärveterinärsällskapet en guidad visning om Kavallerikasernens historia och hur den bedrivs idag vid livgardet i Stockholm.

Text: Karin Granath

Den 2 april 2019 anordnades en konferens av veterinärer anställda av Försvarsmakten. I anslutning till det arrangerades ett studiebesök för Svenska Militärveterinärsällskapet vid kavallerikasernen, tidigare benämnt K1, vid livgardet i Stockholm. Sällskapet blev guidad av chefen för livbataljonens kavalleriavdelning, major Arne Wuolo, som gärna delade med sig av sin kunskap både om verksamhetens historia och hur den bedrivs idag.

Svenska Militärveterinärsällskapet

Sällskapet är en intresseförening för veterinärer med anknytning till Försvarsmakten som bildades år 1897. Syftet var att åstadkomma närmare sammanslutning mellan militär-veterinärkårens medlemmar. För att få ingå i sällskapet ska medlemmarna ha tjänstgjort som veterinär inom Försvarsmakten, antingen i Sverige, internationellt eller som reservofficer. I skrivande stund är Johan Beck-Friis ordförare för sällskapet.

Sällskapet bevakar bland annat utvecklingen inom Försvarsmakten avseende försvars- och preventiv-medicinska frågor med anknytning till veterinär verksamhet samt uppmärksammar och premierar medlemmars bedrifter i anknytning till försvaret. Årligen hålls ett möte, vanligtvis i anslutning till Veterinärkongressen.

Detta år var ett undantag då samtliga medlemmar blev inbjudna till Stockholm för studiebesök i kavallerikasernens häststallar, årsmöte och avslutande middag.

Kavallerimässen

Middagen hölls på kavallerimässen där historiens vingslag var påtagliga. Hela miljön andas en svunnen tid med minnen från en tid då kavalleriet hade större betydelse för krigsmakten än idag. I mässen finns flygvapnets traditionsrum med gamla porträttavlor och föremål värda att bevara från nedlagda förband. Överbefälhavaren med flera använder mässen för representation.

Stiftelsen för den beridna högvakten

Hästarna som används vid beriden vaktparad ägs numera av den ideella Stiftelsen för den beridna högvakten. Försvarsmakten har förfoganderätt att bedriva verksamhet med hästarna. Under 1980-talet föreslogs flera gånger att den beridna högvakten skulle läggas ned, då kostnaden ansågs för hög och försvaret sedan länge slutat använda hästar i operativ verksamhet. För att rädda kvar hästarna bildades 1985 Föreningen för den beridna högvakten. 1987 bildades Stiftelsen för den beridna högvakten där både den tidigare föreningen, staten och Stockholms stad ingår. Stiftelsen finansierar inköp och utbildning av de cirka

80 hästar som krävs för verksamheten samt står för hälften av kostnaderna för driften av hästarna.

Kavalleriets hästar i dag

Beriden vaktparad, också kallad beriden högvakt, genomförs idag av livgardet. Högvakten åtföljs av det beridna livgardets dragonmusikkår som svarar för musikarrangemangen under själva paraden. Beriden vaktparad sker under perioden april till augusti totalt omkring 45 dagar per år. Livgardets dragonmusikkår rider vid varje tillfälle med cirka 18 musiker. Livskvadronen bemannar vakten som rider till kungliga slottet med två officerare och 28 eller 32 soldater. En beriden vaktparad består av 48 eller 52 ekipage med häst och ryttare. Utöver detta sker två till sex beridna eskorter varje år.

Den beridna högvakten bär den klassiska blå uniformen sedan 1895 med paradhjälm i silver, som burits under mycket lång tid vid ceremoniella tillfällen.

Paraden är en viktig symbol för Sverige och är en del av det svenska kulturarvet vid statsbesök, nationaldagsfirande och kungliga bröllop. Traditionen har funnits i Stockholm sedan 1700-talet. Musikkåren har anor och förvaltar musik sedan 500 år tillbaka som spelades redan under Gustav Vasas tid. Detta är unikt då det bara förekommer på ett fåtal platser i världen.

T.v. Några av deltagarna som medverkade från Sällskapet. Från vänster Arne Vuolo, Magnus Algotsson, Börje Nilsson, Lars Dahlgren, Claes Nyström, Johnny Lindgren, Anders Sandberg, Folke Cerenius, Johan Beck-Friis och Henrik Stenbeck. T.h. Trähästar på kaserngården.

Stallverksamhet

Ryttarutbildningen inom livgardets verksamhet på kavallerikasernen, Lidingövägen 28, har anor långt bak i tiden. Soldater har lärt sig att rida där sedan slutet av 1800-talet. 1928 slogs kavalleriregementet K2:s hästverksamhet som låg på Gärdet, samman med K1.

I dagens kavallerikasern används vissa stallbyggnader av polisen som har cirka 24 hästar uppstallade inom området.

Nuvarande stall totalrenoverades och byggdes om 2005 för att inrymma 97 hästar. Övre plan har inretts med kontor för polisrytteriet och utbildningslokaler, kontor med mera för livgardet.

Kung Carl XVI Gustaf invigde med pompa och ståt stallet den 4 december 2005. Ett av de senaste tillskotten är ett nästan nybyggt ridhus där det kan anordnas tävlingar och även uppvisningar för allmänheten såsom luciätåg med mer. Innan dess hade ett provisoriskt ridhus byggts upp efter en brand i samband med ryttarolympiaden 1956.

Minst 75 utbildade hästar behövs för att kunna genomföra högvaktstjänsten. Fyra till sex unghästar nyrekryteras varje år för att utbildas på Strömsholm och vid kavallerikasernen. Utöver detta köps tre till fyra äldre hästar in årligen, för att efter en kortare tillridning placeras vid kasernen.

Avvecklingen av äldre trotjänare sker normalt genom utackordering när hästen uppnått 18 års ålder, för att sedan efter några år avyttras till fodervärden. Avvecklingen föregås av en utvärdering och bedömning av varje enskild häst om den ska vara kvar i tjänst på heltid

ytterligare ett antal år, pensioneras på halvtid för att delta i vissa parader eller pensioneras på heltid.

Namngivning av hästar görs beroende av vilket år de är födda och vilken bokstav som samtliga hästars namn det året ska börja på. Det brukar utlysas en namntävling för allmänheten där ett namn väljs och vinnaren högtidligt får lämna över hästen till Försvarsmakten. Exempelvis skulle hästnamnen börja på D under 2018. Ett vinnande namn var D'Avicii bland annat till minne av artisten och hans tragiska bortgång.

Axplock från studiebesöket

Under ledning av chefen för kavalleriavdelningen visades stallar med hästar, den ena vackrare och ståtligare än den andra. Pukhästen var nog den som imponerade mest på sällskapet. Sadelkammare med välskötta seldon visades och en beskrivning av den äldre manskapssadelns för- och nackdelar gavs. Kavallerikasernen har en anställd godkänd hovslagare som betjänar både polisens och Försvarsmaktens hästar. Utöver hovslageri finns även en djursjukvårdsdel eller klinik för hästar med tillgång till röntgen. Förr i tiden gjordes även mindre operationer på omkullkastad häst men i dag remitteras hästar till Universitetssjukhuset (UDS) i Uppsala. Under jourtid anlitas Distriktsveterinärerna. Försvarsmakten har en egen legitimerad djursjukskötare som tjänstgör heltid inom verksamheten.

Ett problem som häststallar ofta har i storstäder är att det finns få utrymmen för att kunna ge hästar utomhusvistelse

utan ryttare, det vill säga hålla hästar i hagar eller paddockar. Vid kavallerikasernen har man de senare åren investerat i flera hagar som har dränerats för att kunna hålla alla hästar utomhus dagligen. För att kunna rotera hästar i hagarna enligt gällande lagkrav finns ett system för att övervaka vilka hästar som har varit ute och vilka hagar de ska till. Arbetet med detta utgör nästan en heltidstjänst.

Ute på kaserngården fanns några gamla attrapper i trä för som rekryter kan träna uppsittning till häst på innan de provar uppsittning på en levande häst. Även sabelexercisen tränas på trähästarna.

Eftersom kavallerikasernen ibland har öppet hus för allmänheten krävs tillstånd från länsstyrelsen och att verksamheten har en fungerande hygienplan. I samband med studiebesöket beslutades om besöksförbud för att förhindra smittspridning av hästinfluensan, EHV-1. Inför studiebesöket hade Militärveterinärsällskapet fått särskild tillåtelse och undantag att ändå besöka stallarna då det ansågs att gruppen var väl förtrogen med rutiner för att undvika smittspridning. Lyckligtvis ebbade smittan bland hästar i Stockholmsområdet ut, så besöksförbudet släpptes någon dag innan träffen.

Några i gruppen hade inte tidigare besökt häststallarna och för andra var det länge sedan sist, så det var ett mycket uppskattat studiebesök. Kavallerikasernen är även någonting att känna stolthet över då verksamheten är unik både i Sverige och internationellt. •

Ryttarskvadronen i Vikbolandsmanövern 1964 - en inkallad veterinärs minnen

I sin roll som skvadronsveterinär i Strömsholm fick veterinär Lars-Erik Appelgren uppleva kavalleriets sista skälvande dagar innan hästarna byttes ut mot bandvagnar. För Svensk Veterinärtidning delar han med sig av sina minnen.

Text: Lars-Erik Appelgren, BVF, SLU

När jag hösten 1964 just kommit hem från ett forskningsår i USA damp en order om militärtjänstgöring (Fig.1.) ner i brevlådan. Jag anade inte direkt vad som väntade men blev så småningom medveten om att jag skulle tjänstgöra som skvadronsveterinär, det vill säga ansvara för sjukvården för cirka 200 hästar i en rytterskvadron. En beriden jägarskvadron bestod av 187 man och 206 hästar i normalorganisationen.

Vad detta uppdrag innebar förstod jag inte fullt ut. Jag rekommenderades att ta med min egen medicinväska eftersom det antydde att de så kallade veterinärkistornas medicinförråd kunde var något föråldrat. En värdering i underkant skulle det visa sig.

Inryckning till Strömsholm

Nåväl, jag reste till Strömsholm och Utnäslöt där jag kastades in i förberedelserna för att ta emot och härbärgera, som jag minns det, 212 hästar. De flesta var så kallade ackordshästar som hade skickats från sina fodervärdar. En del av hästbeståndet kom även från KI i Stockholm. Hästarna placerades i utebivack och allt fungerade förvånansvärt bra, inte minst på grund av de inkallade repövningskavalleristerna, som överlag var pålitliga och kunniga hästkarlar. Udda inslag i arbetet utgjorde de telefonsamtal som kopplades till skvadronsveterinären från fodervärdar (mest unga kvinnor) som vädjade till krigsmakten att ta väl hand om deras skyddsling och se till att den fick den skötsel som den var van vid.

Fig. 3. Lastning av hästar på Kolbäck station för vidare befordran till Norrköping C.

Medicinska ingripanden i Utnäslötbivacken

Efter bara några dagar uppdagades att en häst hade ringorm (sannolikt infektion med *Trichophyton equinum*) varför den och de två grannhästarna skyndsamt isolerades i ett stall, som regementsveterinären på Strömsholm generöst upplät. De kavallerister som skött dessa hästar uppmanades att vara uppmärksamma på en eventuell ringormssmitta. Ryktdon som hade använts till den aktuella hästen kasserades och grimma och tränas sanerades. Behandling inleddes med det på den tiden gängse medlet, Herpacin, som jag hade i min egen läkemedelsväska. (Herpacin vet. Agrivet. AB; aerosollinimen;

avregistreringsdatum: 1989-07-01. Djurslag: Uppgift om djurslag saknas. Aktiva substanser: 2,2,-thiobis (4-chlorophenol); Bensetoniumklorid; Dichlorophene. Något specifikt antimykotikum kunde inte hittas i försvarets veterinärkista. Efter en tid fick två av de kavallerister som hade skött den ringormsinfekterade hästen utslag i

Fig. 1. Inkallelseorder, som också kunde användas som tågbiljett vid inställelsen.

ansiktet. Den inkallade skvadronsläkaren fastställde diagnosen ringorm. Eftersom Herpacin fanns till hands i min läkemedelsarsenal och ingenting i skvadronsläkarens förråd användes detta medel även på de smittade soldaterna. "Post eller propter" till synes med framgång!

Övningar inför Vikbolandsmanövern

Efter smärre lokala ridövningar i Strömsholmstrakten gav sig skvadronen i väg till ett skogsområde mellan Hallstahammar och Surahammar för att testa konditionen hos de rekryterade hästarna och hos repsoldaterna (Fig. 2). Det mesta fungerade utmärkt och de få skador som inträffade kunde lätt åtgärdas. En incident finns starkt kvar i minnet. Vid ett tillfälle gick två hästar ner sig i en myr och kunde inte ta sig upp av egen kraft. Jag kallades till platsen och räddningsförsök med platlonger påbörjades. (SAOB: platlonge, veter. (med ögla i ena ändan försedd) bred rem (av sadelgjordsväv) använd för fasthållande av häst vid operationer o.d.) Då uppenbarade sig en kavalleriofficer som ansåg att sådant hade vi inte tid med och lade till: "Det är mera regel än undantag att några hästar stryker med i sådana här övningar." Han hävdade att hästarna borde avlivas (sic!). Kavalleriofficeren och jag hade samma befälsgrad (löjtnant), men jag gav order om fortsatta räddningsförsök och under min ledning kunde de mot mig lojala kavalleristerna snabbt få upp hästarna, som inte var särskilt påverkade utan kunde fortsätta övningen som handhästar.

Tågtransport från Köping till Norrköping C

Efter övningen i den västmanländska skogsterrängen visade det sig att 186 hästar ansågs hålla måttet för att kunna delta i Vikbolandsmanövern, som var målet för denna repövning.

En tidig morgon förflyttade sig hästar, manskap och utrustning till järnvägsstationen i Köping där ett lok med ett stort antal godsvagnar var preparerade för lastning av hästar (Fig. 3). I dessa hästvagnar lastades åtta hästar: fyra på vardera vagnhalvan och med huvudena mot vagnens mitt. Ryttarna med

utrustning placerades mitt i vagnen. I varje vagn fanns en röd signalflagga och röd lykta, vilka användes vid behov för att påkalla uppmärksamhet och för att få taget att stanna.

Transporten förflyt utan några egentliga missöden och väl framme vid Norrköpings C kunde en smidig avlastning ske. Hästarna förflyttades till Norra promenaden strax öster om stationen och där väntade tankvagnar med vatten så att hästarna kunde vattnas, det vill säga ges vatten.

Vikbolandsmanövern

Färden mot Vikbolandet anträdades ganska sent på kvällen och första rasten skedde vid en äng strax väster om Dagsbergs kyrka. Så småningom nådde vi målet där vår skvadron träffade på andra förband och fördelas på olika spaningsuppdrag.

Pressens bevakning av manövern

Vår närvaro i "kriget" uppmärksammades av flera dagstidningar. Så här skrev till exempel Östergötlands Folkblad den 7 oktober 1964: "Än finns det hästar ... Och för första gången på mycket länge är de med vid en fälttjänstgöring, där de kommer att användas för spaningsuppdrag." (Fig. 4). Reportern anger också att i övningarna deltar "ungefär 5 000 man och ett rytthärförband på 209 hästar". Min minnesbild är att vi transporterade 186 hästar och det är nog så att arméns presstalesman höll sig till de siffror som normalt representerar en jägarskvadron. De deltagande förbanden angavs vara II, I 4, P1, P10, A1, Lv2, ing.1, S1 och T1.

Norrköpings tidningars Puck Åberg rapporterade följande den 10 oktober 1964:

"Hästar effektiva vid spaning. Basen gick knappt att finna. Att se hästar i fält var ett av de originellare inslagen i den just överståndna Vikbolandsmanövern. En rytterskvadron från Strömsholm deltog som spaningsförband på A-sidan. Redan marschen till häst från Norrköping ut till övningsområdet var en anslående syn. På vägen ut mot Arkösund red i mörka natten över 200 man. Bara hovarnas klapper störde tystnaden [...] Hästarna som inte varit inkallade på många år vistas under fredstid hos fodervärdar utspridda över

FOTO: LARS-ERIK APPELGREN.

Fig. 2. Inmönstrade ackordshästar i övning inför Vikbolandsmanövern i skogarna runt Strömsholm. En fullt fältpackad sadel väger ca 50 kg. Hösten 1964.

Fig. 4. Foto publicerat i Östergötlands Folkblad den 7 oktober 1964.

FOTO: OVE SJÖBLOM.

Fig. 5. Häst eller bandvagn för jägarna vid K4? Bilden publicerad i Svenska dagbladet 10/6 1965.

stora delar av landet – den här gången kom några ända från Skåne. [...] Kurragömmalek med Fi. Själva skvadronen låg under manövern i trakterna av Östra Husby och därifrån dirigerades de olika spaningsplutonerna ut i olika riktningar. Under krig är dessa plutoners huvudsakliga uppgifter att spana bakom fiendens linjer. [...] Skvadronen medförde egen veterinär [författaren till denna artikel] och läkare samt givetvis – hovslagare. När tropparna skickas från skvadronsbasen förses de med riklig proviant för flera dagar – man kan aldrig veta när man nästa gång får kontakt med de egna igen."

Veterinära ingripanden

Förutom att delta i stabsarbetet hade jag naturligtvis ansvaret för djursjukvården. Ett flertal småblessyrer sköttes av de ansvarstagande kavalleristerna till full belåtenhet. En senskada (perforation av en senskada av en vass pinne) krävde litet mera insats och hästen ställdes efter behandling upp i Bossgårds ladugård i Östra Husby, dit några soldater beordrades för att se till hästen. Efter yttre rengöring med jodsprit kring såret bandagerades skadan med en steril kompress och lätt tryckförband. Eftersom inte någon nämnvärda smärta kunde uppfattas motionerades hästen dagligen i skritt. Skadan läkte fint och hästen kunde utan problem följa med skvadronen vid återtransporten.

Återtransport till Strömsholm Tågtransport igen

Efter manövers avslutning anträd- des återfärden till Strömsholm och utomhusbivacken på Utnäslöt. Vi red i samlad grupp till Norrköpings central där ilastningen i godsvagnarna nu gick väldigt smärtfritt med de rutinerade kavalleristernas hjälp. Transporten fungerade förvånansvärt väl och väl framme i Kolbäck kunde alla hästar lastas av och ridas till Strömsholm.

Hemförlovning av alla hästar och mig själv

När alla hästar var på plats igen på Utnäslöt började ett digert arbete att identifiera och besiktiga alla hästar. Alla hästar var registrerade på så kallade hästkort, som hade samlats i

en diger pärm. Uppgifterna på dessa hästkort användes vid identifieringen och efter besiktning fördes besiktnings- resultatet in på dessa kort. När denna genomgång var klar transporterades hästarna (oftast via järnväg) hem till sina respektive fodervärdar och till K1 i Stockholm. När jag hade avslutat genomgången av alla hästar i den mig tilldelade pärmén upptäckte jag vid en blick genom fönstret från mitt tillfälliga kontor att två hästar stod kvar på fältet. Inte helt utan en viss panik kontaktade jag direkt K1 och fick besked om att det inte var ovanligt att det fattades häst- kort när hästar skickats ut från K1. Jag skulle bara se till att dessa "kortlösa" hästar transporterades till Kolbäcks station för vidare befördran med tåg till K1 i Stockholm.

Till slut kunde även jag avföras från min tjänstgöring som skvadronsvete- rinär vid den 2. jägarskvadronen och 40 dagars befäls- och repövning kunde föras in i min inskrivningsbok.

Fortfarande förstår jag nog inte riktigt att just jag – en läkemedelsforskande "skrivbordsveterinär" – skulle få uppdraget som skvadronsveterinär med ansvar för klinisk hästsjukvård, men jag blev en erfarenhet rikare.

Slutord

Det var alltså – så vitt jag vet – sista gången som en beriden styrka, med värnpliktig skvadronsveterinär, deltog i en stor manöver i Sverige. Man hade redan innan manövern börjat jämföra användbarheten av beridna förband med trupper med bandvagnar. I Svenska

Dagbladet publicerades en bild (Fig. 5) den 10 juni 1965, med texten:

"Häst eller bandvagn för jägarna vid K4? Svaret torde bli: häst och band- vagn! Sekretessbelagda jämförande prov pågår sedan flera månader norr om polcirkeln. Jägartrion på bilden heter Bengt-Ivar Jakobsson, Skellefteå, och Christer Svensson, Göteborg samt (i bandvagnen) Christer Järnhede, Motala." Bilden publicerades alltså cirka ett år efter Vikbolandsmanö- vern då General Åkerman citerades av NT-ÖD:s reporter den 10 okt 1964:

"Jägarskvadronen med sina hästar har absolut befast att de har berättigande, säger generalen som en glädjande erfarenhet."

Trots generalens positiva uttalande i samband med Vikbolandsmanövern lades kavalleriet ner och K4 flyttade från Umeå till Arvidsjaur. Hästarna ersattes med bandvagnar. Så här beskrivs "avsittningen" i boken Umeås blå dragoner:

"Med hänsyn till såväl utfallet av försöken som övriga faktorer av praktisk och ekonomisk natur fattade arméchefen, generallöjtnant Curt Göransson, år 1966 det avgörande principbeslutet att jägarskvadronerna skulle omorganiseras och utrustas med bandvagnar, vilket också konfirmerades av riksdagen följande år. Anskaffningen av varmblodiga hästar för K 4:s räkning skulle successivt avvecklas för att helt upphöra den 1 juli 1970."

En del draghästar fanns dock kvar i infanteriets krigsanspannskompanier och dessa försvann helt omkring 1974.●

Phlugan

Lördagen den 9 november 2019 anordnas den traditionsenliga Glada Phlugans fest

Var och när: 16:30 serveras fördrink på Ultuna studentkärs kårhus. Middagen serveras på Ultunarestaurangen, efter fördrink och femte & sjätte årskursarnas spex.

Klädsel: Smoking.

Kostnad: Veterinärer 900 kr. Veterinärstudenter 700 kr, mer information kommer på skolmailen.

Fullständig anmälan omfattar både inbetalning till bankgiro 895-5981 och anmälningsmail till phlugan@vmf.se i vilket namn (+namn före eventuellt namnbyte), avgångsår, klassnamn, samt matpreferenser inklusive dryckesönskemål såsom cider eller öl till förrätt, ej svartsoppa, vegan, vegetarian, allergier eller liknande ska anges.

Först till kvarn gäller, dock ska betalning vara oss tillhanda senast den 22 september 2019. Anmälan är bindande och återbetalas ej vid förhinder. Sent inkommen anmälan kan inte garanteras plats.

SVARET

Vilken är din diagnos?

EKG visar 3:e gradens AV-block med en regelbunden kammarfrekvens på cirka 60 slag per minut och en förmaksfrekvens på cirka 200 per minut. Fynd vid ekokardiografi och bukultraljud talar för att det föreligger en högersidig hjärtsvikt utan tecken till pulmonell hypertension.

Diskussion

De breddökade kammarutlösta komplexen härrör från muskelceller distalt om His'ska buntens. Ju längre ifrån AV-knutan impulsbildningen sker, desto lägre blir kammarfrekvensen. Den högerställda elektriska axeln talar för att impulsfokus sannolikt finns i vänster kammare, eftersom höger kammare aktiveras sist, som vid ett högersidigt skänkelblock. Vid intramuskulär injektion med atropin sågs ingen ökning av kammarfrekvensen, vilket talar för att orsaken till AV-blocket inte är betingat av vagushypertoni.

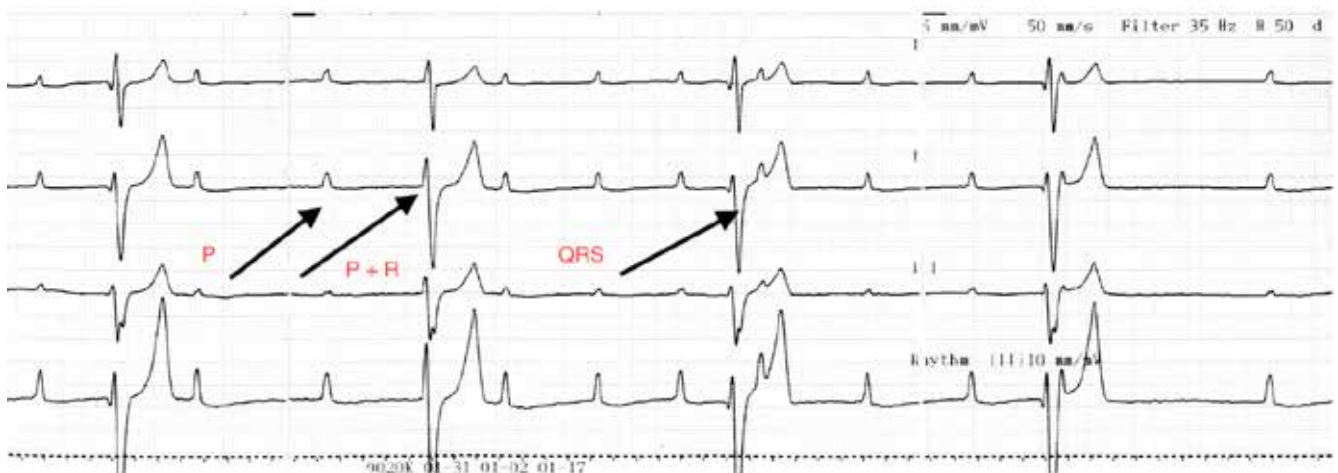
Förmaksfrekvensen är vid noggrann mätning inte helt regelbunden, vilket är särskilt tydligt vid kammarkomplex nummer 2 där P-vågen sammanfaller med R-vågen (se Figur 2). Här är P-P-intervallet som omger ett QRS-komplex jämförelsevis kortare än de P-P-intervall som inte omger ett QRS-komplex. Detta fenomen kallas *ventriculophasic sinus arrhythmia* och anses bero på att kammersystole ökar sinusknutans impulsfrekvens tillfälligt.

Orsaken till att hjärtsvikt utvecklas ibland hos hundar med 3:e gradens AV-block anses vara att en kraftigt förlängd kammar-diastole medför en volymsöverbelastning av alla hjärtrum. Tryckökning på grund av den ökade volymen är

mest uttalad i höger förmak som då inte längre kan motta blod från de stora hålvenerna i samma omfattning som tidigare, varför i första hand högersidig hjärtsvikt utvecklas. Stasen i den bakre hålvenen leder till vätskeutträde i bukhålan i detta fall.

Vid 3:e gradens AV-block krävs vanligen en insättning av pacemaker, vilket djurägaren bör informeras om. Man bör dock avvakta en tid, om inte hjärtsvikt utvecklats, eftersom nyare rön har visat att 3:e gradens AV-block kan vara reversibelt i vissa fall. I dessa fall kan man misstänka att en myocardit förelegat som medfört ett ödem i myocardiet, vilket har drabbat överledningen i retledningssystemet. Hos denna hund, som har utvecklat högersidig hjärtsvikt, valde djurägaren att omgående låta operera in en pacemaker.

En pacemaker av typen "Single chamber ventricular ventricular inhibited rate response (VVIRV) pacemaker" opererades in under generell anestesi och temporär pacing utan komplikationer. Några veckor efter att pacemakern opererats in försvann leverstas och medföljande ascites utan annan behandling. Vid förnyad ekokardiografiundersökning hade hjärtstorleken normaliserats och inget läckage över segelklaffar sågs längre. •

FIGUR 2.

Annika – en *rus*skigt bra veterinär

På en fin gammal gotlandsgård två mil från Lojsta hed bor Annika Melin med familj. Annika arbetar till vardags med nöt och får, men det är med anledning av hennes stora fritidsintresse Svensk Veterinärtidning gör ett besök. Annika är nämligen inte bara veterinär, hon är en *rus*skigt bra sådan.

Text och foto: Suzanne Fredriksson

FAMILJEGÅRDEN SOM heter Apse, inte Aspe som vissa kartor visar, har funnits i släkten sedan urminnes tider. Idag är det Annika som driver den tillsammans med övriga familjen. Det är en vacker gård med fina detaljer bevarade och här finns också det som enligt Annika bör finnas på alla öns gårdar – ett antal gotlandsruss.

– Russet är kulturarv och det är varje gotlänningsskyldighet att hysa ett par russ om man har gård, säger Annika och visar runt bland sina egna hästar.

– Det är bara drygt 100 år sedan russen var vilda och jagades som storvilt. De orädda föll offer för jägarnas kulor, de försiktiga och kvicka blev kvar. Det har präglat rasen som har ett speciellt lynne. Russen är lättlärd, lyhörda och finurliga, berättar Annika

I MITTEN AV 1800-TALET var gotlandsrusset på väg att utrotas, men med cirka 150 kvarvarande individer som grund och med hjälp av andra lämpliga hästraser började några kloka personer

bygga upp en ny stam. Resultatet blev gott, idag finns det omkring 5 000 russ i landet varav cirka 1 000 på Gotland. Russet är en "all-roundhäst" som passar de flesta discipliner. Många barn har upplevt sina första ridturer på ett trevligt russ. En av rasens stamfäder, Olle, hade utmärkta travegenskaper och det slår fortfarande igenom. Russet är en utmärkt travare och många av landets mest namnkunniga travkuskar har börjat sina karriärer bakom ett russ.

På Lojsta hed finns det idag 50 ston som går fritt med regelbunden tillsyn. Varje år släpps en lämplig hingst ut med flocken för fri betäckning och de föl som sedan föds skiljs av i november och säljs.

– För det mesta går det lätt att hitta ägare till alla föl, men förra sommaren med torka och svårighet att få tag på foder gjorde att det gick trögare med försäljningen, kommentar Annika.

Själv har hon 14 russ, fyra fjordhästar "jag är för stor för att rida russ" och en nordsvensk. Tre av hennes russhingstar är avelsgodkända.

– Gotlandsrusset är en frisk och rolig ras att föda upp. De är lätta att få dräktiga och det finns få rasbundna sjukdomar. Under 1960-talet förekom det slinger (cerebellär abiotrofi), men med gemensamma insatser från uppfödarna har sjukdomen försvunnit helt. Anlaget för slinger är recessivt och man tog helt enkelt bort alla hingstar som bar på genen ur aveln och problemet försvann.

– Det finns russ som har sommareksem men genom att utesluta "klihästar" på olika sätt – hingstarna under generalmönstringen vart femte år – och inte dela ut diplom till ston som kliar sig, har uppfödarna bra kontroll på detta, säger Annika och framhåller samtidigt att russuppfödarna är lyhörda och tänker sunt.

INOM RUSSAVELN ÄR man ense om att försöka behålla rasen som den är, så ursprunglig som möjligt. Ett russ ska ha karaktäristisk typ, det vill säga det ska synas att det är ett russ, det ska vara mellan 115–130 centimeter i mankhöjd och många färger är tillåtna. Skimmel

Annika med russen Irja och IngridMarie

och blåögd gräddvit (dubbla gulanlag) är dock inte är tillåtna.

– Jag och en russkompis har nyligen hittat ”en vandrande genbank” vid namn Mandelas Fedra Gull. Hon är 20 år och har en härstamning som fyra, fem led bakåt innehåller hästar som levde på 1930-talet, berättar Annika.

HENNES ENGAGEMANG för den gotländska hästrasen är stort. Förutom att hon har flera styrelseuppdrag inom Russavelsföreningen är hon aktiv exteriördomare och avelsvärderare. För ett par år sedan blev hon rikskändis när prinsessan Leonore hälsade på sitt russ på Gotland.

– Ja, Gotland skänkte genom länsstyrelsen ett russfö, Haidi af Gotland, som doppresent till prinsessan Leonore. Det blev en väldig uppståndelse kring det.

– Fölet är inte uppfött hos mig, det kommer från Lojsta hed, men fick bo här i tre år tills hon kunde flytta till Hovstallet i Stockholm. Min farbror Mertil Melin har varit hovstallmästare och det var genom honom fölet hamnade här hos mig, säger Annika som tog all uppmärksamheten med ro. Hon ler brett

Annika från ett russperspektiv.

när hon berättar att det året var det bara kungligheter och så hon, Annika från Apse, som var med i TV-programmet ”Året med kungafamiljen”.

RUSSEN HAR ALLTID haft en självklar plats i Annikas tillvaro. Den enda period hon har varit utan var under

veterinärutbildningen i Uppsala. Hittills har hon fött upp 35 föl och fler är på väg. Några av hennes ston är dräktiga.

Till skillnad mot många andra djurägare känner inte Annika någon oro för foderbrist. Den egna gården har 13 hektar vall och är självförsörjande på foder. •

Inte bara russ för veterinär Melin

FÖR EN PERSON som är uppväxt på bondgård med kor, sugor och hästar kanske det självklara målet under skoltiden hade varit något inom lantbruksnäringen. Inte för Annika som ville bli polis.

– Ja, fram till årskurs sju ungefär tänkte jag i de banorna. Men sedan råkade jag få se en broschyr om veterinäryrket och ändrade mig, jag skulle naturligtvis bli hästveterinär! Jag gick naturvetenskaplig linje i gymnasiet och sökte sedan till veterinärutbildningen men kom inte in. Det blev jobb på mjölkgård istället vilket gjorde att mitt intresse för lantbruksdjuren väcktes rejält, berättar Annika.

HON KOM IN på veterinärutbildningen 1986 och på den vägen är det. Efter examen har hon hela tiden arbetat på Gotland, med semin på häst och som

privat distriktsveterinär fram till dess att journalsamarbetet upphörde för snart tio år sedan. Då blev det anställning som distriktsveterinär med inriktning på stordjur. Efter 22 år med jourtjänstgöring kände Annika att det var dags att börja med något annat och började som djurhälsoveterinär på Växa Sverige med mjölkkor i fokus.

Efter fem år på Växa arbetar jag sedan i mars 2018 på Gård & Djurhälsan med får och nöt. Det är en mycket trevlig arbetsplats och vi har vårt eget lilla hus på Grönt Centrum, Romakloster, där bland annat naturbruksgymnasiet håller till. Arbetet på Gård & Djurhälsan innebär mycket förebyggande rådgivning, arbete med kontrollprogram samt rådgivande hälsobesök ute på gårdarna.

Annika avslutar med att sammanfatta hela intervjun i en enda mening:

– Jag älskar mitt jobb och mina hästar! •

På verandan till Apse flygelhus syns spåren av Annika Melins förfäders snickarglädje.

HÖG KONCENTRATION
PROKAIN + ADRENALIN
FÖR LÅNGVARIG EFFEKT

Pronestestic[®] vet

prokainhydroklorid + adrenalintartrat

För effektiv lokalanestesi hos livsmedelsproducerande djur

Pronestestic vet 40 mg/ml / 0,036 mg/ml injektionsvätska, lösning. Aktiva substanser: Prokainhydroklorid 40 mg/ml, Adrenalintartrat 0,036 mg/ml. Djurslag: Hästar, nötkreatur, grisar och får. **Indikationer:** Lokalbedövning med långvarig bedövningseffekt (infiltrationsanestesi och perineural anestesi). **Kontraindikationer:** Använd inte på djur i chocktillstånd, med kardiovaskulära problem eller på djur behandlade med sulfonamider, fentiaziner eller med cyklopropan- eller halotanbaserade anestetika eller vid överkänslighet mot aktiva substanser eller mot några hjälpämnen. Använd inte som anestetikum på områden med terminal cirkulation (öron, svans, penis, osv.) på grund av risken för vävnadsdöd efter komplett cirkulatorisk arrest till följd av närvaron av adrenalin (substans med en vasokonstriktionsverkan). Administrera inte intravenöst eller intrartikulärt. **Biverkningar:** Prokain kan orsaka hypotension. I några få fall, speciellt hos hästar, kan CNS påverkas (upphetsning, tremor, krampanfall) efter administrering av prokain. Allergiska reaktioner

mot prokain är ganska vanligt; endast i sällsynta fall har anafylaktiska reaktioner observerats. En överkänslighet mot lokalbedövningsmedel som tillhör undergruppen estrar är känd. I undantagsfall kan hjärklappning uppstå (orsakad av adrenalin). Vid oavsiktliga intravaskulära injektioner uppstår ofta toxiska reaktioner. Detta yttrar sig som påverkan på centrala nervsystemet (rastlöshet, tremor, krampanfall) följt av depression; döden är resultatet av andningsförlamning. **Dräktighet och laktation:** Prokain går över i moderkakan och utsöndras i mjölk. Använd endast i enlighet med ansvarig veterinärs nytta/riskbedömning. **Dosering och administreringssätt:** För subkutan och perineural användning. 2,5-10 ml beroende på djurslag och administreringssätt. **Karenstider:** Hästar, nötkreatur, och får: Kött och slaktbiprodukter: noll dagar. Mjolk: noll timmar; Grisar: Kött och slaktbiprodukter: noll dagar. **Förpackningar:** 1 x 100 ml. **Innehavaren av godkännande för försäljning:** FATRO SpA, Italien. **SPC:** 2017-04-04. För ytterligare information se fass.se.

INFORMATION I SVERIGE:
VM PHARMA AB
BOX 45010, 104 30 STOCKHOLM
info@vetmedic.se

VETMEDIC
vetmedic.se

En normgrupp i hästväg

Hästsektionens normgrupp sammanställer behandlingsriktlinjer och/eller informationsunderlag i aktuella frågeställningar som är baserade på tillgänglig vetenskaplig evidens och lagrum, både med hjälp av kompetens inom gruppen och efter behov utanför gruppen.

Text: Malena Behring

Normgruppens sex medlemmar utses av Hästsektionens ledningsgrupp, med tre års mandattid. Medlemmarna bör representera de olikheter som finns inom Sverige vad gäller kliniska förutsättningar och geografisk lokalisering.

Normgruppen sammanträder fysiskt minst två gånger per år. Arbetet utgår från frågeställningar som inkommer från Sveriges veterinärförbunds medlemmar, externa frågeställare, eller från normgruppen internt. Mellan fysiska möten sker arbete och diskussioner med externa kompetenser, samt inom gruppen. Externa personer med specifik kompetens kan inbjudas till normgruppens möten och arbete, när gruppen så finner lämpligt.

Riktlinjerna ska inte motsäga svensk lagstiftning och ska ge utrymme för klinisk bedömning av det enskilda fallet enligt vetenskap och beprövad erfarenhet. När relevant svensk lagstiftning finns så hänvisas till denna eller till tidigare publicerade riktlinjer och policies.

Varje år går normgruppen igenom äldre riktlinjer och beslut fattas om eventuell uppdatering. Om uppdatering behövs meddelar normgruppen Veterinärförbundet samt Hästsektionens ledningsgrupp att riktlinjen i fråga ska tas bort från webbplatserna under tiden. Målsättningen är att endast riktlinjer som sittande normgrupp anser sig kunna stödja ska vara publicerade som aktuella.

Normgruppen rapporterar till Hästsektionen. Normgruppen framlägger årligen ett budgetförslag som lämnas till Veterinärmedicinska rådet för godkännande.

Malena Behring

*leg vet, specialist i hästens sjukdomar.
Veterinärexamen vid SLU, Uppsala, 1986.*

Anställd på Hallands Djursjukhus, stordjursavdelningen 1989–2008, varav klinikchef 1998–2008. Därefter privatpraktiserande på häst. Medicinsk konsult åt Dina Försäkringar sedan 2008. Veterinär ledamot i avelsvärderingsnämnden SWB sedan

2003 samt även i AVN för Svensk Ridponny. Ordförande i Normgruppen, häst.

– Mitt huvudintresse är ortopediska problem på ridhästsidan och kopplingen mellan ridhästen som sportatlet och dess skadepanorama. Jag brinner för att veterinärmedicinen ska leverera välutbildade och kunniga kollegor som också gör korrekta, kloka och etiskt sunda bedömningar när det gäller principer för behandling.

Ylva Hedberg Alm

*leg vet, specialist i hästens sjukdomar
Veterinärexamen vid SLU, Uppsala, 2001.*

Disputerad i ämnet Reproduktion, med fokus på brunstbeteendestörningar hos sto, 2006

Specialistkompetens i hästens sjukdomar 2014. Arbetar sedan 2006 som klinikveterinär på Hästkliniken, Universitetsdjursjukhuset. Har

dessförinnan även arbetat som distriktsveterinär i Katrineholm samt som stuteriveterinär.

– Mitt stora intresse är alla typer av internmedicinska utredningar och intensivvård av både föl och den vuxna hästen. Ett viktigt mål för mig är att ge våra hästar den bästa möjliga vård och våra blivande veterinärer en gedigen utbildning, baserad på en vetenskaplig grund.

Inom normgruppen hoppas jag kunna bidra med kunskap kring internmedicin och reproduktionsfrågor samt bedömning av vetenskapliga skrifter. Jag anser att normer kring etiska frågeställningar är mycket viktiga och förhoppningsvis kan bidra till ett ökat djurskydd.

Anna Scherdin

leg vet, specialist i hästen sjukdomar, Veterinärexamen vid SLU, Uppsala 1988.

Arbetar sedan våren 2014 som egen företagare, med ambulans verksamhet riktad bara mot häst med ett fullt utrustat fordon med röntgen, endoskop, ultraljud med mera. Innan dess anställd, mestadels på ATG:s Hästkliniker. Senaste anställningen var vid Hästkliniken, Gävle, där hon var i 15 år. Har även arbetat på SLU, UDS, Hästkliniken, på Ambulatoriska kliniken och hos Distriktsveterinärerna.

– Jag brinner för hästen, för djurskydd, att de behandlingsmetoder vi använder ska vara humana och verksamma, baserade på vetenskap och beprövad erfarenhet. Jag hoppas bidra i Normgruppen med mina erfarenheter från kliniskt arbete.

Anette Graf

leg vet, specialist i hästen sjukdomar, Veterinärexamen vid Royal Veterinary College, London 1995.

VD på VeTA-bolaget sedan 1 april 2019. Innan dess jobbat som hästveterinär i 24 år, först fyra år på hästklirik utanför London, därefter sammanlagt 17 år på hästavdelningen vid Hallands Djursjukhus i Slöinge samt drivit egen hästklirik i tre år. Arbetar fortfarande kliniskt enstaka dagar på Hallands Djursjukhus. Tidigare sekreterare i Hästsektionen.

– Jag brinner för fortbildning och kompetensförsörjning inom djursjukvård. Som inbiten hästtjej med fyra egna hästar har jag ett särskilt intresse för hästvälfärd. Inom veterinärmedicin är jag främst intresserad av ortopediska utredningar och bilddiagnostik, då framför allt ultraljud. Bidrar i normgruppen med erfarenhet från kliniskt arbete både i Sverige och från mina år i England och (förhoppningsvis) med sunt förnuft kring etiska frågor.

Ida Sjöberg

leg vet, specialist i hästen sjukdomar, veterinärexamen från SLU, Uppsala 2003.

Vidareutbildad till Specialist i hästens sjukdomar 2008 och Examinerad hästodontolog 2015. Efter 15 års kliniskt arbete på hästklirik och hästsjukhus är hon sedan några månader anställd som doktorand inom stordjurskirurgi på institutionen för Kliniska vetenskaper, SLU.

– Hästar har alltid varit det stora intresset både yrkesmässigt och privat. Jag har ridit sedan barnsben och även tävlat hoppning och fälttävlan på hobbynivå. Tanken att bli något annat än hästveterinär har egentligen aldrig existerat. Kirurgi är det ämne som lockar mig mest. I och med doktorandtjänsten hoppas jag på att kunna utvecklas inom ämnet. Förhoppningsvis kommer min forskning i framtiden kunna bidra till förbättrade kirurgiska ingrepp. Jag tror att mitt bidrag till normgruppen framförallt är min mångåriga erfarenhet inom specialiserad hästsjukvård. Framöver hoppas jag även kunna bidra med senaste forskningsrönen.

Pia Funkquist

leg vet, specialist i hästen sjukdomar, veterinärexamen från SLU, Uppsala, 1992.

Efter examen jobbade hon på avdelningen för hästmedicin på Universitetsdjursjukhuset i Uppsala och senare också på enheten för anestesi på samma ställe. Hon började jobba på Hästkliniken i Kalmar 2007.

Pia är VMD i hästmedicin/arbetsfysiologi och förutom specialist i hästens sjukdomar är hon även specialutbildad på hästtandvård och utför de flesta tand/munutredningar på sin arbetsplats. Hennes specialintressen är medicinska utredningar och hästtandvård.

– Jag brinner mest för hästmedicinska utredningar och behandlingar och kan bland annat bidra till normgruppen med mina kunskaper inom hästmedicin, akutsjukvård, anestesi, arbetsfysiologi och hästtandvård. Jag har också lång erfarenhet av av kliniskt arbete på hästklirik.

Naturkatastrofernas inverkan på djurvälfärd

Den 4 juni 2019 anordnade Nationellt centrum för djurvälfärd, SCAW, ett seminarium med fokus på naturkatastrofer och dess påverkan på djur och deras välfärd. Hur kan vi förbereda oss för katastrofer som exempelvis långvarig torka som leder till foderbrist och långa slaktköer, bränder som kräver snabb evakuering av djur, stormar som orsakar långvariga strömavbrott och kommunikations- och transportsvårigheter?

Text: Tove Särkinen

ÄMNET FÖR DETTA välordnade seminarium är högaktuellt med tanke på det rådande globala klimatläget, något som vi på senare år – i allra högsta grad under den torra, varma sommaren 2018 – även här i de nordiska länderna har fått uppleva effekterna av.

Bland de drygt 80 deltagarna fanns representanter från myndigheter, bransch- och frivilligorganisationer och försäkringsbolag likväl som representanter för räddningstjänst, flera tidskrifter, kliniskt verksamma veterinärer, studenter samt universitetsanställda från flera universitet.

En positiv stämning med många intressanta möten fulländade dagen som avslutades med paneldiskussion och frågor till samtliga föredragshållare.

Nedan följer ett par kortare sammandrag av vad som föredrogs under seminariet.

FÖRST UT I TALARSTOLEN var Lena Englund, veterinär från EU-kommissionens direktorat F: Hälsa och Livsmedel. *EU-kommissionens direktorat för Hälsa och Livsmedel* på Irland, med föreläsningen *Hur beredda är EU:s veterinärmyndigheter på att hantera naturkatastrofer?*

Lena Englund redogjorde dels i stora drag för EU:s system för att stödja medlemsländernas förmåga att bekämpa naturkatastrofer och andra kriser, dels för ett projekt som genomfördes på kommissionens uppdrag 2017–2018 med syftet att undersöka just den *veterinära* beredskapen i EU-länderna vid naturkatastrofer.

Projektet, i form av en enkätundersökning till EU:s medlemsländer, genomfördes med anledning av att EU:s aktiviteter och nätverk avseende katastrofberedskap hittills inte har beaktat husdjurens betydelse bland annat för återhämtningen av en bygd, djurens betydelse för livsmedelsproduktion och ej heller de emotionella band som människor har till sina djur. Den övergripande frågeställningen var om och hur de veterinära myndigheterna är involverade vid naturkatastrofer och om befintliga beredskapsplaner är tillräckliga.

Exempel på frågor var vilka erfarenheter man har av katastrofarbete hos veterinärmyndigheterna, vem som leder insatser och hur beredskapsplanerna ser ut. Det togs även upp frågor om vilka samarbeten som finns med privata aktörer och organisationer, om det

finns kurser eller övningar och om och hur återkoppling och utvärdering sker. En sammanställning av enkätsvaren mynnade ut i en projektrapport och en workshop för medlemsländerna i december 2018. Slutsatser som drogs var bland annat att det i dag på många håll saknas tydlig samverkan och att det därför är viktigt att etablera kontakter mellan veterinära och övriga myndigheter med brandförsvaret, polis, kommuner med fler. Det bör även finnas en klar beslutsgång, etablerade beslutande organ och realistiska förväntningar från båda håll angående vad veterinära myndigheter kan och ska göra.

Det finns även behov av att gå igenom och komplettera befintliga beredskapsplaner samt upprätta samarbete och övningar med näringslivet och frivilligorganisationer.

Sammantaget väckte projektet och workshopen en önskan hos deltagande experter att fortsätta samarbeta och det efterfrågades gemensamma utbildningar och plattformar för kunskaps- och erfarenhetsutbyte. EU-kommissionen har i nuläget inga planer på att fortsätta driva dessa frågor men italienska myndigheter åtog sig att fortsätta arbetet.

Thomas Svensson, Jordbruksverket.

Magdalena Bostedt, Länsstyrelsen Västmanland.

Lotta Berg, SCAW.

JACOB VON OELREICH som är sektoransvarig inom klimatanpassning på Kunskapscentrum för klimatanpassning SMHI, berättade om *Framtida väder och klimat* och lämnade ingen oberörd med sina mycket tydliga och bitvis skrämmande grafer över klimatutvecklingen historiskt sett och över olika möjliga scenarier i framtiden. Sommaren 2018 var enligt Jacob von Oelreich "inte bara extrem utan även exceptionell" och i delar av landet uppnåddes de högsta temperaturerna som har uppmätts sedan man började registrera temperaturmätningar i början av 1700-talet. Vi lever i en accelerande klimatkris, menade han, där vi i framtiden kommer behöva anpassa oss efter nya förutsättningar vilket den gångna sommaren gav ett smakprov på.

THOMAS SVENSSON, Beredskapsheten Jordbruksverket, föreläste om *Naturhändelsers påverkan på djurhållningen och Veterinärens roll vid hantering av naturolyckor*. Thomas Svensson tog upp exempel som skyfall, översvämningar, torka, höga temperaturer, vattenbrist, skogsbränder och stormar och redogjorde för de

konsekvenser dessa ger direkt och indirekt på djurhållningen. Den veterinära kompetensen har en mycket viktig roll vid räddningsinsatser och krishantering, inte minst för att veterinärer har gott renommé och kan öka trovärdighet och acceptans för de åtgärder som civilbefolkningen utsätts för. Det yttersta skälet till att involvera veterinärer är dock att skapa förutsättningar för och bibehålla en god djurvälstånd.

MAGDALENA BOSTEDT från Länsstyrelsen Västmanland berättade om *Erfarenhet från brand där djur drabbats* och redogjorde för det komplicerade arbetet kring den omfattande skogsbranden i Västmanland 2014. Utöver de 1 200 nötkreatur och 500 får som evakuerades under organiserade former flyttades ett stort men okänt antal hästar utan myndighetsbeslut ut från området under branden. Det krävdes enorma insatser från många olika aktörer för att få den komplicerade logistiken att fungera. Magdalena Bostedt nämnde särskilt att LRF hade en mycket viktig roll i detta arbete då de lokala grenarna av förbundet snabbt kunde bistå med mycket välbehövlig hjälp med till exempel

transportfordon och med att finna platser som kunde ta emot evakuerade djur. Flera utvärderingar har gjorts av insatsen kring branden och de vunna erfarenheterna kan komma till nytta vid liknande händelser i framtiden.

HUR EVAKUERAR VI DJUREN? och *Avlivning vid kris* var rubrikerna på Lotta Berg, Nationellt centrum för djurvälstånd, föreläsningar. Lotta Berg gick igenom det som måste beaktas vid evakuering av djur i krissituationer och den komplicerade logistiken som uppstår då man under tidspress måste fatta många svåra beslut kring att finna transportmöjligheter, vägar och lämpliga lokaler för att evakuera djuren liksom möjligheter att korrekt sköta djuren med mera. Berg tryckte mycket på att det är oerhört viktigt med övning i dessa sammanhang då många djur kan vara svåra att flytta och transportera redan i en vardaglig situation. Dessutom underlättas arbetet om de personer som ska delta vid lastning och transport har erfarenhet av detta.

VAD SKER DÅ i de fall då en evakuering inte är möjlig? Det är djurägaren som

måste fatta besluten i dessa lägen – till exempel om avlivning i krissituationer – till skillnad från situationer där det rör sig om exempelvis smittskydd som är reglerade av beslutsfattande myndigheter. Det är svåra avgöranden där veterinärer har en viktig roll att vara rådgivande och stöttande.

Vid avlivning i krissituationer behöver man som ansvarig, förutom själva avlivningsmetoden, ta flera faktorer i beaktning så som insamling av djur, lämpliga metoder att hålla fast dem, kadaverhantering och inte minst medieövervakningen som både kan vara påfrestande under arbetet och, på grund av det ofta dramatiska förloppet, ge missvisande information till allmänheten. I dag då ofta drönare används av nyhetsmedier bör man dessutom tänka på att försöka utföra uppdraget under någon form av skyddstak. Den mentala påfrestningen på djurägare, räddningspersonal och övriga involverade är ytterligare en oerhört viktig aspekt att ta hänsyn till både under och efter dessa processer.

VIDARE BERÄTTADE Christina Arosenius om *Svenska Blå Stjärnans roll inom totalförsvaret*, Thomas Germundsson från Lunds universitet berättade om ett pågående intervjuprojekt, *Lantbrukarnas erfarenhet av torkan 2018* och Maria Ekengard och Katarina Andersson från Jordbruksverket berättade om Jordbruksverkets arbete kring torkan 2018 och om den särskilda vägledning

Från vänster: Lena Englund (EU-kommissionen), Thomas Svensson, (Jordbruksverket), Christina Arosenius, (Blå Stjärnan), Anders Drottja (LRF), Jacob von Oelreich (SMHI), Lotta Berg (SCAW).

för djurskyddet som antogs i maj 2018. Mona-Lisa Dahlbom talade kring frågeställningen *Vilka djur är lämpliga som livsmedel vid nödavlivning?* Sist ut för dagen var Anders Drottja från LRF som under rubriken *Beredskap hos djurhållare* berättade om LRF:s arbete kring beredskapsplaner och krissituationer.

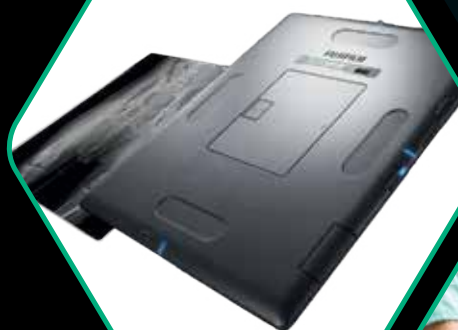
NÅGOT SOM FLERA föreläsare tog upp och som gick som en röd tråd under dagen var det faktum att det i krislägen kan vara svårt att få följsamhet kring myndigheters åtgärder om man inte tar hänsyn till husdjuren. Man vet i dag från ett flertal studier och utvärderingar att om man i ett krisläge

evakuerar människor och tvingar dem att lämna sina husdjur kvar – detta gäller såväl sällskapsdjur som produktionsdjur – så medför detta ofta ökade risker för både offer för katastrofen och för räddningspersonal då djurägarna många gånger väljer att återvända in i katastrofområdet för att rädda sina djur. Detta kan föranleda ytterligare räddningsinsatser med ökade risker och kostnader. Det är således oerhört viktigt att man i arbetet med att lägga upp beredskapsplaner för krissituationer även involverar hantering av husdjur och där har veterinärer en oerhört viktig roll – oavsett i vilken del i kedjan det gäller – ute i fält, inom en myndighet eller i näringen! •

FUJIFILM
Value from Innovation

För modern bilddiagnostik

md_ffnr@fujifilm.com | 08-525 237 19 | www.fujifilm.eu/se
FUJIFILM Nordic AB Hantverkargatan 25 SE-112 21 Stockholm

Epiztel nr. 8

Tuberkulosutredning av alpackor efter larm från Storbritannien

I juni fick Jordbruksverket information från DEFRA (Department for Environment Food & Rural Affairs) om ett utbrott av tuberkulos i en besättning i Storbritannien. Besättningen hade exporterat alpackor till en besättning i Sverige.

Det rörde sig om en besättning i Hallands län, med ett femtiotal alpackor, som i slutet av förra året hade köpt in sex alpackor från den drabbade besättningen. Enligt DEFRA fanns smittan troligen redan i brittiska besättningen då dessa djur skickades till Sverige, även om det första fallet inte konstaterades förrän senare.

De sex importerade djuren hade testats för tuberkulos inför exporten och var då negativa. Dock har testerna låg sensitivitet och negativa resultat är ingen garanti för att djuren inte bär på smittan. Därför belades besättningen med restriktioner och beslutet att de importerade djuren skulle provtas ytterligare en gång fattades. Alla de importerade alpackorna visade sig vara serologiskt negativa för tuberkulos och restriktionerna har nu hävts.

Tuberkulos på alpacka kan vara långt

gången utan att djuren visar några symptom och infektion kan därför vara svår att upptäcka kliniskt. Tuberkulos kan därför finnas länge i en besättning och riskerar att spridas innan den upptäcks. I och med att tuberkulos drabbar flera djurslag finns risk för spridning både till andra produktionsdjur och vilt, i Storbritannien finns till exempel stora problem med tuberkulos både på nötkreatur och grävling. I Sverige har vi erfarenhet av att ha fått in och bekämpat tuberkulos på hägnad hjort.

Intresset för alpacka har ökat under de senaste åren och därmed också import av avelsdjur från länder där tuberkulos är vanligt förekommande, bland annat Storbritannien där sjukdomssituationen inte är under kontroll och ett flertal positiva besättningar identifieras varje år.

Importerna innebär risker, inte bara för alpackorna utan även för andra djurslag, inklusive människa. Sedan några år finns därför ett frivilligt kontrollprogram för tuberkulos hos alpacka i Gård- och djurhälsans regi. På grund av att sjukdomen är svårupptäckt (både kliniskt och med tester) följs besättningarna upp över tid med upprepade provtagningar och krav i samband med livdjurshandel.

Planerad samverkansövning om afrikansk svinpest

AFRIKANSK SVINPEST (ASF) fortsätter att sprida sig. I EU har nu också Slovakien drabbats, med ett antal utbrott hos tamgris som har rapporterats sedan slutet av juli från ett område nära gränsen till Ungern. I dagsläget är det tio medlemsstater inom EU som är drabbade med rapporterade fall hos vildsvin och/eller tamgrisbesättningar och som därför lyder under restriktioner från EU (se karta). Risken för vidare

spridning inom EU bedöms som fortsatt hög och det finns ett behov av förstärkt beredskap i samtliga medlemsstater. Jordbruksverket planerar därför att genomföra en samverkansövning med fokus på afrikansk svinpest i december 2019. Övningen kommer att vara lärande och genomföras som en seminarieövning. Ett tjugotal aktörer kommer att delta, både myndigheter och organisation som representerar lantbruksnäring,

jakt och skogsbruk. Syftet med övningen är att utveckla Sveriges nationella förmåga att samverka vid och hantera utbrott av afrikansk svinpest på vildsvin. Målsättningen är att deltagande aktörer efter övningen har bättre kunskap om ansvar, roller, samverkan och bekämpningsåtgärder vid utbrott av afrikansk svinpest på vildsvin.

Sammanställt av Jordbruksverket

SVF på Pride 2019

Text och foto: Tove Särkinen

Stockholm Pride – Nordens största pridefestival – gick av stapeln den 29 juli till och med den 3 augusti i år och SVF fanns representerade både i Pride Park under festivalveckan och i Prideparaden som avslutade festivalen! På plats i Sacos tält i Pride Park fanns kanslichef Ann-Louise Fredrikson, kansliets veterinärer Tove Särkinen och Monika Erlandsson. I paraden anslöt även SVF:s styrelseordförande Katja Puustinen och Veterinärmedicinska rådets ledare Susanna Sternberg Lewerin. Årets Prideparad samlade närmare 50 000 personer som tågade fram genom ett soligt Stockholm längs gator kantade av en rekordpublik - cirka 500 000 personer! Sveriges Veterinärförbund samarbetar med Saco kring HBTQ-frågor och deltagandet i Pride är en liten men viktig del i detta samarbete.

KURSKALENDARIUM

KURSER I SVERIGE 2019

SEPTEMBER 2019

24-25/9

Sports Horse Medicine & Orthopaedics, Strömsholm

Arr: VetPD

Info: <https://www.vetpd.com/courses/course-details/sports-horse-medicine-and-orthopaedics-a-2-day-practical-course-sep-2019-495>

OKTOBER 2019

3-5/10

Aktuella undersöknings- och behandlingsrutiner för smådjurskliniker, Uppsala

Arr: VeTA-bolaget

Info: www.vetabolaget.se

8-9/10

Vårdhygien (med möjlighet till Certifiering dag 3), Göteborg

Arr: VeTA-bolaget

Info: www.vetabolaget.se

12-13/10

Ultraljud smådjur, grundläggande buk, Uppsala

Arr: VeTA-bolaget

Info: www.vetabolaget.se

16-17/10

Klinisk Medicinsk Diagnostik, Jönköping

Arr: AniCura

Info: <https://sv-se.invajo.com/event/anicuracontinuingeducation/kliniskmedicinskdiagnostik>

16-17/10

Internal medicine with focus on diagnostics, Jönköping, Sweden

Arr: AniCura

Info: <https://sv-se.invajo.com/event/anicuracontinuingeducation/kliniskmedicinskdiagnostik>

18-19/10

Feline Neurology Bootcamp

Arr: Jamaren

Info: www.jamaren.se

18-19/10

Kurs i buk- och thoraxröntgen, Stockholm

Arr: Vetimagingacademy

Info: www.vetimagingacademy.com

18-19/10

Equine Intensive Care, Uppsala

Arr: Swevet AB & UDS Hästklinik

Info: <http://shop.swevet.se/sv/utbildning/equine-intensive-care.html>

18-19/10

Röntgenteknik, -anatomi, hund & katt, grund, Göteborg

Arr: VeTA-bolaget

Info: www.vetabolaget.se

21-23/10

The Drill in Endo-, Perio & Resto

Arr: Accesia

Info: http://academy.accessia.se/courses@Booking.html?Kurs_id=81

21-23/10

Onkologi hund och katt, grund, Uppsala

Arr: VeTA-bolaget

Info: www.vetabolaget.se

23-24/10

First aid for emergency vets, Uppsala

Arr: Swevet AB & Anicura

Info: <http://shop.swevet.se/sv/utbildning/first-aid-for-emergency-vets-2.html>

25-26/10

Muscle Conditions – Diagnostics, Therapeutic Strategies & Prevention, Helsingborg

Arr: VetPD

Info: <https://www.vetpd.com/courses/course-details/muscle-conditions-oct-2019>

28-30/10

Feline Dentistry I, Halmstad

Arr: Accesia

Info: http://academy.accessia.se/courses@Booking.html?Kurs_id=82

INTERNATIONELLA KURSER 2019

OKTOBER 2019

1/10

Skin Reconstruction, Denmark

Arr: International Veterinary Academy

Info: www.improveinternational.com/nordics

3-4/10

Lever- og nyrepatienter – team op omkring laboratoriearbejdet, Haderslev, Denmark, In Danish

Arr: E-vet

Info: www.evet.dk/kurser

4-5/10

Introduction to Advanced Surgical Dental Extraction Techniques (incl. MITR, MTE & Segmentation; max. 18 vets) Oslo, Norway

Arr: VetPD

Info: <https://www.vetpd.com/courses/course-details/equine-dental-extractions-a-2-day-practical-course-oct-2019>

8/10

Adfærdsproblemer hos hund – nødvendig viden til en god start!, Haderslev, Denmark, In Danish

Arr: E-vet

Info: www.evet.dk/kurser

19-20/10

Advanced surgical dental extractions, Viul, Hønefoss, Norge, In English

Arr: Jan F. Andersen A/S

Info: <https://jfa.no/kursoversikt/>

24-25/10

Kirurgi II, bløddeler, Haderslev, Denmark, In Danish

Arr: E-vet

Info: www.evet.dk/kurser

26-27/10

Ultralyd abdomen hund/katt, trinn 2, Viul, Hønefoss, Norge, In Norwegian

Arr: Jan F. Andersen A/S

Info: <https://jfa.no/kursoversikt/>

26-27/10

Feline medicine congress, Sassenheim, The Netherlands, In English

Arr: AniCura

Info: www.anicuragroup.com/ACE

29-30/10

Flexible Endoscopy, Denmark

Arr: International Veterinary Academy

Info: www.improveinternational.com/nordics

28-29/10

Introduction to Small Animal Ultrasound, Denmark

Arr: International Veterinary Academy

Info: www.improveinternational.com/nordics

30/10

Urinundersøgelse – mikroskopi og laboratorietests, Haderslev, Denmark, In Danish

Arr: E-vet

Info: www.evet.dk/kurser

NOVEMBER 2019

1-2/11

Kirurgisk tandekstraktion og orale analgesier på hund, Haderslev, Denmark In Norwegian

Arr: E-vet

Info: www.evet.dk/kurser

7-8/11

Røntgendiagnostik – lemmer og ryg hos hund og kat, Haderslev, Denmark In English

Arr: E-vet

Info: www.evet.dk/kurser

Petra Lundbergs stiftelse

**Sök bidrag till din forskning
för djurs välmående.**

Forskar du inom veterinärmedicin, husdjursvetenskap eller andra områden som ämnar att på något sätt hjälpa djur få ett bättre liv? Då kan du söka ekonomiskt bidrag från Petra Lundbergs stiftelse. Ansökningsperioderna är öppna mellan 1 juli till och med 30 september samt mellan 1 november till och med 31 januari. Blanketter och mer information om hur du söker hittar du på vår hemsida.

www.petralundbergsstiftelse.se

Veterinär sökes

Vi söker i första hand dig som jobbat några år med smådjurssjukvård och som gillar att klura på medicinska utredningar och inte räds att ta dig an allehanda fall på polikliniken, inkl. hud, hältor och bilddiagnostik.

Tjänsten är en tillsvidareanställning på 50-100%. Tillträde under hösten 2019 eller enligt överenskommelse. Arbetet bedrivs på vardagar mellan kl 8 och 17. Vi har inga jourer och ingen beredskap. Vi följer gällande fackliga avtal.

Vill du komma till oss på västkusten och bli en del av vårt härliga gäng så kontakter du **Marina Mårtensson** via mail marina@qreradjur.nu eller på telefon 0522-918 80. Ansökan ska vara inne senast **30/9-2019**.

Länk till fullständig annons:
www.qreradjur.nu/images/jobb19.pdf

KANSLI & REDAKTION

Ordförande

Katja Puustinen, leg vet
Telefon: 08-545 558 22
Mobil: 072-748 78 98
E-post: katja.puustinen@svf.se

Kansli- och ekonomichef

Ann-Louise Fredrikson,
civilekonom
Telefon: 08-545 558 21
Mobil: 070-664 64 90
E-post: ann-louise.fredrikson@svf.se

Kansliveterinär

Monika Erlandsson, leg vet
Telefon: 08-545 558 24
Mobil: 073-231 87 94
E-post: monika.erlandsson@svf.se

Administratör SVF

Karin Henriksson
Telefon: 08-545 558 28
E-post: karin.henriksson@svf.se

Administratör VMR (fd SVS)

Fanny Jönsson
Telefon: 08-545 558 27
E-post: fanny.jonsson@svf.se

Ekonomiassistent

Carola Eriksson
Telefon: 08-545 558 31
E-post: carola.eriksson@svf.se
Bankgiro: 530-52 22

REDAKTION

Ansvarig utgivare

Ann-Louise Fredrikson
Telefon: 08-545 558 21
Mobil: 070-664 64 90
E-post: redaktionen@svf.se

Redaktör

Mats Janson
Mobil: 070-209 64 09
E-post: mats@birdh.se

Chefredaktör och kommun- ikationsansvarig veterinär

Tove Särkinen
E-post: tove.sarkinen@svf.se
Telefon: 08-545 558 30
Mobil: 070-878 27 24

Produktion & Form

Adviser Studio
Joanna Stewart
E-post: joanna@adviserstudio.se

Linn Posse

E-post: linn@adviserstudio.se

Annonsering

Adviser Försäljning AB
Josefine Blomquist
Mobil: 070-164 67 59
E-post: josefine@adviser.se

Tryckeri

Lenanders Grafiska AB, Kalmar

Prenumerationspris 2019 (för icke medlemmar)

Sverige: 1.415,- + moms
Inom EU: 1.790,- + moms
Utanför EU: 1.950,- + moms

Prenumeration ingår
i medlemskapet

Fackpressupplaga
2019– 4300 ex
ISSN 0346-2250

UTGIVNINGSPLAN 2019

Nr	Manusstopp	Materialdag	Utgivning
1	2018-12-14	2018-12-21	2019-01-25
2	2019-01-23	2019-01-30	2019-02-20
3	2019-02-20	2019-02-27	2019-03-20
4	2019-03-18	2019-03-25	2019-04-20
5	2019-04-16	2019-04-23	2019-05-20
6	2019-05-16	2019-05-23	2019-06-16
7	2019-06-10	2019-06-17	2019-07-10
8	2019-08-08	2019-08-15	2019-09-05
9	2019-08-28	2019-09-04	2019-09-25
10	2019-09-23	2019-09-30	2019-10-20
11	2019-10-23	2019-10-30	2019-11-20
12	2019-11-20	2019-11-27	2019-12-18

Det här är inte bara en hund.

Det här är en schäfer som heter Zack.

Det finns minst 423 olika hundraser, därför är det logiskt med 423 unika försäkringar.

Alla vet att hundar ser ganska olika ut på utsidan, men vi vet att det även gäller för insidan. Därför är det logiskt att varje hundras får en egen, unik försäkring och tack vare vår mångåriga skadestatistik kan vi erbjuda det.

Vi vet helt enkelt vilka behov och besvär som karaktäriserar varje hundras och har byggt upp 423 unika försäkringar utifrån det. Och för att kunna erbjuda en heltäckande unikhet, så har vi även tagit fram ett antal blandrashundförsäkringar.

Välkommen!

Vill du veta mer? Ring 0775-88 88 88 eller gå in på [agria.se](https://www.agria.se) för att hitta din lokala säljare.

Agria Djurförsäkring är Länsförsäkringsgruppens specialistbolag för djur- och grödaförsäkring.

Agria
Djurförsäkring

12

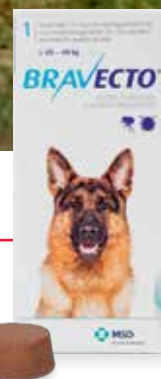
TWELVE-WEEK*
PROTECTION

FÄSTINGSÄSONGEN ÄR LÄNGRE ÄN MAN TROR

Fästingar är aktiva från

+5°C

Kom ihåg att **REKOMMENDERA FÄSTINGSKYDD** till
hundar även **UNDER HÖSTEN**.

SE/BRV/0619/0037

BRAVECTO® (fluralaner), tuggtablett för hund. Ger omedelbar och varaktig effekt på fästingar (*Ixodes ricinus*, *Dermacentor reticulatus* och *Dermacentor variabilis*) under 12 veckor samt på bruna hundfästingen (*Rhipicephalus sanguineus*) under 8 veckor, och på loppor (*Ctenocephalides felis*) under 12 veckor. Fem olika tablettstorlekar som ger behandling med 25-56 mg fluralaner/kg kroppsvikt inom ett viktintervall. Kan användas till avelsdjur samt under dräktighet och laktation. Bör inte ges till valpar yngre än 8 veckor och/eller hundar som väger mindre än 2 kg. De vanligast observerade biverkningarna är milda och övergående gastrointestinala reaktioner såsom diarré, kräkning, aptitlöshet och dreglande. I mycket sällsynta fall har konvulsioner och letargi rapporterats i spontana (farmakovigilans-) rapporter. Receptbelagt läkemedel. Senast godkända produktresumé: 2019-02-05. För mer info: www.fass.se.

*Bravecto® tuggtablett för hund: 12 veckor mot *C. felis*, *I. ricinus* och *D. reticulatus* et *variabilis*. 8 veckor mot *R. sanguineus*.

BRAVECTO®
(FLURALANER)

www.msd-animal-health.se**MSD**
Animal Health